

A MÁJUSI MUNKAVERSENY

Irta: Bóner Ferenc

A régi Jugoszláviában a munkásosztály a Kommunista Párttal és a szakszervezetekkel az élén állandóan harcolt a kizsákmányolás és elnyomatás ellen. Ennek a szakadatlan harcnak egyik formáját a munkabérek emelésére és a munkaidő csökkentésére vonatkozó követelések jelentették, de ugyan akkor harcolt a dolgozó nép a sajtószabadságért, a gyülekezési és szervezkedési szabadságért, vagyis az összes demokratikus szabadságokért. A proletáriátus, hogy eredményeket érhesen el, fel kellett vennie a küzdelmet kizsákmányolóival, az uralkodó osztállyal, amelynek kezében volt az egész államhatalom, a kül- és belpolitika, a bankok és gyárak, a földek és erdők, a katonaság, csendőrség és rendőrség, a bíróság és az egész államgépezet összes hivatalnokai-val, akik mind-mind védték a rothadt rendszert a munkásosztállyal szemben, amelynek munkaerőjén kívül semmije sem volt. A munkásosztály harci eszköze — szinte egyetlen harci eszköze — a sztrájk volt. Ezek a sztrájkok biztosíthatták — amennyire lehetett — az éhbér életszínvonalát és a dolgozók vezetői nem egyszer kerültek börtönbe és hóhér kézzre.

1941-től 1945-ig Jugoszlávia népei az egész világnak megmutatták, hogyan kell harcolni a fasiszmus és annak szolgái ellen; hogyan kell kiűzeni Jugoszlávia népeinek külső ellenségei, belső elnyomói és mindenajta árulói ellen. És a népiölszabadító harcban Jugoszlávia proletáriátusa elvégezte egyik legnagyobb történelmi feladatát, amelyet eddig a Szovjetunióon kívül nem végezett el egy nép sem. Hazánk népei a legnagyobb hősiességgel harcoltak egyszerre két fronton, úgy, hogy egy csapásra két kigyónak vágták le a fejét. Ennek következtében népeink történetében gyökeres változás állott be azáltal, hogy kiűzve a külső ellenséget, ugyanakkor megváltoztatták az egész társadalmi rendszert és a régi bürokrata és kizsákmányoló társadalom helyébe teljesen új rendszert léptettek, a Népköztársaságot. A Népköztársaság megszünteti a kizsákmányolást és a polgárság uralmát, a népek elnyomatását és megadja minden dolgozónak az egyenjogúságot. Az államgépezet minden ízében a nép kezében van és kizárólag a nép érdekeit kell, hogy szolgálja. A népiölszabadító háború volt a próbaköve népeink érettségének nemzetiségre, fajra, vallásra való tekintet nélkül.

Azáltal, hogy hazánkban a régi rendszert egy új váltotta fel, megváltoztak népeink feladatai is. És hogy ezt a változást hazánk összes dolgozói fölfogadják és ismételik, bizonyítja a május elsejei munkaverseny.

A verseny, amint tudjuk, február elsején kezdődött meg. Minden gyár, minden üzem lázasan készülődött erre a napra és a verseny már most is teljes lendülettel folyik annak ellenére, hogy a nehézségek — munkaeszközök hiánya, nyersanyag hiány, stb. — akadályokat gördít a siker elé. De a dolgozók rendbe hozzák a gépeket és munkahelyiségeket és amikor az önfegyelem megteremtéséért versenyeznek, egyuttal versenyben állanak kulturális és politikai életszínvonaluk emeléséért is. Mert az önfegyelem és a tudás a munkásosztály egyik legerősebb fegyverei.

Népeink történetében nincsen arra példa, hogy a dolgozók ezrei és tízezrei a termelés emeléséért harcoltak volna. A régi társadalomban

ez lehetetlen volt, mert a dolgozóknak a termelés emelése nem volt érdekük, hisz annak eredményeit a főkések, az elősdiék és naplopók zsebelték volna be. De most, amikor Jugoszlávia népei hazájuk való uraivá váltak és az államhatalom teljesen a város és falu dolgozóinak kezébe ment át, a munkások és parasztok a becsületes értelmiséggel együtt törvényeket dolgoztak ki, amelyeknek minden egyes pontja a dolgozó nép legszélesebb tömegeinek érdekeit védi. De ugyanakkor ezek a pontok a legkimételetlenebbül sújtják a nép ellenségeit és mindazokat, akik a törvény betűje vagy szelleme ellen vétenek. És ezért érdeke ma Jugoszlávia népeinek a verseny, mert, ha most versenyben áll, akkor azt a maga érdekében teszi és nem holmi gyárosok, bankárok, földesurak és egyéb mihaszna herék érdekében.

Ha hazánkat gyorsan akarjuk fölépíteni; ha a nyomort és hiányokat, amelyek a régi társadalom és a négyéves háború örökségeként maradtak ránk, gyorsan meg akarjuk szüntetni; ha magunknak boldogabb és jobb jövőt akarunk biztosítani, ha szebb cipőt és szebb ruhát akarunk magunkra öltetni, akkor versenyeznünk kell, mert mindezt csak verseny útján érhetjük el és kaphatjuk meg.

A május elsejei munkaverseny hívatott eldönteni a sorsát a fekete bőrzéseknek és az üzérkedőknek, akik még ma is minden erejükkel azon vannak, hogy a nép életét minél keserűbbé és súlyosabbá tegyék. A május elsejei munkaverseny dönti el azt is, hogy meddig könyörgünk másoknak, akik nem őszinte barátaink, hogy addig nekünk ezt, vagy azt. Ha a régi Jugoszlávia uralkodó osztályai úgy politikailag, mint gazdaságilag állandóan függtek külföldi szövetségeseitől, az új Jugoszlávia uralkodó osztálya — a dolgozó nép — nem akar tőlük függeni és ha elvegezzük földadatunkat, nem is függünk majd tőlük.

És most épen úgy, mint a négyéves népfőlszabadító harcban, Jugoszlávia dolgozó népe megmutatja az egész világnak, hogyan kell biztosan és gyorsan kilábolni a nehéz gazdasági helyzetből és hogyan kell biztosan és gyorsan fölépíteni a szocializmust. És az építésnek előttiünk álló időszaka ugyanúgy, mint a népfőlszabadító harc, próbára teszi hazánk minden egyes polgárát, hogy mennyire hű és odaadó és hazaszerető. Hogy mennyire szereti a világ proletariátusának második szabad országát, azt az országot, amely négyéves csodálatos harcával ámulatba ejtette az egész világot és példaként állott a szabadságukért harcoló népek előtt. Egyúttal ez a verseny alkalmat ad azoknak, akik ilyen, vagy olyan okoknál fogva nem vettek, vagy nem vehettek részt a fegyveres harcban, hogy a felépítésben cselekvő részt vegyenek és pótolják a mult mulasztásait.

Hazánk magyar dolgozói szláv testvéreikkel együtt egy emberként követik Titó marsal fölhívását, hogy az 1946-os év országunk fölépítésének győzelmes éve legyen. És ez az év valójában az lesz és a május elsejei munkaverseny a szocializmus előestéje kell, hogy legyen, mert úgy akarják azt Jugoszlávia összes népei, mert úgy akarja azt hazánk legnagyobb fia, Titó marsal.

REVIZIÓS-NÓTA

A hidakat még a vén Duna nyeli,
még varosodnak a szörnyű sebek;
még meleg a százezer hulla a Don-kanyarban
s már venitanak az ebek,

A saját jussán izzad a paraszt,
de még nem kóstolta meg a kenyeret;
még érzi a jármot tegnapi hátán
s már megcibálják az ebek,

Beteg papír a munkás bére,
s éhen bömböl otthon a gyerek;
még schasem dolgozott önmagáért
s már belemarnak az ebek,

Hítvány gazda csak hitvány konkolyt árul,
s kutyából szalonna nem lehet.
Napkelet felé halad a karaván;
hát ... ugassanak az ebek!

TANÍTS!

Mint vak, hiába-zöld ligetben,
beorkál, dünnög, tántorog ...
Színek csodáját fel nem issza,
s nem látja meg a csillagot.
Meséből él és hümmögésből:
tetyeg, dolgozik, meghajol.
Számára szűk szabály az élet
s az egész világ: akol.

Még most is Dózsa húsát rágja
és most sem tudja, mit zabál ...
Süveget forgat, tétovázik
és esténként kocsmába jár.
Két spriccer egész urasága,
s az se övé, amit kihány ...
Vallásosra vert felesége
öztövé, sötét és sovány.

Kőlyökkorában disznókat őrzött
s napszámba küldték azután ...
Kenyerért bömbölt már pucéron;
schasem sírt a könny után,

Petőfi nem ír számára semmit
s hiába hullott Hajnóczy feje ...
Uri huncutság velt az iskola;
nem velt hozzá se módja — ideje.

Szavaltak ám a magyar népről
csudás-csudákat s éneket ...
S fene bánta, de nem a nagyságos,
ha megrekedt és meggebedt.
Aki tanult, az cucilista, —
annak csendőr csizmája jár ...
Mert még majd bért fog kérni többet,
mert még kaszát fog és kiáll!

Van-e magyar, aki a népét,
vak népét látva szereti?
Ha van, hát álljon be a sorba
s fogadja meg, hogy neveli!
Dicsőséges és komisz munka,
de meg kell fogni a kezét ...
A csillag fölöttünk a fáklya
s — látóvá lesz a nép!

PARASZTKÉRDÉS

Irta: Lőrinc István

A parasztkérdés számunkra a munkás-parasztszövetség kiépítésének kérdése.

Ma még sokszor tapasztalhatjuk, hogy egyesek a parasztsággal szemben helytelen álláspontot foglalnak el és így zavart idéznek elő a munkásosztály és a parasztság közötti viszonyban. Ez pedig megnehezíti hazánkban a dolgozók társadalmának zökkenésmentes fejlődését. Hogy ezt kiküldjük, meg kell határoznunk, hogy melyik az a társadalmi réteg, melyet az ipari munkásságnak falvakon szövetségeseiként kell tekintenie. Olyan szövetségeseiként, mellyel érdekeik nem csak a jelenben, hanem a jövőben is azonos.

Parasztság alatt azt a társadalmi réteget értjük, mely *agrártermeléssel foglalkozik, saját földje vagy termelő eszközei vannak és jövedelmének forrását túlnyomó részben a maga és családja munkájából meríti.* Világos, hogy a parasztság erősen rétegeződött. Így meg kell, hogy különböztessünk: törpe, vagy szegény parasztságot, amely a saját földje megmunkálásán kívül még másoknak is dolgozik, azaz bérmunkát végez; középparasztságot, amely saját gazdaságában dolgozik és időről időre esetleg bérmunkásokat is alkalmaz. Ezeket dolgozó parasztságnak nevezzük és ők az ipari munkásság természetes szövetségesei, míg testvérei a földnélküli agrárproletárok. Ezeken kívül, a földosztás végrehajtásáig ott voltak még a gazdag parasztok, akik idegen munkaerővel dolgoztattak. Ez a réteg egybe tartozott a tőkés nagybirtokosokkal és érdekeik a parasztsággal ellentétesek voltak. Ők nem a dolgozók táborához, hanem az uralkodó osztályokhoz tartoztak.

A parasztság, habár a munkásosztállyal ellentétben, rendelkezett és rendelkezik termelőeszközökkel, sorsa azonos a munkásságéval, mert politikailag elnyomták és gazdaságilag kizsákmányolták. Az ipar és kereskedelem élődíjei úgy a munkásság, mint a parasztságból kisajtoltt értéktobbleten hízaltak magukat. Így sorsánál és érdekeinél fogva a parasztság a munkásosztályhoz állt legközelebb, minden húzódozás és ingadozás ellenére. Sorsuk, érdekeik, a fasiszmus alól való felszabadulásért vívott harcuk egyiképpé összehozta őket. A vér, a szenvedések, a kivívott győzelem, a közös cél — a dolgozó nép társadalmának felépítése — alapja ennek a szövetségnek. Lezártuk a mesterséges vizályt, amely a dolgozó emberiség egységét és erejét örölte és amelyet a mindenkori uralkodó osztályok szítottak. Egy történelmi szakaszt nyitottunk meg, a dolgozó népek együttes harcát a nép ellenségei ellen, akik boldogulásunk ellen törnek. Ezért minden erőnkkel ki kell építenünk és meg kell szilárdítanunk a társadalom e két fő oszlopa között a legszorosabb szövetséget. Ez a szövetség az egész társadalom részére biztosítja a gazdasági, kulturális fejlődést. És ez a fejlődés a meglévő osztály, gazdasági és kulturális különbségek és tagozódások elmosódásához vezet.

Mi a munkás-parasztszövetség tartalma?

A város és falu dolgozóinak szövetsége politikai, gazdasági és kulturális téren. Más szavakkal az ipari és agrártermelőik szövetsége és harca az új termelési és társadalmi rend felépítéséért.

A parasztkérdés (értsd: a munkás-parasztszövetség kérdését) nálunk fejlődése második szakaszában van. Politikai téren parasztságunk többé-kevésbé csatlakozott a Népfronthoz. A reakciót, amely falun a régi rendszer élődíjeiből tevődött össze és amelynek a parasztságra a legnagyobb politikai befolyása volt, az agrárreform vagyonától, tekintélyétől és befolyásától megfosztotta. A parasztság ma már tökéletesen látja, hogy minden alapot nélkülözött az a hír-

verés, amely a Népfront politikai és gazdasági vonalát a parasztság ellen irányulóknak igyekezett föltüntetni és azt akarta, hogy a parasztság maradjon a szabadságért harcoló Népfront küzdelmeitől távol. A földreform végrehajtása és a háborús nyereszkek elleni eljárás bebizonyították, hogy a Népfront a dolgozó parasztság érdekében és nem ellene fejté ki működését. A falu társadalmi életét is meg kell tisztítanunk a káros elemektől, melyek a népi egység kialakulásának örök akadályai. Így szűnik meg majd fokozatosan falvaink belső szétdaraboltsága. Azonos érdekű emberek azonos céllal igyekeznek a háború okozta pusztításokból kilábalni és lépésről lépésre kiküszöbölni az ellentéteket és gyűlöletet, amelyeket a régi rendszerek támasztottak és tápláltak, akár osztály, nemzetiségi, vagy egyéb alapokon.

Ma nem idegen érdekeket szolgáló emberek döntenek a nép, tehát a parasztság sorsa felett is, hanem saját képviselői az ő megkérdésük után és véleményük alapján.

Azonban kulturális téren még sok a pótolni való. A múltban igen kevés gondot fordítottak a falu közművelődésének emelésére. Az urak nem akartak okos parasztot. A tudatlant könnyebb volt kizsákmányolni, elnyomni és félre vezetni. A múltban a parasztság mindig a társadalom elődjének gyámsága alatt állott és épen ezért semmit sem harcolhatott ki magának. Sokszor sikerült őket a munkássággal ellentétes álláspontra vezetni.

De ma, amikor a fejlődésünket gátló körülményeket megszüntettük és megteremtettük a társadalmi jólét előfeltételeit, amikor minden alkotó képességtől függ: a tudományok általános emberi kincsévé kell, hogy váljanak. A termelésnek tudományos alapokra való helyezése nem tűrheti meg, hogy a társadalom bármelyik, a termelésben foglalkoztatott része, tudatlan maradjon. Azonban tudnunk kell, hogy az igazi kulturális fejlődés csak az első gazdasági föllendülés után következhetik be.

Ezek után nálunk ma a parasztkérdés súlypontja nem annyira politikai, mint inkább gazdasági. A kérdés: hogyan illeszkedik be a parasztság, mint termelőréteg az új termelési rendszerbe? És így válik ez a kérdés az ipari és mezőgazdasági termelők szövetségének kérdésévé. Célnk, hogy a tőkés termelési mód hibáit kiküszöböljük. A tervszerűtlen tőkés termelés kikerülhetetlen függvényei a gazdasági válságok, amelyek az egész társadalom gazdasági életére voltak káros hatással, de elsősorban a munkásságot, a parasztságot érintették és vitték nyomorba. Az ipar és mezőgazdaság minden tekintetben összefüggnek és kiegészítik egymást. Egyik a másiknak fogyasztójaként jelentkezik. Nem lehet egészséges az egyik, ha a másik beteg. Az új termelési mód és rendszer követelménye tehát, önmagától megmutatkozik. Összhangot kell teremtenünk a kettő között. Ezt pedig csakis a tervszerű termeléssel érhetjük el. A tervgazdálkodásra való áttérés óriási lendítő erőt jelent a társadalom gazdasági fejlődésében. Egyrészt többtermelést eredményez és nem fordulhat elő, hogy fogyasztók hiányában az árak az előállítás költségei alá zuhanjanak, vagy tönkre menjenek. Másrészt a termények és termékek árait rögzíthetjük és ezen keresztül biztosíthatjuk a termelők gazdasági helyzetét. Ezen kívül azáltal, hogy az ipari és mezőgazdasági termelést összhangba hozzuk és annyit termelünk, amennyire és azt, amire szükségünk van a közzgazdaság föntartásához és fejlesztéséhez: elérjük, a társadalmi termelés általános emelését és ezen keresztül az életszínvonal emelését.

Mindezekből látszik, hogy a parasztkérdés lényegében nem egy társadalmi rétegnek, hanem az egész társadalom gazdaságának kérdése. Ahhoz, hogy ipari termelésünket fokozhassuk, egyrészt nyersanyagra, másrészt fogyasztókra van szükség. És ezen cél érdekében elsősorban hazánk keretein belül kell megteremtünk a lehetőségeket. Ugyanúgy, vagy hasonlóképp, mint azt a Szovjetunió példája mutatja. Mert csakis így erősíthetjük meg saját magunkat úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetben. A feladat tehát az, hogy ipari és mezőgaz-

dasági termelésünket a legszorosabb szövetség egységébe szervezzük. A társadalom e két fő termelési tényezője fejlődésében egymásra hat. Az egyik megerősödése kihat a másikra és annak fejlődését előre viszi. Ahogy a termelés fejlődése a kulturális fejlődés alapja és ahogy a kulturális haladás vissza-
hat a termelési viszonyok változására, ugyanúgy az összes termelési és kulturális tényezők kihatnak a társadalmi viszonyokra, az összességnek és az egyének gazdasági és társadalmi helyzetére. Ez bizonyítja a munkás-paraszt szövetség fontosságát és termelő, átalakító hatását.

Hazánk átfutó gazdasági helyzete fokozottabb figyelmet és odaadást követel meg minden polgártól, hogy kitűzött céljainkat, de legelsősorban a termelés színvonalát a ma rendelkezésünkre álló eszközök segítségével emeljük és átszervezzük. Világos, hogy mezőgazdasági termelésünk a háborús pusztítások következményeként igen hiányával küzd. A földreformmal kapcsolatban különatnyitlag még kirívóbban jelentkezik ez a hiány. A földnek több gazdája lesz, több egységben művelik meg, ami által a vetésforgó is könnyen kibővíthető egyensúlyából, ami azt jelentené, hogy bizonyos termény fajták nem a szükséghez mérten termelődnének. Az ipari növények termelésében hiányok állhatnak elő. Hazánk újjáépítése pedig megköveteli, hogy mindenből megtermeljük azt, amire úgy a szükségletek fedezéséhez, mint a továbbfejlesztéshez szükség van. Így két fontos dologra kell ügyelnünk. Egyik, hogy a vetésforgó megfelelően a szükségleteknek. A másik, hogy a meglévő iga és gépi erő úgy osztszunk be, illetőleg fölhasználásukat úgy szervezzük meg, hogy a termelés zavart, hiányt ne szenvedjen. Ezt a célt szolgálják a traktorállomások, melyeken keresztül a munkásosztály segédkezet igyekszik nyújtani a parasztságnak és így hozzájárulni a munkás-paraszt szövetség megerősítéséhez.

A mezőgazdaság gépesítése nemzetgazdasági szempontból is fontos követelmény. Elsősorban azért, hogy terményeink a fejlettebb technikájú országok terményeivel ne csak minőségi szempontból, hanem ár tekintetében is versenyképesek legyenek. Másodszor azért, mert ha hazánk nem tudja behozni technikai elmaradottságát, úgy a szegénységből nem tudunk kilábalni. Harmadszor, mert az ipari termelés fejlesztése és az ország újjáépítése a munkások százezres tömegeit követeli és ezeket a feladatokat a mezőgazdaságtól kell elvonni. Tehát ipari termelésünket épen mezőgazdaságunk gépesítése érdekében kell fejlesztenünk és emelnünk, mert a gépesítésnek egyedüli akadálya a gépipari termelés elmaradottsága.

Ha a mezőgazdasági termelés kérdését megoldottuk, úgy vele párhuzamosan megoldjuk a parasztság társadalmi kérdését is. Vagyis, amikor a mai parasztot, aki egyéni gazdálkodást végez, aki a röghöz kötött, akit a korántól későig tartó munka befoglal, aki csak dolgozik, alszik és eszik, akinek nincs ideje társadalmi élethez, ha ezt a parasztot átalakítottuk korszerű paraszttá, közösségi emberné, aki a földet tudományos alapon, korszerű termelőeszközök segítségével műveli meg és így nem csak többet termel, hanem rövidebb idő alatt és, akkor módot adtunk neki a tanuláshoz, szórakozáshoz és pihenéshez.

A technikai eszközök mai fejlettsége minden tekintetben megengedi ezt az átszervezést. Mezőgazdasági termelésünk forradalmi átalakítások előtt áll. Egy egyszerű példát vegyünk. Egy közepes erősségű traktor elhúz egy ötvésű ékét és utána a fogast. Egy ember kell hozzá és egy nap alatt nyolc holdat szánt föl. Ha ugyanezt a munkát lovakkal végeztetjük, úgy tizenhat fő, nyolc eke és nyolc ember kell hozzá. Ha a traktor üzemköltsége ugyanannyi lenne, mint a tizenhat fő költsége (valójában ennél lényegesen kevesebb) még akkor is hét ember költségeit takarítjuk meg. Más szóval hét emberi szabadítunk fel más termelési lehetőségekhez. És ugyanez áll az aratásra és egyéb mezőgazdasági munkákra, ha azokat gépekkel végezzük.

Az eddig felsoroltak a munkás-paraszt szövetségnek csak egyik oldalát világították meg. De ennek a szövetségnek magába kell foglalnia a tervszerű ter-

melés és gépesítés mellett a termelők és fogyasztók közvetlen kapcsolatát is, amelynek segítségével a termékek tervszerű, olcsóbb és helyesebb elosztását biztosíthatjuk. Ezt a szervezeteken át érhetjük el. A szervezetek kikapcsolják az üzérkedést. Kiépítésük terén már eddig is szép eredményeket értünk el, de ezeket csak alapnak, kiindulásnak kell tekintanunk, mert a szervezetek együttműködésének szervezett felépítése még a jövő feladata.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

MARKOVICS JÁNOS:

ÉNEK EGY DACHAUI ÉJSZAKÁRÓL

Hóvihares, szürke januári éjjel,
1945 hideg küszöbén,
Egy barakban fekszünk rothadt, vízes szalmán,
besüppedt gyomorral, összeszáradt béllal,
fénytelen, fáradt, kiapadt szemekkel,
sok száz tetűrágtatott,
zebraruhás szabadság-legény.

Mellettem egy lengyelt a tifusz láza ringat
boldog halálba.
Vérhastól bűzlenek mind a többiek . . .
Engem is láz harap tüzes fogakkal,
s a vérhas véres szennye fürdet a mocskos »láger« 'élet-tálba' . . .
Hullánkra már várnak vonító örömmel
embercsontra éhes öreink
a pokol-ebek.

Az egyik sarokban
a »belond olasz« zümmög, mint sebzett bánat-darázs.
Már megint énekel könnyeknélkül, halkan . . .
Mindig így dalol éjszakánként nekünk, vagy csak önmagának.
Zavaros szemében ezer karú tűz-polipként lángol az örület-parázs . . .
De ma éjjel mintha más lenne a hangja, erősebb, csengőbb,
s a sirása most kacag
egy bús szicíliai dalban.

Közelebb mászek hozzá.

Ajkán valami földöntúli gyönyör mosolya remeg.
A hangja, amely most legszebb ajándékát adja, a férgektől nyüzsgő dachau
egyre hatalmasabban szárnyal, betölti a szobát, az udvart a tábor, [sárnak,
a krematórium ember-porlasztó piros kemencéjébe nevet,
s a gázkamrák néma vas ajtajánál
szemébe röhög fekete röhejjel
a feneketlen gyomrú halálnak.

Csendesül kissé . . .

Majd megint kitör, s kacag, kacag, a téboly öleli.
Kicserepesedett száját csurgó nyála marja . . .
Tekintete egyre tompább, sötétebb, kifejezéstelenül mered a szembe.

ak és telepések. Együtt, jótestvérként haladnak. Csak Hemmlinger és Várkonyi, a két fasisztabarát pap tudta őket egyszer, talán utóljára, különválasztani és elfeledtetni a magyarral, hogy ez a haza az ő igaz hazája, a nép hazája, a haza. Sokszor sikerült már félrevezetni, felültetni a népet és önmaga ellen vinni a harcba. Most is sikerült. Még ez egyszer elhitte a nép, hogy itt, nálunk valóságködés folyik. Pedig csak fasisztaüldözés. És igazságszolgáltatás. Még ez egyszer sikerült. De nem sokáig már.

Lassanként tudatára ébred a magyarság, hogy most először és itt, minálunk, jutott el a hazába. A Hazába! Mert eddig mindig hazátlan volt. Sehonnai, iöttment ember. És otthontalan. Hontalan. És hazátlan.

Nagy dolog ez. Sokan nem tudták, hitték, jut-e még a magyar szóhoz, írott és mondott szóhoz, a nagy fasiszta-barátkozás után. Mert nem jól, nem igazán ejtette a szót egy magyar értekezleten aki úgy gondolta, hitte, vagy talán inkább csak mondotta, mint hitte, hogy nem kell magyarban különbséget tenni, mert mind egyként magyar az és nincs és nem is volt különbség közöttük, mert nem volt közöttük és nincs közöttük se fasizta, se antifasiszta harcok. A talán jóindulatú, de inkább is rosszindulatú szótemelő nagy hibát ejtett. Mert nagyon voltak fasiszták a magyarok, vajdasági magyarok között, nagyon voltak: a nagyon halvány fasisztabarát árnyalatától fasiszta bérencekig és gyilkosokig. Nem ott lett volna a helyük saját legnagyobb ellenségük soraiiban, azok között, akiket már a kurucnóta lehuncuzott, de ott voltak. Jobb nem letagadni, de szembenézni a dolgokkal, a valósággal, Az igazsággal. De antifasiszták is voltak a vajdasági magyarok között. És az igazságot tagadja le és saját jogai talapzata és alapja ellen küzd az, aki észre nem veszi, vagy letagadja. Voltak antifasiszták minden árnyalatban. Az együttérzőktől a harcosokig és azokig akik szervezték a Vajdaságban az antifasiszta harcot. Liht és Hegedűs: magyarok voltak és Észak-Bácskában a magyar fasizmus első áldozatai. És magyarok, épen a HÍD szerkesztői és írógárdája, szervezték az antifasiszta harcot Bácskában, ők magyarok voltak a novemberi szomorú, de hites, szomorú, de életető akasztóiák bátor hitvallói. Magyarok voltak Ottmárék és magyarok voltak azok a bánáti harcosok is, akiket még szintén 1941-ben akasztott a pribék. Magyar volt a becskereki Súlman Rózsa, aki a szerb Kócsával együtt harcolt és együtt ment a halálba. És magyarok voltak, igen, rosszulbeszélő és rosszul-gondolkodó előttemfelszólaló nem néptárs, csak embertárs, azok is, akik a Petőfibrigádban nem elkülönülni akartak a többiekől, csak épen megmutatkoznj akartak, hogy látva-lássuk őket: nagy igaz példaként, hogy tudva-tudjuk, hol a helyünk, hogy tudva-tudjuk honnan teremthetünk magunk alá igaz, erős, szilárd alapot: HAZÁT! Mert ők tették, hogy egyenjogúak vagyunk. Mert ők tették, hogy már megtudtuk: mi a haza!

És mert megtudtuk, már tudjuk mit kell tennünk. Meg kell tanítanunk rá másokat is. Mindenki hadd tudja meg: mi a haza! Grabovón a szerb testvért tanítjuk rá, mi magyarok, hogy mi a haza. A testvéregyüttlét. Mert kezdjük már megtanulni — nem lehetünk addig boldogok, míg mindenki nem boldog közöttünk. És más nem lehet boldog addig, amíg mi is nem vagyunk azok. Ezt nem tudták az ezerholdasok. Meg a százholdasok. És kiszolgálók. Legyenek bár értelmiségiek, papok, vagy mások, vagy akár szegénylegény-ivadékok, akik ezer éveken át kuruckodtak, verték a labancot, öntözték a más földjét izzadsággal, vérrel, hogy eddig még soha nekik-maguknak, mindig másoknak teremjen az.

És mert megtanultuk — azért válunk szét azoktól, akik nem akariák megtanulni, akik továbbra is azt és úgy tanítanak az embertársat, hogy csak a maga javát-kárát lássa, tartsa számon, máséval, mással ne törődjön. Ne a Hazának örüljön, de a házának. Az ezerholdaknak. Amik csak nekik teremjenek életet. Másoknak halált. Legfeljebb éhinséget. Magyar diákok kizárták ma-

guk közül a sovinszta fasisztákat, akik arra tanították és tanították volna a felnőtt magyart és kis becsületes magyar emberkéket, hogy nyomja el az embert, fossza ki, ne hagyja érvényesülni. És tiltakoztak a nikinci magyarok a magyarországi sovinizmus ellen, amely üldözi a jugoszlávot és nem adja meg neki a jogot, hogy anyanyelvén tanuljon, amely ezzel nem adja meg neki a jogot, hogy egyáltalán tanuljon. Hogy emberré váljék. Hogy kifejlődjék, kipompásodjék. Műveltségben, kultúrában, embermivoltában. És tiltakoztak a zentai magyar tanítótanfolyam előadói és hallgatói is. Mert már megtanulták, már tudják. Mert maguk is éltek már a magyarországi jugoszlávok életét és sorsát. És nem kívánják másoknak, testvérek, azt, amit maguknak sem kívánnak. Mert így értelmezik az erkölcsi parancsot, amit azok, akik tanították, most visszajára fordítanak.

Politika ez amit mi most csinálunk? Én, aki írom, és ti, akik olvassátok és elgondolkoztok felette? Bizonyára az. Politika. És pedig helyes politika. Igaz politika. Életetadó politika. És van-e hát kultúra, ami politikamentes? Ami cionakozzik minden hozzánkötött életkérdéstől, földtől, talapzattól, hazától, életől, körítettünk élő társaktól?! Van-e kultúra, amit egyedül egymagam teremnek egyedüli élvezetre, sajátmagamnak?! Mert ha már két ember alkot közösen, akkor meg kell beszélje, meg kell teremtsen a munkaviszonyt, a viszonyt az életmódot, ami szabályozza a közös munkát. És hiszen éppen ez a politika. És milyen legyen ez a viszony? Testvéri-e, vagy ellenséges?! Ha ellenséges — úgy ez bitója és bakója lesz minden kultúrateremtésnek, minden közös munkának, pedig egyedül senki még nem teremtetett és nem teremthetett kultúrát és nem teremthetett életlehetőséget, életfeltételt. Aki azt állítja, hogy a kultúra lehet politikamentes, az nem tudja mi a politika és mi a kultúra. Vagy talán tudja, csak szeretné, ha másokkal elhítené, hogy csak az ő szava mögött van tartalom, igazság. Mi a mi politikánk?! A közösködés. A munkatársi viszony ember és ember, szerb és magyar között életeremtésre, kultúrateremtésre. Ez a mi politikánk. És aki, tudva, vagy nem tudva, hogy mit cselekszik, a kultúramentes politika mellett tör lándzsát, az persze, hogy szintén politizál, csak éppen rosszul politizál. Fasiszta politikát csinál. Az tagadja a mi politikánkat: a népi politikát, a földosztó politikát, az emberré válás politikáját, a hazateremtés politikáját — a hazasikkasztás, életsikkasztás, emberlétsikkasztás, földsikkasztás politikája nevében. Mert minden emberek közötti viszony-kialakítás, magyarázás — politika. És az a kultúra is. Emberek közötti viszony alakítása, magyarázása. Politika. És csak arról lehet szó: jó, vagy rossz politikát csinálunk-e?! Úgy bizony Dr Uzon Miklós úr. De, ha még el nem hitte, mert mindig is tudta és éppen azért tagadja, mert tudatosan akar politizálni éppen ilyen módon, akkor... nos jó, majd legközelebb még visszatérünk erre a kérdésre. Mert nagy történelem van ennek a kérdésnek. És mindig a nép ellenségei mondták azt amit most Dr Uzon Miklós úr mondogat. Azok, akik politizáltak, csak nem akarták, hogy a nép is politizáljon.

Valami lehet ugyanaz és mégsem ugyanaz. Ez így első olvasásra nem különösebben érthető mondat. Tulajdonképpen előre kellett volna bocsátanom, hogy miről is van szó. De mikor olyan nehezen tudom kimondani, szinte-szinte szégyellem és röstellem kimondani annyj ember füle-hallatára. Pedig ki kell mondanom. Hadd tudják meg végeredményben, hogy ilyenek is vagyunk, ilyenek is vannak közöttünk. Mert akikről szó van, talán nincsenek is tudatában annak, hogy milyen nagy horderejű szegényívalót mondtak. És talán éppen így szoknak majd le róla. Vagy leszoknak...

Az egyik azt mondotta »csupán«: Azeölt m'nosításnek mondótták, ma karakterisztikának. Csak a szó más, a lényeg egy és ugyanaz. A másik már tovább ment és azt mondotta »csupán«, hogy a razzia is csak pár ember műve volt és ilyen pár ember akad azután is... És lényegében egy és ugyanaz. A

különbség csak az, hogy ki csinálja... Mondtak hasonlókat már azelőtt is. Hogy például az is mádegy, hogy ki csinálja, ha diktatúrát vezet be. Ez régen volt, amikor még nem tudtuk, hogy a diktatura lehet demokrácia is.

Viszont vannak, akik azon csodálkoznak, hogy most egyszerre másként csináljuk. Mert ők tudni illeik másnak látniuk. A szakszervezetekre gondolok például. Hogy azelőtt mondjuk a sztrájkot hangoztatták és lerövidíteni igyekeztek, mondjuk, a munkaidőt, most meg szíves-örömmel meghosszabbítják saját jószántukból. Nem látják, hogy hát épen itt és épen ez az ugyanaz. Talán nem is ők a hibásak. Meg kell láttatni velük az igazságot. Mert az igazság mindig bonyolult és sokrétű.

De vegyük sorjában a dolgokat.

Főszöveges a lényekről beszélni. A tények beszélnék helyettünk is. Pár nap afatt, vagy húszezer embert öltek meg és már bizonyítottan nem egyesek. A fasiszta állam. A fasiszmus. És ártatlanokat. Azután meg: egyeseket, bűnösöket, bírósági ítélet alapján. De talán még nem is itt a lényeg. A lényeg talán az, hogy kit kinek az érdekében. Akkor a népet irtották a nép ellenségeinek érdekében. Most a nép ellenségei felett ítélkezik a nép. De szinte megállnak a billentyűk gépemben, hogy ma még erről kell beszélni, ilyen szemmel látható, ordító tényekről.

És most már érthető talán a »minősítés« hamis érvelése is. Véleményt tényleg nemcsak ma adnak emberekről. De nem a forma a hangsúlyozott itt. A lényegyet kell mindig kihámozni a dolgokból és sohasem szabad az egyes kiragadott jelenségeket önmagukban tenni gondolkodásunk és ítélkezésünk tárgyává, sohasem szabad kiragadni az egyes dolgokat környezetükből és külön tennünk vizsgálat tárgyává. Mert, akár a gyökértelenül kiszakított virág, az is elveszti önmagát, az is elhervad. A környezet, a hely, az idő és egyéb feltételek és adottságok közepette, megszokott otthonában kézeledjünk a »minősítéshez« is. Akkor a nép ellensége adott véleményt az egyesről és lehetetlenné tette, ha az a nép barátja volt. Ma arról van szó, a nép barátja, vagy a nép ellensége valaki és a nép ellenségét nem hagyjuk csupán szóhoz jutni, csak neki nem engedjük meg, hogy a népi jogokat a népi jogok ellen, azok legyilkolására használja fel. Szóval: nem ugyanaz, ha valaki, fel-nem-világosított, szemüveget használó, rövidlátó, vagy talán épen a célen-túl-látó, talán túllátni akaró is — annak látja. Ugyanígy nem volt ugyanaz, amit mondogattak, hogy itt is diktatura, ott is diktatura. Mert a fasiszta oldalon néhány ember erőszakotlanságra uralmát a milliókra, a dolgozókra, a népre, míg amott, a naps oldalán, a széles nagy milliók néptömegek uralkodtak párok, néhányak keskeny kis rétege fölött.

Mindez hát nem ugyanaz. Viszont ami nem ugyanaz, épen az az ugyanaz. A szakszervezetekre gondolok. Meg a revizionizmusra és sovinizmusra. Amit egyesek szintén nem tartanak ugyanannak. Mert: a szakszervezetek azelőtt a dolgozók érdekében harcoltak a munkaadók ellen, hogy ezzel megjavítsák a dolgozók életét. Akkor a polgárság volt, hatalmon, a munkásság meg harcolt ellenük. Hogy kiharcolja a jobb munkafeltételeket, a jobb életfeltételeket. Ugyanakkor harcolt a hatalomért is. Ma a hatalom a dolgozó nép kezében van. Ha dolgozik, sajátmagának dolgozik. Minél többet dolgozik, annál jobb életet biztosít magának. Annál előbb építi ki, építi fel az országot: az országát! A jobb életfeltételeket. A nagyobb falat kenyeret, a több kultúrát, több örömet. A jobb élet a cél tehát ma is. Ugyanaz. És ma is azok ellen harcolunk, akik ellen azelőtt: a feketebőrzések ellen, az árdrágítók ellen, az üzérek ellen, a sovinizisták és reakciók ellen, a fasiszták és fasisztabarátok ellen. Akik szeretnék visszacsinálni az egészet. Mert mért ne?! Hiszen ugyanaz lenne. Mindegy ki uralkodik, ha már valakinek uralkodni kell. Hát akkor már inkább ők. A sovinizisták és az árdrágítók, a závarosban halásznia-akarók. Akik nem szeretik, ha sehosem závaros. Mert akkor halásznia sem le-

het. És ezért sem mindegy, azaz, hogy éppen ezért mindegy és ezért ugyanaz, hogy sovinizmus és revízió. Mert a revízió odavinne vissza, ahol a sovinizmust hirdeitk egyelőre újra. Ahol az árdrágítók az árakat mesterségesen felcsigázó vagy annak legalább is gátat nem vető urak új tájakra vetik szemük. Itt a nép egyként szabad, ha magyarnak vagy szerbnek született is és aki országhatár revízióra gondol titkon, az bizonyára agrárreform revízióra is gondol. Mert a kettő mindig együtt jár és a két háború közötti Magyarország urai is azért hirdették a revíziós politikát, mert ezzel országhatáron túli birtokaikat kívánták visszacsatoltatni.

Politika nem való az iskolába, gondolják egyesek és — ezzel politikát csinálnak. Rossz politikát csinálnak. Nyelvtant kell, hogy tanítsak, azért neveztek ki, nem politikai óra adására. És máris benne van a politikai óraadásban. Van jó politika és van rossz politika. Van népérdekű politika és népellenes politika. Csak éppen politikamentes nem lehet sem iskola, sem katonaság, sem népkörj kultúra, sem semmi más egyéb. És aki a politikamentességét hirdeti, az vizet prédikál és bort iszik. Rossz vinkót. Lőrét. Mert aki katonának, diáknak tiltja a politikát, az azt tiltja el a katonának, diáknak, amit a maga számára tart fenn. És amit a katonaságnak, diákságnak, a népnek nem engedhet meg. Mert ha már a nép politizálni kezd, ki ellenőrizheti állandóan, ki tarthatja számon, nem urai ellen kezd-e el politizálni egy szép, előre meg nem határozható napon. Ha más a hivatalos politika és más az esetleges népi politika, ha az ellentétes népi politika lehetősége adott: akkor és csak akkor kerül sor a nép, a katonaság, az iskola politikátlanítására. A csúcsok azért politizálnak vígan tovább. Úgy a katonaságnál, mint az iskolában. A régi Jugoszlávia katonájának tilos volt a politika, mert akkor talán, politikailag iskolázottan, megtagadta volna, hogy sztrájkoló munkásokra menjen, hogy azok soraiba lőjjön: nép a nép soraiba! De amikor a tábornoki kar a hadsereget a nép ellen vezette gyakran: akkor bizony politizált. A tábornoki kar. Csak a baka nem politizálhatott. Hogy meg ne tagadja az engedelmességet, amikor testvére, apja, anyja ellen vezették. Ha a nép érdekei nem egyeznek meg a hatalmon levők érdekeivel, a hivatalos politika vonalával: akkor viszi rá a rettegés a néptől a hatalmon levőket arra, hogy megtiltsa a külön népi politikát. Előbb csak az iskolában, a kaszárnyában. Azután a pártok keretén belül is. Éppen ez volt a fasizmus lényege. Ezért szüntette be a parlamentarizmust is.

Az iskola is mindig politizált. Az iskola tanított többek között történelmet, irodalmat, de tanított természettant, földrajzot és még sok más egyebet. És tanította mindezt erős beállítottságban, irányítottan. Nem csak ott volt a politika, hogy hogyan, de ott is, hogy mit tanított a »politikamentes« iskola. A fejlődéstan például, hiába állapította meg a tudomány annak egyedüli helyességét, nem kaphatott helyet a »politikamentes« iskolában. Lamarck, Kuvie, Darwin nevei ismeretlenek voltak sokszor nem csak a diák, de a tanárok előtt is. Annak dacára hitték, hogy kultúrlények és hogy kultúrhivatást töltenek be. A földrajzban természetesnek találták, hogy nincs fejlődés, hogy a mai kezdetleges népek mindig azok voltak és azok maradnak és mert képtelenek a magasabb kultúra teremtésére azért csak természetes, hogy el kell nyomni és ki kell irtani őket. Még ma is természetesnek tartják ezek a »politikamentes« kultúraterjesztők, hogy a kínaiak megelégszenek egy marék rizsszel — és még észre sem vették, hogy a kínai már 1900-ban megkezdte a harcot a marék rizs ellen és hogy 1911 óta állandó a harc. A történelemtől, irodalomtól ne is beszéljünk. Volt politika az iskolában. Csak éppen a diák nem politizálhatott, azaz hogy nem politizálhatott másként, mint a hivatalos iskola; csak éppen a tanár és tanító nem politizálhatott másként mint a hivatalos politika érdeke megkívánta. Hogy volt mégis politika az iskolában, azt persze nem volt szabad el-

ismerni, mert akkor esetleg feltehetné volna valaki a kérdést: milyen politika folyik az iskolában; kinek a politikája?

Ma más a helyzet. A nép érdeke és a népi állam érdeke azonos. Azonos a nép politikája és a »hivatalos«, állami politika is. Nem kell takarni, nem kell tagadni, hogy igenis politizálunk hadseregben, iskolában csak úgy, akár az uccai és egyéb megbeszéléseken is. Nyíltan megmondhatjuk: igenis politizálunk. Mert a politikánk népi politika. Mert nincs ellentét és nincs ezért félelem és rettegés sem a hivatalos politika hordozóiban a népi politikától. Mert nincs is ma hivatalos politika. Csak népi politika van. És igenis: politizálunk. Jó politikát csinálunk. Népi politikát csinálunk. Antifasiszta politikát csinálunk. Antisovinszta politikát csinálunk. Igenis politizálunk. A népek testvériségét hirdetjük. Igenis politizálunk: a béke politikáját csináljuk. Igenis politizálunk: a jólét, a kultúra, az öröm demokratizálásának politikáját csináljuk. Ezt a politikát igazán nem kell szégyelni. Ezt a politikát igazán nem kell takarni. Igenis. Kimondjuk nyíltan: politizálunk. És aki nem akar politikát csinálni — az is politizál. Rossz politikát csinál. Népellenes politikát csinál. Fasiszta politikát csinál. És ezt takargatja.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

NIKOLÁJ ÉS A KANÁRI

Irtta: Palotai Boris

Még a bunker korszakban történt. Akkor már hosszú hetek óta élünk a pincében, dideregve, vaksin, elgyötörtén, az utolsó mécses alamuszi fényénél, melynek életét cipőpertli kanóccal próbáltuk meghosszabbítani. Egyszerre kipattant a bunker ajtaja és három orosz katona lépett be rajta. A hó vastagon ült meg a vállukon, megrázták magukat és szétvetett lábbal álltak köztünk... Ez hát az a pillanat, az a torkot összeszorító, remegő boldogság, amelyre vártunk? Gondoltuk elcsigázva. Ilyen egyszerű az egész? Meggémberedve bámultuk őket... (A boldogságnak éppen az a titka, hogy jóval előbb és jóval később érzi az ember, nem akkor, amikor megtörténik s ugyanígy van a fájdalommal is.) Minden összegabalyodott bennünk. Hatalmas dőrejek rázták meg a levegőt, tudtuk, hogy odakinn még javában áll a harc, de mi idelelni a mélyben már szabadok vagyunk!

A három orosz rendezkedni kezdett. Gyertyát húztak ki a kabátzsebükből s a világosság úgy terjedt szét, mint meleg ital a dermedt testben. Aztán dróthuzalokat fektettek a földre és hozzáláttak a tábori telefon felszereléséhez. Nikolaj volt a parancsnok, nagy, marcna alak, szurok szemekkel, döngő léptekkel, ahogyan filmekben a Ljilja a vad kozákokat...

A telefon működni kezdett. Valami félelmetes és lenyűgöző volt abban, ahogyan harsogva adták le a híreket. Semmit sem értettünk abból, amit mondtak s mégis pattanásig feszült derékkel követtük őket. Már éjfélre járt s még mindég meggémberedve, ő zekoccanó fogakkal lestük Nikolaj ujját, mely a térdén kiterítet, térképen körözött. S egyre harsogott a jelentés az utcák közti harcról, arról, hogy házról-házra, emeletről-emeletre folyik az ütközet s a szobák ablakaiban gépfegyverek csövei merednek Buda felé.

Hajnalodott. Nikolajtól Szergej vette át a szolgálatot — mert akkor már névszerint ismertük mindegyiket — s Nikolaj egy padra terítette

köpenyét, hogy végigieküdjön rajta. De hirtelen megakadt a szeme a kanárin, amely ott gubbasztott két prics között egy kalitkában. A madár akkor már hetek óta néma volt, a sötétség, a léghuzat, a nyirkos hideg megártottak neki. Tollait hullatta, tépetten, borzasan, kicsire hűződszkodva ült a kalitka szegletében. Nikolaj hozzá lépett s kemény szája-széle füttyre csücsörödött. Érdeklődve, dallamosan füttyült. S mert nem jött válasz a hangokra s a madár gombostűszeme állmosan hunyurgott, aggódva, szinte tagolva füttyült... Aztán szájharmonikát vett elő a zsebéből s madárfüttyöt utánzó trillázó futamokat csalt ki belőle. Fáradhatatlanul újra és újra. Mint egy anya, aki tízszer, százszor elismétel egy-egy szót, amíg a gyerek utána mondja. Kinn zúgtak a repülők, bomba robbant. Ő felváltva füttyült és harmonikázott, roppant figyelmesen, egyre jobban előre hajolva, mintha a madárka szívverését lesné. S végre a kanári piciny csőrén valami füttyhöz hasonló gyenge nesz motoszkált.

Az elkínzott torokból, melyet oly soká gyötört az erőszak léghuzatja, kiröppentek a szabadság kezdő füttyjei...

SZOMSZÉDAINK

ALBÁNIA

Irta: Sulhóf József

A sötét albán hegyek közé is eljutott már a demokrácia fénye. A kis ország, amely nemrégén még törzsekre bomlott népek hazája volt, ma minden vonalon követi Jugoszlávia példáját és mindjobban elhalványul annak a sötét korszaknak minden emléke és nyoma, amelyben az albán népet a törzsi harcok kezdetleges életkörülményei közé, az elnyomatás és lázadás örök nyugtalanságába kényszerítették. Az az új korszak, amely a népfelszabadító mozgalommal kezdődött a Balkánon, Albániát is magával ragadta és kiszakította a belső és külső harcok reáerőszakolt állapotából, hogy elindítsa a gyors haladás, gazdasági megerősödés, politikai kibontakozás, társadalmi átrendeződés és kulturális felindülés útján.

Önkéntelenül felmerül a kérdés, vajon lehetséges-e, hogy egy nép, amelyet az örök harcok, az idegen érdekek és idegen érdekellentétek erősen az európai színvonal alatt tartottak és amelyet a fasiszta önkényuralom még mélyebbre nyomott, egyetlen nagy lépéssel kiemelkedjék ebből a mélységből és nemcsak hogy elinduljon a haladás útján, hanem azonnal egy magasabbrendű államrendre, a népuralom őszintén demokratikus rendszerére térjen át? Albánia példája — minden kételkedéssel szemben — azt bizonyítja, hogy ez lehetséges.

Ennek a népnek a múltjában nem először történik meg, hogy önerejéből felszabadítja magát, hiszen történelme az élethalálharc, az állandó lázadó állapot eseményeinek sorozatából alakult ki. Nem történt tehát csoda, hanem egy nép természetes életösztöne bizonyult erősebbnek, mint az az erőszak, amely egész Európát és az egész világot igába akarta hajtani.

Bármely Balkánország múltjának kérdéseit taglaljuk, mindenütt előbukkan a régi megállapítás: a Balkán Európa puszkaporoshordója — volt. Albánia esetében ez különösen áll. Természetesen ezért nem az albán nép felelős, mint ahogyan egyetlen balkáni népnek sem volt köze a közelmúlt állapotához. Min-

denkor idegen hódító erők és tőkés érdekek igyekeztek saját céljaikra felhasználni a török hódoltság folytán gazdasági, politikai és kulturális téren visszamaradt népeket. Albánia erre különösen alkalmassá vált, hiszen két évtized előtt még hegyvidékének sem volt pontos térképe, mi harcos törzsek leszármazottai, akikre a szomszédos görög kultúra alig volt hatással. A török hódoltság csak névleges volt, mert a hegyekbe húzódo törzsekhez hiába küldték az adószedőket. Az albán nép csak névleg szolgált a törököknek, csupán egyes törzsek csatlakoztak hozzájuk: az arnótok, vagy arnauták. Amikor az újtörökök 1909-ben megbolygatták az albánok önrendelkezési jogát, az albánok a török ellenforradalomhoz csatlakoztak és ez a kis nép ekkor élte át egyik legsúlyosabb tragédiáját. A török seregek benyomultak a hegyek közé és borzalmas kegyetlenséggel irtották az ellenszegülőket. Ennek ellenére 1911-ben újból felázadtak és ekkor már csak néhány vezért értek el a török megtorló csapattal, mert időközben megváltozott a helyzet. Albániával szemben más országok érdekei érvényesültek.

Olaszország már 1900 óta igyekezett Albániát hatalmi körébe vonni. Ausztria ezt veszedelmesnek tartotta az Adria kiáratása szempontjából, a hármasszövetség harmadik tagja, Németország pedig ebben a kérdésben az Osztrák-Magyar monarchiát támogatta, amely így arra kényszerült, hogy ereje egy részét lekötse a Balkánnak ezen a részén és ezzel szabadabb tere nyisson a németeknek más területeken. Az osztrák és az olasz hírverés titokban, de annál buzgóbban dolgozott Albániában. A Balkánháború előestéjén Szerbia jelentkezett érdeklődőként és nehogy Szerbia — amely akkor francia tőkeérdekektől befolyása alatt állott — túlságosan megerősödjék, a Monarchia Albániát vette védelmébe. Így jutott Albánia 1913-ban első ízben függetlenséghez: természetesen csak névlegesen Vilmos wiede herceg volt a fejedelm, de mindössze egy évig képviselhette a német érdekeket. Olaszország befolyása érvényesült és az olaszok bérence gyakorolta a hatalmat, az olaszok pedig bevonultak Valónába, Szerbia összeomlása és a szerb visszavonulás nyomán az a veszély fenyegetett, hogy Albánia szerb uralom alá kerül, mire az olaszok ismét függetlennek nyilvánították Abániát, 1920-ban az albánok kiűzték az olaszokat és ezzel behízányították életrevalóságukat. Ez volt Albánia első felszabadulása, azonban nem tudták kellően kihasználni, mert az idegen érdekek továbbra is felhasználták ezt a népet, amely akkor még nem bírt megszabadulni az idegen uraktól.

A háború után Jugoszlávia; a nagyszerb hegemonia és imperializmus országa és Olaszország állottak egymással szemben Albániában. Egyik oldalon a legvadabb szovinizmussal üldözték és elnyomták a Jugoszlávia déli vidékein élő arnautákat, skipetárokat és egyéb neveken nevezett albánokat, akik azért kaptak emnyiféle nevet Jugoszláv területen, hogy kisebbségi jogukat megtagadhasák. Másik oldalon a nagyszerb imperialista ügynökök dolgoztak Albániában, készenlétben tartva Ahmed Zogut, aki Noviszádon várta, hogy igénybevegyék. Amikor végre ez is bekövetkezett és a beográdi ügynökök segítségével Ahmed Zogut királynak kiáltották ki, az új királynak elsősorban pénzre lett volna szüksége, hogy uralmát megerősítse. A kapzsi csarszja-imperializmus ezt már túlzottnak találta és szokott bizalmatlanságával nem mert pénzt adni egy idegen kezébe. Zogu viszont nem akart lemondani a trónról és eladta magát az olaszoknak, akik rendelkezésére bocsátották a kért összeget, lekötve maguknak ennek ellenében az albán bányákat és petroleumforrásokat. Albánia olasz gyarmattá vált. Az már csak részletkérdés, volt, hogy a fasiszta olasz rendszer elzavarta saját ügynökét, Zogut és több mint kétszáz ezer főnyi megszállóssággal betelepedett Albániába, hogy a színlelt gyarmati állapotot ténylegessé tegye.

A következő évek a súlyos megpróbáltatások esztendei voltak az albán nép számára. A mohamedán vezetőket Olaszországba vitték, névlegesen azért,

hogy öt képviseliék az albán érdekeket, ténylegesen pedig azért, hogy ártalmatlanná tegyék őket és a népet megfoszják vezetőitől. A katolikus egyház viszont — minthogy csaknem valamennyi főpap olasz volt — mindea befolyását arra használta fel, hogy az albán nép soraiban minél mélyebb szakadást támasszon és ezzel minél jobban kiszolgáltatassa az albán népet a fasiszmusnak. Az albán nép szabadságszeretetéét azonban ezek a csapások sem tudták megsemmisíteni. Az idegen bitorlóval szemben érzett gyűlölet fokát legjobban érzékeltette az a tartózkodás, amelyet az albán tömegek az olasz-görög háború idején tanúsítottak. Az albánok és görögök között idegen érdekek miatt mesterségesen szított gyűlölködés volt. Amikor azonban az olaszok ezt fel akarták használni a Görögország ellen vezetett hadjáratban, az albánok megtagadták az engedelmességet, és kifejezésre juttatták, hogy jobban gyűlölik a fasiszta bitorlókat, mint a görögöket.

Ilyen körülmények között kezdődött meg Albániában a népfelszabadító mozgalom, amely a Jugoszláv népmozgalom segítségével indult el és erősödött meg. Nömban az olasz fegyverletétel után fellobbant a mozgalom és amikor az olaszok, legalább Albániában, biztosítani kívánták hatalmukat, sőt itt kerestek menetsvart a fasiszmus számára, Albánia népe megmozdult és minden erejét latbavetve kivívta szabadságát. A népfelszabadító mozgalom élére Enver Hodzsa állott, aki hathatós támogatást kapott nemcsak a nép legszélesebb rétegeiben, hanem — csodálatosképpen — Albánia kisszámú népi intelligenciája körében is. A mozgalom egyik érdekessége volt, hogy az addigi elszántan gyűlölködő mohamedán és katolikus alsóbb papság is nagy csoportokban csatlakozott Enver Hodzsához és válllvetve küzdött az idegen betolakodók ellen. A mozgalom teljes sikerrel járt. Albánia, történelme során először, valóban szabad országgá vált.

Ekkor következett el az államépítés nehéz feladata. Mindenesetre megkönnyítette a munkát az a körülmény, hogy a harcban az albán dolgozók széles rétegei egybeforrak és mivel megszűnt minden idegen érdek és befolyás, a tömegek között régebben mesterségesen támasztott szakadék is eltűnt. Albánia népét azonban ki kellett emelni abból a visszamaradottságból, amelybe idegen érdekek kényszerítették. Meg kellett kezdeni a gazdasági önállóság kiépítését és párhuzamosan ezzel a nép politikai és kulturális nevelését. Hogy fogalmat alkothassunk ennek a feladatnak a nehézségeiről, ismernünk kell az albán nép életmódját, amelyet gazdasági nyomora, politikai elnyomottsága, mesterségesen bomlasztott társadalmi rendje és az imperialista eszközök között, gyarmati népekkel szemben szokásos, kulturális féltékenység teremtett. Az északalbániai hegyvidékeken törzsszervezetben éltek. Egyes törzsek gyakran koratavasszal felvonultak a hegyekre, ahol birka, kecske és lótenyésztésből éltek. A közeli falvakba és városokba csak sóért jártak be, esetleg jeget és faszénét hordtak. A birtokmegosztás bonyolult a régi bég-rendszer szerint alakult, ami a jobbágyrendszer egyen változata. A község és a földműves és állattenyésztő nép nyomorát csak fokozta, hogy még a katolikus lakosság nagy része is az apajogi rendszer mohamedán változatában élt. A asszony dolgozott, a férfi kint állt mellette a földön, pusztán a kezében és vigyázott, hogy a föld alatt borzalmasan izzadó szerencsétlen teremtetést senki meg ne közelítse és senki arcát meg ne láthassa. Egyetlen igazi uruknak az aranyat ismerték el, a vertaranyból birtokolt aranyak száma határozta meg mindenkinél nemcsak gazdasági erejét, hanem politikai és társadalmi helyzetét is. A fejletlen kereskedelem és elmaradt nagyipar mellett erősen fejlett házipar révén látták el az albán tömegek ruházatkészítési szükségletét. Az ipar az utóbbi években — az olasz tőkével némileg fejlődött, főként a bánya és petroleum-telepek működtek, azonban ez is csak arra szolgált, hogy a dolgozók tömegeit a végsőkig kiszákmányolják és az albán munkaerő olcsóbb volt a régi délszerbiai napjainknál. Az állam-

gépezet, közigazgatás és törvénykezés kettős volt, ahogyan az gyarmatokon lenni szokásos. Külön intézkedtek az albán hatóságok és külön intézkedéseket foganatosítottak az olaszok.

A népfelszabadító mozgalom nyomán Enver Hodzsa kormánya nyomban a legerélyesebb intézkedéseket hajtotta végre a demokratizálás érdekében. Földet osztott, megszüntette a régi birtokviszonyokat és megteremtette a népuralom szervezetét: a helyi és körzeti népbizottságokat. Kiméltlenül leszámolt a fasizmus maradványaival, lehozta a hegyekről a törzscsoportokat, felbontotta törzsi rendszerüket és felszabadította elnyomatásukból az apajog terrorja alatt álló törzsi tagokat. Megkezdte a népnevelést, átszervezte az iskolákat, új középiskolákat állított fel, és az írástudatlanok nagy tömegeit, ahol lehetett szépszóval, ahol kellett, hatalmi tekintéllyel arra készítette, hogy eljárjanak a tanfolyamokra, amelyekből ma több ezer működik Albániában. Megteremtette a női egyenjogúságot, kiszabadítva ezzel a nőket az addigi elnyomatásból, amely odáig ment, hogy a férjezett asszony kiskorú volt és minden cselekedetében férje engedélyétől függött. A törvénykezés helyére népbíróság került és ezzel a törzsi villongások és a vérhosszú megszünt. Új szociális rendet teremtett, biztosította a munkásság jogait, védelemben részesítette a munkát és függő helyzetbe juttatta a munkaadót, aki többé nem zsákmányolhatja ki munkását. Az anyák és gyermekek gondozását megszervezte, ami teljesen ismeretlen volt Albániában, a kezdetleges, olasz gyarmati rendszerű munkásbiztosítást széles szociális alapokra helyezte. Munkaalkalomról gondoskodott minden dolgozni akaró számára és a munkaakaratot növelte azzal, hogy a munka jövedelmezőségét biztosította.

Mindezzel egyidejűleg megkezdődött az államélet korszerű átszervezése. December 2-ikán megtartották a választásokat, amelyeken megmozdultak a legszélesebb néprétegek. Albánia lakosságának közel 90 százaléka leszavazott és a szavazatok 88 százalékban a pártok egységéből alakult Egység-frontra estek. Az átszervezett hadsereg, a törzsi fegyelemből szabadult nők és ifjúság, a szinte jobbágyi elnyomatásból felszabaduló parasztság, a kizsákmányolástól megmenekülő munkásság Enver Hodzsa és kormánya mögé sorakozott és megadta a felhatalmazást arra, hogy az újonnan összeülő nemzetgyűlés 1946 január 12-ikén kikiáltssa az Albán Népköztársaságot. Az Albán Népköztársaságban megvalósult a népuralom és az őszinte demokráciát többé semmiféle külső erőszak le nem rombolhatja.

Január végén végül Albánia megkezdte az új alkotmány elkészítését. Albánia pontosan követi Jugoszlávia példáját és alkotmánytervezete pontosan ugyanazokon az alapelven nyugszik, mint Jugoszlávia új alkotmánya. Megvalósítja a népuralmat, biztosítja ennek anyagi előfeltételeit, gazdasági téren állami, szövetkezeti és magánvállalatokat ismer el, de az állami résznek és a tervgazdálkodásnak elsőrendű fontosságot biztosít. Az alkotmánnyal kapcsolatban megrendezik a népvitát, amelyben máris nagy tömegek vesznek részt.

Albánia belsőleg teljesen átalakult. Ez az átalakulás nemzetközi helyzetében is kifejezésre jutott. Jugoszlávia testvéri barátsággal kíséri figyelemmel az albán nép erőfeszítéseit és minden tekintetben támogatja azokat. A Szovjet Szövetség felvette a diplomáciai kapcsolatot Albániával és a Szovjet követ a köztársaság kikiáltásának napján érkezett meg Tiranába. Ezenkívül Jugoszlávia keletelte Albánia felvételét az Egyesült Nemzetek Szervezetébe, nehogy a fasizmus ellen folytatott harcban, a meghozott nagy áldozatokkal, kiérdemelte, hogy a világ szabadságszerető, béke, demokráciát és biztonságot akaró népei sorában helyet kapjon.

»Minket a szomszédos ifjú albán népköztársasághoz ugyanazon bitórló ellen vezetett harcok fűznek. Egybekapcsolnak bennünket a közös harc és közös szenvedés emlékei. Albánia, a háborúban az Egyesült nemzetek oldalán nyújtott hozzájárulásával teljes mértékben kiérdemelte, hogy függetlenségét és területi

érintetlenségét tiszteletben tartásák. Tovább dolgozunk az albán néppel való szoros gazdasági, politikai és kulturális viszonyaink megszilárdításán és kimélyítésén. Az ilyen együttműködés nemcsak hasznos mindkét országra, de egyben erős támasza Balkán békéjének is.

Ezek Titó marsal szavai, amelyek csak nemrégiben hangzottak el és amelyek pontosan megjelölik azt a szoros kapcsolatot, amely a két népköztársaság, Jugoszlávia és Albánia között fennáll.

TALÁLKOZÁS A PRENJÉNÉL

Irta: Popovics Jován

Az alig kizöldült fa kiterjesztette felettünk dús sátrát, védve bennünket a naptól, de még inkább a német repülők szeme elől, fáradhatatlanul kerestek bennünket. A virágba borult galagonya kápráztatta kopár, téli sziklákhöz szokott szemeinket, habzó, tavaszi vízeséseket varázsolva elénk. Az ég oly kék volt, amilyennek még soha sem láttuk; még fenyegető repülőgépek sem tudták elhomályosítani. Az első virágjokban álló cseresznye- és szilvafákról fehér és rózsaszín pelyhek hullottak alá; s mosolyognunk kellett; ez nem hó. Még néhány nappal ez előtt kifulladásra kúsztunk és ereszkedtünk alá a barna fenyvesekkel borított hegyeiről, melyeket hómaradványok és az olvadás sara tarkítottak.

Tavaszi volt — tavasz a Drina mentén. Alattunk, mint habzó és szikrázó kígyó kanyargott a mi kedves, vad és fékezhetetlen folyónk, melyet az úszások átléphetetlen határuknak hangoztattak és melyet most a másik oldalról a csetnikek tartanak, mint gyepűt, melyen mi nem kelhetünk át a »szerb földre«, a folyó, melyet mindkét nép cimboráskodó söpredéke, mindkét népünk vérével bőven megöntözött, s amely a miénk, megmásíthatatlanul a miénk.

Második hadosztályunk hirtelenében összetákolta tutajajokon s úszva már átkelt a folyón; csupasz mellel törve át a csetnikek és feketeingesek tűzvonalát. Első hadosztályunk kb. 10 kilométernyire Focsától, készül az átkelésre. Lázas izgalom és öröm fűt mindannyiunkat, tudjuk, hogy át kell jutnunk és át is jutunk. S a Drina mögött, e büszke folyam, az oh! hányszor véráztatta Drina mögött, mely mindennek ellenére tiszta, habos és leigázatlan, mintha nem csak újabb harcok várnának reánk, hanem valami csodálatosan új is, valami végzetes és vidám.

Tompa, siető ütések hallatszanak, visszhangozva a folyó völgyében. A mieink ácsolják ott a tutajokat. A másik partról szüntelenül röpködnek a golyók, hogy feltartóztassanak bennünket. De mi tudjuk, hogy senmi sem akadályozhatja meg átkelésünket. Ha szükséges, át is úszszuk ezt a vad és szeszélyes folyót. Tudjuk, hogy ő is segít bennünket, ő, aki csak a miénk.

A folyó most csillámlik a naptól, a szokatlanul erős tavaszi naptól, s felettünk buján szétterül a fa lombozata, a gyümölcsfák virággal borítanak be bennünket, s a madarak tavaszi dalukat zengik, mely mintha közeli győzelmünk himnusza lenne.

A hársfa koronája alatt, mely olyan áthatóan terjeszti illatát, mint ha a hullák és kórházak szagát akarná elnyomni, s melvről ritmikus

robbanásoktól kisérvé, szállnak fel a pacsirták, mintha ki akarnák gúnyolni a bombarobbanásokat — ül a hadosztály vezérkara, s a végső terveken dolgozik. A parancsnok keskeny feje, mely a harcias fekete bajusz ellenére is kinomultan intellektuális, a tarkép fölől hajlik és melyen agondolkozó, de kisse fáradt és a tavasztól bágyadt arcán mint ha a holnap ekkövekező harcok tükröződnének. Telefondrótok és a rádióállomás antennái, elrejtve a dús érsővényben, állandó összeköttetést tartanak fenn csapategységeinkkel, az irányító agyközponttal és hadseregünk egész jegyzőzhetetlen testével. Ezenkívül a futárszolgálat is működik. Kipirulva, megizzadva, de folytonos mozgásban érkeznek és távoznak a futárok, mint a pacsirták, melyek fel és leszállnak, az öröndetes üzenetekkel. Ellenállunk az ellenség negyedik offenzívájának. Meghíusítottuk az összes német terveket és most hadseregünk teljes támadó lendülettel tiporja el az olasz és csehtnik erőket. Kissé kihúzza nyulánk, törekeny alakját, s fekete, átható szemével hunyorgatva a napon, a parancsnok az én lombkoronás sátramhoz ér, ahol a hadosztály újságjának szerkesztősege van. Gyorsan és erőteljesen lépkedve, mint mindig, felületes pillantást vet jegyzetkönyvemre, melybe benyomásaimat firkáltam fel, gúnyos arcot vágva, melyen azonban meglátszik a titkolt írgység, amiért ő nem adhatja át magát néhány órára a tavasznak és a jegyzetkönyvnek. De ő katona, legendás parancsnok — és ez sok lemondást, önuralmat, állandó gondolat- és akaratösszpontosítást kíván. Mellékesen odaszól, hogy a focsa-i olasz helyőrséget a folyó mindkét oldaláról elvágtuk.

Lentről, a kis faház felől, ahol a törzstisztek az éjjelt töltötték, egy karcsú, egyenruhás lány mászik felfelé, akinek törekeny teste tavaszi szellőként hajladozik és dús, fekete haja úgy lobog, mint pazar lombkorona karcsú száron. A parancsnok ellenzöt formál kezéből és kisse orrán keresztül, nemhivatalos és hanyagul-szigorú hangján megszólal: »Zagorka jön, Jagossal kell találkoznia.« S arcán valamilyen gyengédség ömlik el, mert Zagorka oly tavasziasan hatott, s mert jóbarátjáié, akivel rég nem találkozott. Talán saját szerelemre emlékezett, aki szintén karcsú és törekeny, de szőke és akitől már másfél éve nem kapott hírt, s akit állandóan, bizonytalanul vár. Zagorka a bükkfa árnyékába ült, hogy kifújja magát az úttól. Mint minden partizánnő, úgy tett, mintha mindegy volna neki, hogy társa már megérkezett-e. A parancsnok kicsit kérdezgette, valami félig gúnyos, félig gyengélt hangon, melyet csak legközelebbi barátaival használt. A lány a fának támasztotta fejét, s elkezdett mesélni a banijai-akról, akikkel a negyedik offenzívát átélte. Szomorú mese volt ez, a banijai harcosokról, akik elsőként érezték a főerőkhöz, hogy az általános hadmozdulatokban résztvegyenek: s mint akik gazdag terepükön, ahol a nép mindennel ellátta őket, nem szokták meg a megerőltetéseket, nélkülözést és éhséget, hadseregünk lekevésbé ellenálló részének bizonyultak, a legtöbb veszteséget szenvedték és végül majdnem mindannyian kiütéses tifusban betegedtek meg. A »banijai« jelző némiképp sértő elnevezése lett a gyenge ellenállású és kisse erkölcsét veszített harcosoknak; noha ez nem volt igazságos, Zagorka elmesélte, hogyan váltak amnyi sorscsapás után edzett harcosokká, alkalmasakká a rendszeres harcra, noha még testben nagyon gyengék voltak.

A parancsnok felhasználta az alkalmat, hogy Zagorka tiszteletére egy kis zenét engedélyezzen. A viharvert dobozból, mely sértetlenül vészelt át minden bajt, s állandóan jelentette a híreket a világból, most

véletlenül Rimszki-Korzakov fájdalmas »Hindu dalai« szólaltak meg, melyben egy mélabúsan-keleties dallam kétségbeesetten megtörik, igyekezve fentartani magát az emberi fájdalom szakadéka felett. A levelek susogásával és a cseresznyevirágok fuvalatával egyesülve, ezek a hangok keringtek az illatos tavaszi levegőben, s belehullottak a Drinába, mely mélyen alattunk habzóan tört utat magának meredek partjai között. És Zagorka mesélt, hátravetett fejjel, mialatt sovány arcán fény és árny váltakozott, arról, hogyan indult el önként egy ifjúkommunista a banijai brigádból őrségre egy középmagasságú szirtre, s amikor a leváltás jött, őt holtan találták, holott nem volt semmi ok a halálra.

»Nem volt rá ok; nem volt beteg, nem sebesült meg — és mégis holtan találták egy virágzó galagonya alatt« — ismételte a lány félig lehunytt szemekkel. »És ami a legérthetetlenebb, indulása előtt búcsút vett legkedvesebb bajtársaitól, bizalmasan közölve velük, hogy megy a kötelességét teljesíteni, s hogy nem tér vissza.« A lány összerázódott. »Ez is egy rész a banijaiak tragédiájából. Ennyire kimerültek.«

A parancsnok bajuszát harapdálta, összehúzza szemeit, melyek már annyi harcot láttak. Egy futár szaladt oda és elhívta. A parancsnok gyorsan elment. A futártól azt a jó hírt hallottuk, hogy megérkeztek a hatodik bosnyák és majevicai dandárok futárai, akik átvágták magukat az ellenséges vonalakon, hogy először kerüljenek összeköttetésbe főerőinkkel. Utközben szétverték egy usztasa zászlóaljat és elfogták a boszniai tábori csendőrség teljes törzsét, mely mítsem sejtve Visegrád kunyhóba. Az asszony és a gyermek vágyakozva szívták magukba a felé autózott. Láttuk, ahogy a parasztruhába bűjtatott futárok, akik átvágták magukat az ellenség vonalain, összeölelkeznek a legendáshírű proletár-harcosokkal.

A rádió, melyet elfelejtettünk kikapcsolni, éppen egy dalt közvetített, mely széles volt, mint az orosz síkság, és lendületes, mint az orosz nemzet. Egy dalt a széles útról, melyen a Vörös Hadsereg hősei menetelnek. Egyszerre, ok nélkül, elhallgatott a rádió. Az akkumulátor kiürült. Egy bajtársnő szomorú humorral mondta: »Mintha ő is banijai volna.« De rögtön összerándult és zavartan sütötte le szemét, még mielőtt a rosszálló tekintetekkel találkozott volna. A tréfa sértő volt, habár harcosaink a legszomorúbb dolgok felett is tréfálkoztak.

»Elmesélek neked egy történetet, amely az egész offenzíva ideje alatt a legjobban megrázott«, — fordult hozzám Zagorka és nagy feketé szemeit, melyek annyira uralták sovány és keskeny arcát, hol tágra nyitva, hol pedig lehunyva, mintha a régi látomást erősebben akarná elővarázsolni, a következőket mesélte:

»Leereszkedtünk az Idbar folyó völgyébe, mint egy katlanba, melyben a zajos hegyi folyó forrong. Előttünk emelkedett a Prenj hatalmas hótarkított tömge, sötétzöld fenyveseivel, mintegy vésztióslóan fenyegetve. Ha felülünk az Ibaron, ezen a varázsos határon, amelyen túl — mint mesélték — biztonság és csend honol, vajjon meg kell-e másznunk ezt a sivár szürkés falat?

Tudtuk, hogy előőrünk már megtisztította a terepet egész Nevezsinje-ig, szétverve az olasz és csetnik támaszpontokat, hogy a hátréduk megállította a németek előrenyomulását és a »Boracsko Jezero« vár bennünket csodás csendjével, titokzatos tükrével.

A sebesültek és betegek végtelen sora úgy hömpölygött le a meredek hegyoldalon, mint nehéz, zavaros áradás hóolvadás idején. A lovak botladoztak, a gyalogosok vánszorogtak, a sebesülthordozók összecsalódtak a hordágyak súlya alatt. Kiáltások, nevek, sőt még elfojtott

káromkodások is hangzottak az éjszakában, a köömlás állandó robajától kísérve, s az éjszakai sötétséget mindenfelé útmenti tüzek hasogaták meg. különösen a völgyben lobogtak, mint valami pazar kivilágítású városban. A tüzek mellett meggörnyedt alakok gubbasztottak, vagy feküdtek, végtelenül fáradt, de mindenre elszánt arc kifejezéssel, melyet meg-megvilágítottak a lángok villanásai.

Átkeltünk az Idbaron, — ott voltunk a »másik oldalon.« Talán valami új kezdődik most? Egy falu házai előtt csoportosulás. A fáradt tömeg maradna, ahol van. De tovább kell menni. Vezetők nincsenek, ez cset-nik falu, a férfiak elmenekültek, az asszonyok bezárkóztak és visítanak, mintha mérszárolnák őket. A menet megszakadt, az eleje továbbjutott, s jelzések nincsenek. Elénk tárult egy hatalmas hegytömeg, amely innen a sötétből úgy látszott, mint egyetlen tömör, megközelíthetetlen fal, noha a hegység lépcsőzetesen emelkedik. Előttünk ismeretlen utak vezetnek át rajta.

Egy a tűztől távolabb fekvő ház előtt, melyet már lefoglaltak, észrevettem egy városi öltözetű asszonyt, soványan, reszketve; mellette egy gyerek guggolt, ki mintha bátorította volna. Valahogyan olyan gyámoltalanul és elhagyottan nézett ki ez a két sajnálatraméltó lény. Hozzájuk kellett lépnem. Az asszony sápadt, elkékült arcából kivilágító nagy szemével, egykedvűen nézett rám. Nagyon szép lehetett, az átélt szenvedések előtt. A kislány mellette, rövid ruhácskába és kis télikabátba öltöztetve, mintha csak nemrég indult volna el kényelmes gyermekszobájából a városi járdára.

Beszélgetni kezdtünk. Az asszony lassan felelgetett, mintha még egy pár szót is nehezeire esne kiejtenie, de a kislány élénken válaszolt, kíváncsian és okosan pislogva kék gyermekszemével. Az ő hatéves léte számára az átszenvedett visszavonulás, a gyaloglás, a hideg, s az éhség mégis nagy események voltak, melyekről izgalmas volt beszélni.

»Mi banijaiak vagyunk. Amikor apám Boszniába ment a dandárral, mi is visszavonultunk. Jó dolgunk volt még nemrégiben, mikor a szabad területen éltünk. De akkor innen is hátra kellett mennünk és már egy hónapja húzódunk vissza, állandóan elveszítjük a közösségünket. Anyám nehezen találja fel magát. Tegnap körülkerítettek a csetnikek. Foglyul ejtettek és leöltek volna, de egy krajinai csapat megmentett minket. Láttam, amint azok az utálatos szakállas emberek holtan feküdtek a hóban... Oh, de jó volna megmelegedni, s valami meleget inni.«

Ez az oly gyermekien őszinte utolsó mondat csak úgy kicsúszott a kis öreg bölcs száján, de ő is tudta, hogy ez szinte lehetetlen, mert éjjel gyalogolni kell és nappal a repülőgépek miatt nem lehet tüzet gyújtani. Ép úgy tudta, mint a legmegedzettebb harcos, hogy mindez szükséges, amíg ki nem kerülünk az ellenséges gyűrűből és inkább úgy sőhajtotta, mint valami gyermekvágyat, mintha régebben azt mondta volna: Mily szép volna, ha felrepülhetnék tavaszi lepkéket fogni.

Mellettünk az egyik banijai dandár rendetlen és fáradt sora vonult el. Egy ember megállott, mintha álomból ébredne, határozatlanul této-vázott és azután bizonytalan lépésekkel, reménnyel és félelemmel tenhozánk lépett. Összetörten, régóta borotvátalanul, karján a zászlóali politikai biztosának jelzésével.

»Milena, Zora! Hát így kell benneteket viszontlátnom!?« — kiáltott fel rekedten, s habozott, hogy boldogan megölelje-e őket, avagy sírva fakadjon.

»Apám«, ugrott fel a kislány, az asszony csak fejét emelte fel és mindkét kezét kinyújtotta: »Zvonko!«

Annyi mondanivaló lett volna és oly keveset lehetett mondani. Kezek és ajkak összekapcsolódtak.

»Apám, három napja semmit nem ettünk már. Tegnap lesből megtámadtak bennünket a csetnikek, de a mieink kimentettek« — mondta a kislány, szinte büszkén. Zvonko mereven nézett maga elé, gépiesen símogatta a kislány fagyos arcát, aztán egyszerre kezét fejéhez emelte és magából kikelve felkiáltott: »Nekünk ezt nem is kellett volna végigcsinálnunk. En katolikus vagyok, s talán véletlek sem történt volna semmi otthon!«

De rögtön tudatára ébredt szavai jelentőségének, mielőtt még a gyermek csodálkozó pillantását elfogta volna. Vagy talán az értelmeszólalt meg, hogy mindez csaióka hit, hogy mindenképen rosszul jártak volna, vagy talán megvilágosodott előtte, hogy ő partizán, s még hozzá felelős vezető. Leeresztette kezét, összerázkódott és így szólt:

»Nem, nem, ez bolondság, ennek így kellett lenni, vajjon kíváncsi-e, hogy a keserű pohár csak bennünket kerüljön el? Mindannyiunknak inni kell belőle, különben nem törik szét... De Milena, hogy-hogy nem ettetek semmit? Hol van a lovakok? A holmitok? Kivel vagytok?«

»A lovunk a holmival együtt eltűnt, azután elmaradtunk csoportunktól, most sehova sem tartozunk« — válaszolta a kislány.

Elhívtam az asszonyt és a gyermeket egy kunyhóba, ahol tüzet gyújtottunk és egy kis tejet ígértem nekik. »Mindenképen megszerezziük a tejet. Most még egy-két napig ki kell tartani, amíg a csapat a Boracsko Jezero-ig ér. Ott minden rendbe jön.«

Zvonko megszórította a kezemet. »Köszönöm elvtársnő, ők olyan tehetetlenek, nem találják fel magukat.« Tétovázva forgolódni kezdett, súlyos határozatlanságában. Csapatteste már rég elment, csak maradványai hevertek az út mentén a tüzek mellett.

»Mennem kell. Egy félórára sem hagyhatom el zászlóaljamat. Ime, lefeküdnének ahol lehet, szétszóródnának az úton, hosszú ideig tartana összeszedni őket.«

Elindultunk a kunyhó felé. Ő görcsösen átölelte feleségét és kislányát, mintha magával akarná őket vinni. Amikor elment, beléptünk a meleget, minden porusukkal, tüdejükkel, szájukkal és szemükkel, s fagyott ujjukat úgy mozgatták, mintha idegen lények lennének. Amikor megkapták a tejet, melyet alig sikerült megszerezni, áhítattal itták, hogy minden cseppjét élvezzék és minden melegét kihasználják. A kislány miután megitta, megszólalt: »Ugy érzem, mintha új erő ömlene belém« és végtelenül hálás szemekkel nézett rám.

Én politikai szakaszommal más irányba indultam, hogy az érkező sebesültek összegyűjtésénél segédkezzem: kettőjüket pedig egy a nagy kórházba tartozó elvtársnőre bízam. Az általános irány a Boracsko Jezero volt, a Visz-en keresztül.

A hó hullott, szél söpört a hegyen át, éjjel pedig megfagyott a napközben megolvadt hó. Ezen a síkos talajon kellett felkapaszkodni a Visz-re, s onnan leereszkedni a völgybe. Egyébként erre te is emlékszel. Minél előbb át kellett jutni a Visz-en, mert az utat a Konjic-ból ránk irányított ágyúlövedékek veszélyeztették. Gránátok robbantak köröskörül, sokszor magát az utat is eltalálták. Az utat — mondom. Valójában ez egy hátborzongató kavarodás volt, emberek, állatok, tárgyak zuhanása. Ezen a kopár, jeges talajon, mint valami kísértetszínházban, a környező erdők félelmetes függönyétől körülvéve, kínlódott a menetoszlop, mint valami szomorú némajátékban, alig haladva előre. A szá-

kadékokba lovak zuhantak és fájdalmasan nyerítettek haláltusájukban. Az emberek csúszva és egyensúlyozva nehéz löszert vittek a hátukon. A gránáttalálta lovak hátáról, a bajtársnők leszedték az orvosságos ládákat és kézben vitték tovább. Még most is érthetetlenül előttem, hogyan kapaszkodtak fel és ereszkedtek le a sebesültvivők és a lovom ülő sebesültek. Volt valami fenséges, valami törhetetlenül hősies ebben a borzalomban.

Az ég ólomszürke volt, néhol elszakadt a sűrű fátyol és kikandikáltak a csillagok, hidegen, távolian, e kísértetszerű emberi árnyak felett, akik lépésről-lépésre vonszolták magukat előre az ágyútűz közepeire.

Egy kiugrónál, a természetes sziklalépcsők egy kiszélesedésénél, két testet pillantottam meg. Talán csak nem a sebesülthordozók hagytak itt sebesülteket? Vagy néhányan, kimerülten, hátramaradtak? Oda mentem és föléljük hajoltam. Egy asszony és egy gyermek teste volt, összeölekezve — mozdulatlanul. Megráztam őket. Semmi. A kissé megfagyott és halvány fényénél megnéztem az arcukat. Vékony, áttetsző, kékesfehér arcok, összeszorított ajkak, a szemhéjak mögött pedig megüvegesedett szemek. Arcok, melyekre a halál már rányomta megrázóan személytelen bélyegét, de mégis ismerős arcok voltak: Milena és Zora.

Csak álltam, nem tudom mennyi ideig — hiszen az ilyen percek időn kívül állanak — amikor megéreztem, hogy valaki van mögöttem. Ebből a felvonulásból, mely kísértetiesen, de mégis szervezetten, megállás nélkül haladt el az elesettek mellett, kivált valaki és megállott. Míg a két halott üveges szemekkel meredt rám, az az örült gondolatom támadt, hogy Zvonko áll mögöttem. De miért éppen Zvonko, honnan kerülne éppen ő ide? Lassan hátrafordultam és egy merev tekintettel találkoztam, melyből semmit sem lehetett kiolvasni. Zvonko volt. Kifejezéstelenül nézett, s engem is súrolt elhaló tekintete. Ajkai mosolyhoz hasonló grimaszba torzulnak és így szólt: »Harmadszor már nem fogunk négyszemben összetalálkozni.«

Nem tudtam mit feleljek. Csak annyit mondtam: Gondoskodni fogok róla, hogy minél jobban eltemessék őket. Nem maradnak itt az útszélen. Bólintott, lassan megfordult. Csapategysége távolodott. »Velük kell lennem, nem hagyhatom el őket« — mormogta és elindult nehéz, bizonytalan lépésekkel, botladozva és csúszva.

Szürke hainal derengett. Az árnyakból lassanként testek körvonalai váltak ki. De az arcok kísértetszerűek maradtak. Ebben a bizonytalan fényben láttam a távolodó Zvonkot. Vállán hátizsák volt, s ezen, kívülről előírászerűen odaerősített csajka, melybe már régóta nem került semmi. Lassan távolodott, de ez az üres, tiszta csajka még sokáig a szemem előtt lebegett s éppen ez a tiszta, rendesen odaerősített csajka volt nekem a legmegrázóbb részlet, ezen a meggörnyedt alakon, mely akaratának utolsó erőfeszítésével botladozott előre, hogy utolérje és összetartsa csapatát. — mert ő egy banijai zászlóalj politikai megbízottja. S arra gondoltam: Vajjon meg tört-e?»

Zagorka szeméhez emelte kezét, olyan mozdulattal, mintha egy látomástól akarna szabadulni. S bár ez nem sikerült neki, arca mégis felderült és szája mosolyra nyílt. A messzeségből meghallotta kedvese hangját, aki hangosan sorban üdvözölt mindenkit, akivel először összetalálkozott. Öhözze pedig utoljára ér, mintha nem tudná hogy ő itt van, hogy csupán azért jött, hogy vele találkozzék. De hangjából a lány világosan kivette türelmetlenségét, hogy őt minél előbb láthassa.

A lány sovány, naptól és szélről cserzett arca elpirult. Látszott,

ahogy magához tér a mult fátadalmaitól és kedvese várásában hogyan virul ki, mint növény a tavaszi nap melegétől. Fekete hajára a szél néhány cseresznyevirágot szórt, mint óriási hópelyheket, melyek nem olvadtak el.

Tudtam, hogy gondolatai már másfelé járnak, de azért mégis megkérdeztem: »És mi lett Zvonkoval?«

»Oh, igen, Zvonkoval. Néhány nappal ezelőtt láttam. Sikerült együtt tartani a zászlóalját. Neveszínje-nél bátraknak bizonyultak. Még kimerültek, de alig várják, hogy átkelhessenek a Drinán. Meg fognak lepni benneteket.«

Felkelt, hogy társa felé induljon.

Én a fa alatt maradtam. Emlékek árja szakadt rám. Szemem előtt már annyi borzalmas és fenséges esemény játszódott le. Vajjon meg-rázóbb-e ez a történet a többinél? Nem tudom. Holnap átkelünk a győzelmethozó Drinán, s átkelünk minden folyón, minden hegyen és minden akadályon, minden ellenségen átgázolunk és egy napon az utolsó akadályt is elhárítjuk, és akkor tavasz lesz, tiszta, valódi, zavartalan tavasz.

(Fordította: LÉDERER KATÓ)

A SZOVJETIPAR TÖRTÉNETE

Írta: Nádor Tamás

(Befejező közlemény)

ÖTÉVES TERVEK

Már 1919-ben a Kommunista Párt programjában szerepelt az a követelés, hogy a gazdasági tevékenység egy az egész országra kiterjedő egységes terv szerint történjék. Miután az ország gazdasági élete mindjobban megszilárdult, a társadalmosított állami ipar mind erősebb lett és a tervszerű gazdálkodást mind jobban alkalmazták. Lenin már a Párt nyolcadik kongresszusán 1919-ben a Párt második főfeladatának az iparosítást és különösen a villamosítást tartotta. Történelmi beszédében rámutatott arra, hogy a szocializmus nem más mint szovjetek plusz villamosítás.

Az első öt éves terv nyilvánosságra hozatalakor kevesen tételezték fel a terv óriási nemzetközi jelentőségét. Kezdetben a polgárság és sajtója gúnyosan fogadták és azt állították, hogy megvalósíthatatlan ábránd. Később két táborra szakadtak: egyesek kétségbevonták a terv nagy eredményeit, mint például a New York Times, amelyik 1932-ben ezt írta: »A kollektívizmus szégyenletesen megbukott és Orosz-országot az éhínség szélére juttatta.« Ugyanakkor a párisi Temps ezt írta: »A Szovjetunió megnyerte az első fordulót és külföldi tőke segítségével nélkül iparosította az országot.«

Az öt éves tervek főfeladata az volt, hogy az elmaradt, részben középkori technikájú Oroszországot modern technikájú országgá változtassák. A tőkés országok szeszélyétől függő agrárállamból teljesen önálló és a világpiactól független ipari állammá tegyék, hogy megsemmisítsék a gazdaság tőkés elemeit. Hogy megteremt-sék a szocialista társadalom gazdasági alapjait. Hogy olyan ipart létesítsenek, amely a szocializmus alapján képes lesz átalakítani nem csak az egész ipart, hanem a közlekedést és mezőgazdaságot is. Hogy a kishozamú szétforgácsolt mezőgazdaságot nagyhozamú kollektív mezőgazdasággá változtassák és ezzel megteremt-sék a szocializmus gazdasági alapját a falun. Hogy előkészítsék a Szovjetszövetség védegre megerősítésének technikai és gazdasági előfeltételeit és egy külföldi katonai beavatkozás sikeres elhárításának lehetőségeit.

Az öt éves tervek legfontosabb láncszeme a nehézipar és különösen a gépipar volt. A nehézipar megteremtése és fejlesztése egy annyira elmaradt és szegény

országban, mint amilyen a Szovjetunió volt az ötéves tervek elején, rendkívül nehéz feladatot jelentett, mert a nehézipar megteremtése óriási befektetéseket és tapasztalt technikai szakemberek nagy számban való alkalmazását követelte. A Kommunista Párt és lángeszű vezére Sztaljin tudták, hogy a fejlett iparú országokban a nehéz ipar nagy kölcsönök és idegen népek fokozott kizsákmányolása árán jött létre, amire a Szovjetunió nem számíthatott. De tudták azt is, hogy a nehézipar megteremtésénél jelentkező nehézségeket legyőzhetik és le is győzik az ország összes belső erőforrásainak mozgósításával, minden külföldi tőke segítség nélkül. — Az eredmények lebizonyították, hogy a Pártnak, e tekintetben is igazsága volt.

Az első ötéves terv eredménye vasipar, traktor- és automobilipar, szerszámgépipar, komoly és korszerű vegyipar, mezőgazdasági gépipar, repülőgépipar létesítése. Az ötéves tervek előtt a Szovjetunió villamosság, kőolaj és szénttermelés terén az utolsó volt, az első ötéves terv végén pedig az elsők közé küzdötte fel magát.

Agrárországból fejlett ipari orszaggá vált, mert amíg 1928-ban az ipari termelés arányszáma a mezőgazdasággal szemben 48%-o, 1932-ben már 70%-o. Az ötéves tervet a negyedik év végén 94%-ban valóra váltották, az ipari termelés a háború előttivel szemben 22%-kal emelkedett, az Egyesült Államokban ugyanazon idő alatt 16%-al csökkent, Angliában 25%-al, Németországban 38%-al.

De nemcsak az iparban, a mezőgazdaságban is nagy eredményeket értek el. Az első ötéves terv a mezőgazdaság terén a kollektivizálás ötéves terve. Az eredmény: 200,000 kolhoz, 5,000 szovhoz és a bevetett terület 21 millió hektárral való növekedése. A gazdaságok 60%-át, az ösztérület 70%-át szervezték be a kolhozokba. A termelés megkétszereződött. Ugyanakkor az Egyesült Államokban 15%-al csökkent.

A Szovjetunióban 1929-ben még másfélmillió munkanélküli volt, 1932-ben már egy sem, 1929-ben még tíz millió szegény paraszt gőnyedt a kulákok igájában, 1932-ben már egy sem.

Az első ötéves terv legnagyobb vívmányai az ipari munkások és alkalmazottak számának 100%-al, a nemzeti jövedelem 85%-al, a fizetések és munkabérek 67%-al, a munkásbiztosító alap 292%-al való növekedése. Ugyanakkor az Egyesült Államokban a munkanélküliek száma 11 millió, Angliában 3 millió, Németországban 5 és fél millió volt. Az átlagos munkabérek 1928-tól 1932-ig az Egyesült Államokban 35, Angliában 15, Németországban 50%-al csökkentek.

Az első ötéves terv ideje alatt teremtték meg a szovjetkereskedelmet, — a nagy és kiskörek, a nagy és kis üzerek nélküli kereskedelmet. Az állami és szövetkezeti kereskedelem árforgalma 75%-al emelkedett, 158 ezer új állami és szövetkezeti áruház és üzlet nyílt.

Az első ötéves terv ideje alatt megsemmisítették az ellenséges osztályok utolsó maradványait is és kivetítették őket a gazdasági életből.

A szocialista verseny és rohammunka volt az első és többi ötéves tervek egyik legérdekesebb jellegzetessége. Jóváhagyás előtt a terveket az üzemekben a munkások és alkalmazottak megtárgyalták és megbeszélték, hogy a tervet miként hajthatják legjobban végre és származhatják túl. Ez a rendszer nem csak technikai, hanem lélektani szempontból is helyes volt. Ily módon a munkások meggyőződtek arról, hogy saját ügyüket tárgyalják és nem szűntek meg érdeklődni a munka iránt, amelyben résztvettek. A szocialista versenymozgalmat alulról jött, a munkások részéről. Céljuk a termelési költségek leszorítása, a termelés emelése, a tervben előírt határjédek elérése és megrövidítése, a munkafegyelem erősítése és a termelés minőségének javítása. E szocialista versenyek, amelyekben a munkások és kolhozparasztok százezrei és milliói vettek részt, lebizonyították, hogy a szovjetnépnek a legnagyobb eredményeket akkor érték el, amikor a dolgozók fegyelmére, és különösen becsületére hivatkoztak.

A MÁSODIK ÖTÉVES TERV

Az 1933-tól 1937-ig tartó második ötéves terv eredménye az ipari termelés megkétszereződése és a munkabérek 60%-al való emelkedése volt. Míg az első ötéves terv lerakta az ipari termelés alapjait, a második ötéves terv célja a nehézipar felépítése és földrajzi átrendezése volt. Az iparban már uralkodó rendszer lett a termelés szocialista rendszere. A második ötéves terv feladatául a mezőgazdaság száz százalékos kollektivizálását tűzte ki.

Az első öt éves terv megleremtette az anyagi fellendülés technikai alapjait, a második nagy súlyt helyezett az emberre, a tömegre. Sztaljin jelszavát: »Az ember a legértékesebb tőke« a második öt éves terv idején minden téren alkalmazták. Az ember megnyergette a technikát.

A fogyasztási cikkek tömeges gyártására nagy figyelmet fordítottak. Az élelmiszeriparban a tervet már a negyedik év végén megvalósították. A ruházati ipar szintén nagy fejlődést mutatott és a termelés ezen iparágban erősen emelkedett. Hogy a könnyű ipari sem hanyagolták el, az alból is látható, hogy 1937-ben 900 ezer kerékpárt, 15 ezer motorkerékpárt, 300 ezer fényképezőgépet, 550 ezer órát, egy millió gramafont, 50 millió hanglemezt stb. gyártottak.

Nagy szerep jutott a városépítésnek. Amíg az első öt éves terv idején az építészeti ipar nagyjában ipari üzemek építésére szorítkozott, a második öt éves terv idején az ipari üzemek építésén kívül lakóházak tömeges építése és városok átrendezése és új városok építése is fontos része a tervnek. Az ipar hatalmas fejlődése következtében a városi lakosság erősen megnövekedett, úgy hogy egyes nagyvárosokat át kellett rendezni. Így dolgozták ki pld. Moszkva kiépítésének tervét, melynél alkalmazást nyertek a városépítés legkorszerűbb alapelvei.

Moszkva kiépítésének legnevezetesebb része a földalatti villamos — a Metro — felépítése. Ezt az építést rekordidő alatt fejezték be, annak ellenére, hogy Moszkva mocsaras területen fekszik és ezért az építés nagy nehézségekkel járt. Ezen építésnél kifejezésre jutott az új szovjetelv, hogy az ami a legjobb, lecszebb és és legdrágább, a szovjetviszonyoknak éppen csak hogy megfelel.

A szovjetgazdaság leggyengébb pontja — mint a cári rendszer öröksége — a közlekedés volt. A hatalmas kiterjedésű Szovjetunióban a vasúti hálózat aránylag ritka volt, csekély volt a mozdony- és vasúti kocsipark. Az első öt éves terv idején a vasutak fejlődése elmaradt az ipari fejlődés mögött. A vasutakat túlterhelték, nem tudtak elegendet tenni az ipar által támasztott követelményeknek és ezáltal erősen gátolták az ipari fejlődést is. A második öt éves terv ezt a helyzetet is megváltoztatta. 1937-ig 21 ezer kilométer új vasútvonalat építettek ki és 10 ezer kilométernyi kettős sínpart fektettek le.

A vasútépítésen kívül a csatornaépítésre is nagy figyelmet fordítottak és Moszkvát át tengerrel kötötték össze, öt tenger kikötőjévé tették. Nagy vívmány még az Északi Jegestenger északi áttörőjének létesítése. A szovjetrepülés úgy békén, de különösen a Nagy Honvédelmi Háborúban ért el kimagasló sikereket.

A Szovjetunió vezetőinek, de magának a dolgozó népnek is állandó gondot okozott a termelési költségek és ezzel az eladási árak csökkentése. A második öt éves terv alatt a termelési költségek és az árak erősen estek, ugyanakkor pedig növekedtek a munkások bére és a kolhozparasztnak jövedelmei. Az árcsökkenés előfeltétele a munkateljesítmény emelése volt. A munkateljesítmény emelésének lehetőségén törté a fejét az ország sok dolgozója. Ezt tette Alekszej Sztahanov, a Donjemedence egyik fiatal szénbányász munkása is, aki 1935 augusztus 30 és 31. közötti éjszakán különös módon ünnepelte meg az ifjúsági napot: a szénbányászatnak egy új módszerét próbálta ki, egy olyan módszert, amely lehetővé tette a gépesített kalapács és csákány jobb kihasználását. Ezzel a módszerrel Sztahanov és társai a szabványos szénmennyiségnek a tízszeresét fejtették ki.

A sajtó népszerűsítette az új módszert és a különleges eredményt és nemsokára egy új mozgalom jött létre, amely sztahanovizmus néven írta be magát a világtörténelembe. Sztahanov példáján felbuzdulva új munkamódszereket alkalmaztak és hasonlóan váratlan nagy eredményeket értek el a bányászok, a vasmunkások, a szövőmunkások, a vasutasok stb. Mint különösen ügyes sztahanovista rekorderek tűntek ki Vinogradova szövőmunkásnő, Krivosz és Ognyev mozdonyvezetők, Izotov bányamunkás, Buszigin kovács, Szmetyanin cipőgyári munkás, Borin, Oszkin, Pasa Angelina Mária Demcsenko, kolhozparasztnok stb.

A sztahanovista mozgalom óriási jelentősége legjobban abból látható, hogy a munka termelékenysége a második öt éves terv alatt 82%-al emelkedett, a terv szerint előrelátott 60%-al helyett.

A polgári sajtó megrálgalmazta a sztahanovista mozgalmat, hogy az semmiiben sem különbözik a munka termelékenységének emelését célzó ókori módszerektől, amelyek a munkás munkaerejének fokozott kizsákmányolását jelentik.

Azonban a sztahanovizmus éppen abban különbözik a többi módszerektől, hogy nem gépesíti az emberi munkaerőt, hanem a technika vívmányainak, a gépnek fokozott kihasználását, vagy ahogy Sztaljin mondta, a technika megnyergelését jelenti. A sztahanovista munkás a gépnek nem szolgája többé, hanem ura.

Sztaljin a sztahanovista munkások első szovjetuniói értekezletén rámutatott arra, hogy a mozgalom jelentősége abban áll, hogy előkészíti a szocializmushól a kommunizmusba mint a fejlődés eddig ismert legmagasabb fokába való átmenet előfeltételeit. Előkészíti a munkásosztály kulturális és technikai színvonalának olyan magas fokra való emelését, amely lehetővé teszi a szellemi és testi munka közötti ellentétek eltüntetését és fogyasztási cikkek olyan bőségét, minek következtében a társadalomnak megvan a lehetősége arra, hogy ezeket a cikkeket tagjai szükségleteinek megfelelően ossza szét.

A sztahanovista mozgalom megjavította a munkások anyagi helyzetét. Ahogy Sztaljin mondotta az élet megjavult, az élet vidámabb lett. A sztahanovista mozgalom azért lehetséges mert a Szovjetunióban megszűnt a kizsákmányolás. Azonkívül a Szovjetunió egy korszerű technikával rendelkező ipari állam lett, ahol a munkások megtanultak a gépekkel bánti, ahol megnyergelték a technikát.

Az öt éves tervek a munkások és parasztok gazdasági és kulturális színvonalának megjavításában nagy szerepet játszottak. Az ipar és mezőgazdaság terén elért hatalmas eredmények a munkások és parasztok anyagi helyzetének gyökeres megjavítása szempontjából a munkanélküliség és ezzel a nép anyagi bizonytalanságának teljes megszüntetését eredményezték, a falun pedig a föld kollektivizálása által a nyomor teljes megszüntetését.

A második öt éves terv második felében megszűntek azon gazdasági nehézségek és gondok, amelyekkel a Szovjetunió a forradalom győzelme óta állandóan küzdött és a szocializmus hazája biztos léptekkel menetelt a kitűzött cél, a kommunizmus megvalósítása felé. Nem célok az elért eredmények számszerű felsorolása, csupán arra akarok rámutatni, hogy a második öt éves terv végén a szovjetmunkás a fizetéséért 60%-al többet tudott vásárolni, mint az angol munkás. Az új jelszó most «elérni és elhagyni Amerikát» lett.

ÚJ TÁVLATOK

Az 1938-ban megkezdett harmadik öt éves tervnek 1942-ben kellett volna befejeződnie és feladata lett volna a többi országok termelését úgy minőségileg, mint mennyiségileg elérni. Már 1938-ban sikerült a munkanapot 6—7 órára, a munkahetet 5 napra csökkenteni. A kitűzött nagy feladatokat a Szovjetunió csak külső és belső békében tudta volna megvalósítani. Ezért nem volt propaganda, hogy a Szovjetunió a világ legbékészeretőbb állama, hanem eleven valóság. Hogy országuk békés kiépítését lehetővé tegyék, a szovjetvezetők Sztaljinnal élőkön mindent elkövettek, hogy a háború tűzét az ország határaitól minél távolabb tartsák. Emlékezzünk csak vissza a fasiszta Németországgal és Japánnal kötött szerződésekre, amelyek fenti állításunkat bizonyítják.

Azonban a nemzetközi reakciónak, de különösen annak legragadozóbb képviselőjének, a fasiszta Németországnak a számításait keresztezte az, hogy a Szovjetunió dolgozói békében építhessék jólétüket és boldogabb jövőjüket. A nácibanditák megtámadták a Szovjetuniót és tervszerűen megsemmisítettek mindent, ami a kezükbe került. Hála helyes gazdasági, társadalmi és nemzeti politikájának, valamint helyes vezetésének ebből a négy éves vérontásból a Szovjetunió nem csak katonai, hanem erkölcsi győztesként került ki.

Most új öt éves tervet dolgoztak ki, melynek feladata mindazt felépíteni, amit a gyűlölt ellenség elpusztított elérni a háború előtti színvonalat és tovább építeni biztosan haladva a kommunizmus felé.

Mint a legfontosabb erőket, amelyek a Szovjetunió győzelmét lehetővé tették, Sztaljin elvtárs a következőket jelöli meg: a munkások, parasztok és értelmiségiek milliós tömegeinek cselekvő részvétele és önfeláldozása, lelkesedése és kezdeményezése, azoké, akik a szocializmus és az ország védelmének felállításában óriási erőt fejtenek ki továbbá a Kommunista Párt és a szovjetkormány biztoskezü vezetése, mely a tömegeket mozgósítani és a győzelemhez vezető úton felmerülő minden akadályt elhárítani tudott és végül a gazdaság szovjetrendszerének különös előnye

és fölénye, mely magában hordja a minden akadály legyőzésére szükséges lehetőségeket.

Az ötéves tervek nagy eredményei felborították a polgári és megalkuvó politikusoknak azt az állítását, hogy e tervek képzelet szüleményei, agyrémek, megvalósíthatatlan ábrándok. Szétfoszlatták a polgárságnak azt az ismert »hitvallását«, hogy a munkásosztály képtelen valami újat felépíteni, mert csak a régít képes lerombolni. Megdöntötték a megalkuvóknak azt a tételét, hogy a szocializmust egy különálló országban felépíteni lehetetlen. Felborították a polgári közgazdászoknak azt az állítását, hogy a gazdaság tőkés rendszere a legjobb rendszer, hogy semmilyen más rendszer nem tartós. És végül megmutatták, hogy a Kommunista Párt legyőzhetetlen, mert tudja, hogy milyen irányba kell vezetnie az ügyeket és nem fél a nehézségektől.

ÖRMÉNY NÉPKÖLTŐ:

A SZŐNYEG

Kusza gyapjam' széjjelszedem, megmosom és kiszáritom,
Fésűve! jól kifésülöm, szálát szál mellé szorítom,
Nem marad a fehér fűrtben makulányi szenny se, göb se,
A fonalam f'nom is lesz, nem lesz nála jobb se, szebb se.

Festékbögrém, forrj zubogva, nótám, vígan szállj az égnek!
Megfestem a fonalamat, hogy színei csakúgy égneek,
Kora reggel talpon vagyok, kiterítem színes gyapjam',
Hogy, a naptól arany csókot, frissességet, fényt is kapjon,
Csodaszínek gazdagságát ember szeme elé tárván,
Motringokban, napsugáron, tarka fonál, szép szívárvány.

Szövőszékem idegei kifeszítve sorban állnak,
Várják, hogy rájukbogozzam hálóját a friss fonátnak,
Fürge ujjal el is kezdem szövögetni szőnyegemet,
Nótaszóval megy a munkám, messzi hallják énekemet,
Karcú ujjam szinte táncol, hogy csudára beleszőjje
Szőnyegembe a Te arcod, népem drága vezetője.

Hány a színe fonalamnak! Űde lombnál zöldebb, jme,
Pirossága mint a hajnal, kékje mint a mennybolt színe,
Beleszővöm szőnyegembe minden szépségét a tájnak,
Szőlőinkben dús szüretjét acsabásnak, muskotálynak,
Kertjeink minden gyümölcsét, hegyeink minden virágát,
Beleszővöm szőnyegembe boldog élet új világát.

Ajkamról e munka közben sok-sok hangos nóta áradt,
Éjjel-nappal, nappal-éjjel fürge ujjam ki nem fáradt,
Hónap tellett, hónap mullott, kérek egy év ment el ekkép,
Most már látod, ha ránézel, szőnyegemből hogyan lett kép.

Enne le'kem lobogása, benne szorgalma kezemnek,
Öröme lesz ez a szőnyeg minden szívnek, minden szemnek,
Mert előttem, mosolyogva, Sztálin apánk kedves arca:
Szovjetnépnek büszkesége, ellenségeink kudarca.

Szőnyegem a szövöszékről leveszem már; ujjong házunk.
Barátnőim összehívom, ünneplőben vacsorázunk;
Szőnyegemen Sztalin képét valamennyi nézi-nézi,
Mosolyával örömlőket megduplázza, megtetézi.
Néz ránk, mint ki hozzánkfordul lágy beszéddel, széppel, jóval.
S engem mintha a nevemen szólítana me'eg szóval.

Egész éjjel fut a tollam, leveletem néki írom,
Ami eddig szívemben volt, sorakozzék a papíron.
Mostan itt betűkbe róvóm, amit a szőnyegbe szőttem:
Hálás gondolatok gyöngye füzérezik föl előttem:

»Rokonom és apám, Sztalin, kedves ember, jó barátom,
Ami szőttem s küldök néked, kis ajándék az, belátom.
Azok közül vagyok én egy, kik szőnyeget szövögetnek,
Szőnyeget a szovjeteknek, szőnyegét az új életnek.«

Belevarrom levélkémet szőnyegemnek szegélyébe,
Szívem közepén fogant az, új lelkem legmélyébe.
Szállj, levélkém, hegyen-völgyön, síkságokon, folyókon át,
Ahhoz, aki elsöpörte hazánkból a multak nyomát.
Szívárványnál tarkább színne: Sztalin előtt szikrázz, szőnyeg!
Mutasd neki a munkáját boldog földön szabad nőnek,
Hármezer mérföldnyire röpi levél, röpi szőnyeg,
Lássa Sztalin: Örmenyország új lányai miket szőnek!

Fordította Gábor Andor

PUSKIN:

EX EGI MONUMENTUM...

Im, ál! a mű: emlékem őrzi híven. Buja gyom
Körülte nem vlrít — a nép tolongva jár.
Dics oszlopok fölé fejem kevélyen írhatom,
Az ég sugárba vonja már.

Tudom, a test silány, de túl a mord enyészeten,
Líramba veszve, lelkem mindörökre él —
Dicsó a rangja míg egy költő lesz e végtelen
Világon, s bong a költemény.

Megannyi tájad ejti majd nevem, határtalan
Orosz hazám, s borongja lantom zengzetét
A kalmük, pusztasari, a finn, a tunguz, s általam
Zokog a szlávok lelke szét.

A nép rajongva vall fiának: ajzott húromon
Csak egy, a szent, a tiszta érzelem zenélt,
Szabad zászlókat bontva ellened, bitang korom,
Védtem az üldözött szegényt.

Múzsát csak égi hang sugallhat, ön törvény: konok.
Ha hála zeng, ha sért a gúny: dalolj tovább!
Közöny a vért, ha dics, ha rang, ha csöcselék locsog
S titymálnak undok ostobák.

PUSKIN:**K Ö L T Ő R E**

Ne törj babérra, híg a hangos érdem,
 Ha zeng a hála: röpke pillanat,
 Az ostobák, ha bölcssek: ingatag
 Az oktatás — gáncs és gúny ne sértsen.

Magány a vár! Int, szabad-merészen
 Az elme útja fényekig ragad!
 Csiszold, a mű ragyogjon mint a nap.
 S maradj süket az úri taps kegyében.

Kegyetlen, önmagadra légy a mérce.
 Jutalmazd is te oszd ki, hogyha jár
 S hazád hírét deríti rangja fénybe.

A csöcselék, ha trónod bontja bár,
 S oltárod érj únt szidalma, mocska —:
 Seбай, a láng kicsap a csillagokba!

Versek — Dudás Kálmán fordításai

A KOLHOZ RENDSZER EREJE

Irtá: Laptev Iván

A kolhoz rendszer megszervezése a Szovjetek egyik legfontosabb politikai és gazdasági intézkedése volt. A szocialista ipar mellett a kolhoz rendszer a szovjet háterszág törhetetlen erőde, egyik legfontosabb alapja azoknak a történelmi győzelmeknek, amelyeket a Szovjetek a Nagy Honvédelmi Háborúban arattak. A történelem folyamán először fordult elő, hogy a parasztság a saját országát, a saját szovjet hatalmát védte — azt az egyetlen hatalmat a világon, amely neki szabad, gazdag, kulturális életet biztosított. A szovjet parasztság az egész néppel együtt védte meg a Nagy Honvédelmi Háborúban azokat a nagy politikai és anyagi vívmányokat, amelyeket az Októberi szocialista forradalomnak és a kolhoz rendszernek köszönhet. Ebben a nagy harcban megvédte saját szabad munkáját, saját földjét és személyes jólétét. A szovjet parasztság a Honvédelmi Háború alatt megmutatta, hogy oly nagy mértékben tudatában van a nemzeti érdekeknek, ami eddig ismeretlen a falu történetében» (Sztalin).

I.

A német betolakodók ellen vívott Nagy Honvédelmi Háború a mezőgazdaságot óriási és nehéz feladatok elé állította. A lakosságot és a Vörös Hadsereget elegendő mennyiségű élelmiszerral kellett ellátni, ugyanúgy az ipar egyre nagyobbodó szükségleteinek elegendő tenni. A kiürített lakosság millióit kellett élelmeznie, valamint a felszabadított területek kirabolt és kiéhezett lakosságát. Ezen óriási feladatok megoldását az is megnehezítette, hogy a német hordáknak sikerült mezőgazdasági szempontból oly fontos területeket ideiglenesen megszállni, mint amilyenek Ukrajna, Don, Kubán, ahol a mezőgazdasági terület 71 millió hektárt tett ki, ahol 109 millió állatállomány volt és pedig 31 millió nagy szarvasmarha és 12 millió ló; ahol a cukorrépának több mint 85%-a termett és a fő napraforgó ültetvények voltak. A megszállt területen sok szarvasmarha volt,

a legnagyobb disznóhizláló vidékek, mint Ukrajna és Fehéroroszország, valamint finom gyapjú-juhok tenyésztésére alkalmas nagy terepek az északi Kaukázusban. A háború folytán rohamosan csökkent az igavonó marhák száma, míg a lakosságnak munkára alkalmas férfiai nagyjából a Vörös Hadseregben szolgáltak. Egy nép történetében sem hárultak háború alatt a mezőgazdaságra ily bonyolult és nehéz feladatok.

Ennek ellenére a kolhoz rendszer becsületesen helyt állt a háborús idők megpróbáltatásainak. A háború tartamának egész ideje alatt a kolhozok és szovhozok biztosították a hadsereg és lakosság megszakitás nélküli élelmezését, valamint az ipar nyersanyaggal való ellátását.

Az egész háború alatt a Szovjet Szövetség az élelmezés problémáját saját belső eszközeivel oldotta meg. Elemiszerekben való segítséget illetőleg az Észak Amerikai Államok bér- és kölcsöntörvényének csak kisegítő szerepe volt.

A háború legnehezebb szakában, amikor a német hordáknak sikerült Sztálingrádig előretörni, a hátszági területeken a bevetett terület több mint 2 millió hektárral növekedett. Emellett, ami különösen fontos, az állam keleti vidékein kibővült a telelő rész.

1944-ben az állam bevetett területe 7 millió hektárral növekedett 1943 évhez viszonyítva, 1945-ben az állami terv szerint a bevetett területnek 8 millió hektárral kellett volna nőnie és pedig a kolhozokban 6 millió hektárral. Ezt a tervet felülmúlták.

Az állattenyésztést a háború különösen nehéz nyomásnak tette ki. A kolhoz állattenyésztés, kolhoz-anyag farmokba szervezve, a háború alatt rendkívüli erőt mutatott fel és nemcsak az állattermékeknek az államnak való szállítását biztosította, hanem az állatállomány gyarapodását is. A hátszági területein a nagy szarvasmarhák száma 1941-ben az 1940-es évvel szemben 1%-al, a juhok és kecskék száma 13%-al, a disznóké pedig 20%-al növekedett. 1942-ben ezen területek kolhozainak sikerült a nagy szarvasmarhák, juhok és kecskék számát 11%-al szaporítani. 1943-ban a németek által elfoglalt és kirabolt területek egy részének felszabadulása alkalmából a belső területek kolhozai nagy segélyt szerveztek számukra állatokban.

Az 1943 év utolsó 3—4 hónapja alatt a felszabadított vidékekre több mint 1 millió 600 ezer darab állatot szállítottak. Csak a tervszerű szocialista gazdálkodás volt képes, hogy ily nagyarányú feladatot teljesítsen.

Az állatállomány a kolhozokban 1944-ben 1943-al szemben a következőképpen gyarapodott: nagy szarvasmarha 9%-al, juhok és kecskék 3%-al és disznók 8%-al. Emellett a kolhoz-anyag telepek az államnak, mint kötelező szállítást és a Vörös Hadseregnek kétszerre annyi húst szállítottak, mint a háború előtti időkben.

II.

Hogy történhetett mind ez a háborús viszonyok mellett?

Legelső sorban az igavonó állatok és a munkaerőt illetőleg kellett a nehézségeket leküzdeni.

A háború alatt úgy az egyik, mint a másik jelentősen csökkent. Emellett, a bevetett területek kibővítésének szükséglete által a gépi és igavonó erők megterhelése nagyon fokozódott. A törpe paraszt gazdaságban, — valamint a tőkés gazdaságban is, ilyen esetekben a mezőgazdasági termelés csökkent. A kolhoz gazdaságban a legfontosabb termelési eszközök az MTS-ben vannak. Az állam az MTS-en keresztül tervszerűen oszthatja be a gép-tractor parkot az állam különböző vidékein, összhangban az üzemi és munkaerő megváltozott egyenlegével, s a bevetett területek kibővítésére vonatkozó tervszerű feladatokkal. Az államnak így alkalmá nyílt arra, hogy egy központból ossza szét a háború alatt különösen hiányos tartalék-részeket és üzemanyagot, hogy a gyárak

révén a tartalék-részek kidolgozását irányítsa, s hogy a gépek javítását végezze. Az államnak sikerült a gépesített mezőgazdaságra kiképzett csapatokat tervszerűen előkészíteni és az egész országban elosztani.

Éppen a belső munkák élőigás erejének mozgósítása lett fontos forrása, az igás erők csökkent utánpótlásának. Átlag véve a Szovjet Szövetségben a háború alatt egy élőigavonó egységre kétszer annyi munka hárult mint béke időben. A kolhozokban az aratás munkáinak körülbelül a felét igavonó állatok végezték el.

Az élő igavonó erők ily fokozott kihasználását csak a nagy kollektív gazdaságok előnyei tették lehetővé. Az állami tervek a kolhozoknak előírányzott munkák terjedelmét minden évben aszerint állapították meg, hogy hány igavonó lova vagy hány pár ökre van. A tavaszi munkák időszakára például, ezen terjedelmet 6—10 hektárban állapították meg. A munka ilyen termelékenysége nem gépesített eszközökkel csak a nagy szocialista gazdaságokban lehetséges.

A kolhozok igavonó erejeinek mozgósítása és az MTS tette lehetővé a háború alatt azt, hogy a bevetett területek nemcsak hogy nem csökkentek, hanem sok vidéken még nöttek is és hogy ez által a hadsereg és a lakosság számára az élelmiszer források gyarapodjanak.

A háború alatt különösen erősen feltűnt a munkaerő szocialista együttműködésének előnye a magán, széjjelszóró egyéni gazdaságok munkájával szemben. A kolhozban lehetőség nyílik arra, hogy minden tag munkáját a legésszerűbben kihasználják, tapasztalataikhoz, tudásukhoz és testi erejükhöz mérték. A munka tervszerű és szakszerű beosztása tették lehetővé a rendelkezésre álló munkabíró lakosság teljes bevonását a társadalmi termelésbe. A kolhoz rendszer ezen előnyei döntő fontossággal bírtak a mezőgazdaságban a munkaerővel kapcsolatos nehézségek leküzdésénél a háború alatt. A törpe paraszt gazdaság, miután a munkabíró férfi lakosság elment a háborúba, vagy a hadiiparban dolgozott, nem lett volna képes megoldani a munkaerő kérdését. A parasztaszony, aki az egyéni gazdaságban egyedül maradt a gyerekekkel, tekintettel az igavonó erők csökkenésére, nem bírta volna el kis gazdaságának a vezetését. A múlt háború alatt a törpe paraszt birtokokon a bevetett föld területe, valamint a termelő erő kikerülhetetlenül csökkent.

A kolhoz parasztság hazaszeretete erős kifejezésre jutott a munkában való részvétel fejlesztésénél. Sztálin felhívására, hogy a kolhoz munkások és munkásoknál szünet nélkül dolgozzanak a mezőkön, a szovjet falu óriási hazaszerető munkalendülettel felelt. A felnőtt, munkabíró kolhozmunkás évi munkája 1940-től 1943-ig 262 munkanapról 346 munkanapra emelkedett.

Különös figyelmet érdemelnek a kolhozcsalád, mint egység munkanapjaira vonatkozó adatok. Például a moszkvai kerületben a kolhoz család a háború előtt 300 munkanapot dolgozott, míg a háború alatt több mint 400 munkanapot dolgozott. Természetesen ezt csak az tették lehetővé, hogy a mezőgazdasági eszközök szocialista tulajdont képeznek, valamint a mezőgazdasági munkálatok gépesítése és a munka kollektív meg szervezése. Ezért sikerült a kolhozoknak a háború alatt az összes mezőgazdasági munkákat elvégeznie. A háború előtt 1937-ben a nők a kolhozban dolgoztak 10 munkanapot, azaz 3%-át dolgoztak, míg a háború alatt a nők sok tartományban az összes munkanapok 70—75%-át kezdték elvégezni.

A háború befejezése után a kolhozokra új feladatok hárultak: a mezőgazdaság új meg szervezése és fejlesztése. A németek 98 ezer kolhozt, 1675 szovhozot és 100 MTS-t romboltak szét és fosztottak ki. Levágtak, elvettek vagy Németországba hajtottak 7 millió lovat, 17 millió darab nagy szarvasmarhát, 20 millió darab disznót, 20 millió juhot és kecskét és 110 millió darab baromfit.

A mezőgazdaság újjászervezése a tőkés országokban a világháború után rendkívül lassan ment. Számításunk szerint a háború előtti állapotot a főbb gabonaterületeken az 1914—18-as háború után Németországban csak 16 év

után, Franciaországban pedig 11 év után érték el. Még rosszabbul állt a helyzet az állatállományt illetően.

A Szovjet rendszer előnyei, amelyek abban a segélyben nyilvánulnak, amelyet a szocialista állam nyújt, továbbá hogy a termelés eszközei köztulajdonképpen a munkaszervezés kollektív formája és a tervszerű közgazdaság, a német rabságból szabadult kolhoz-parasztok önfeláldozó munkája, — a szétrombolt mezőgazdaság gyors újjáépítésében különösen nagy erővel mutatkoztak.

A felszabadított vidékeken a mezőgazdaság újjászervezése még a Honvédelmi Háború alatt megkezdődött, amikor az ország az anyagi forrásokat első sorban a hitlerista Németország teljes legyőzésének biztosítására fordította. Dacára ennek, ezekben a nehéz háborús időkben az újjáépítési munka sokkal erősebb iramban haladt, mint a tőkés országokban a béke idején.

A kolhoz rendszer ereje és életképessége különösen a németek által tönkretett kolhozok újjáépítésében nyilvánult meg. A kolhozok újjáépítése sokszor előbb megkezdődött, mielőtt a szovjethatóságok működésbe léptek volna. A kolhozmunkások saját személyes tartalékukból gyűjtötték össze a gabonamagvakat, burgonyát, stb.

Ebben a vonatkozásban nagy szerepet játszottak a géptraktor állomások, mint állami intézmények, amelyeket a felszabadított vidékeken még mult év folyamán teljes számban felállítottak. Traktorokat, a legkülönbözőbb mezőgazdasági gépeket, tartalékreszeket stb. ezerszámra szállítottak a hátszágából a felszabadított vidékekre, segély gyanánt.

Mult évi en Ukrajnában, tekintettel arra, hogy a németek lerombolták a mezőgazdaság minden előferrását, a gépi és élő igavonóerő csak egyharmadát tették ki az 1940-ben fennállónak, míg a tavaszi mezej munkákra szoruló terület 1%-al volt már csak kisebb, de a kolhozok mégis túltették a mezőgazdasági munkák tervein.

A szmolenszki kerületben, ahol a németek még jobban tönkre tették a mezőgazdaságot, 1940-hez viszonyítva a tavaszi vetések állása 1944-ben 48%-ot, a gépi és élő igavonóerő 26%-ot tett ki, de mind emellett a szmolenszki kerület kolhoz munkásai az előirányzott mezőgazdasági munkát teljes egészében elvégezték. A felszabadított kerületekben a gabonával bevetett területeket a kolhozokban és egyéni gazdaságokban 75%-ban művelték meg.

A felszabadított vidékeken a kollektív állattenyésztést teljesen újra kellett megalapozni, s mégis az újjáépítés rendkívül gyors iramban halad. Moszkvai és a kaliniski kerületek különösen nagy eredményt értek el, miután az ottani kolhozokban az állatállomány már túlszárnyalta a háború előttit.

Természetesen a felszabadított vidékeken a mezőgazdaság újjáépítése nagy nehézségekbe ütközött, melyek a német megszállás következményei. A mezőgazdaság újjáépítésének irama bizonyítja, hogy ezt a feladatot a legrövidebb időn belül keresztülvisszik.

A kolhozrendszer tapasztalatai a Honvédelmi Háború alatt megmutatták, hogy a kolhoz rendszer a legnehezebb körülmények között is leküzdötte azokat a nehézségeket, amelyek a hadsereg és a lakosság élelmezése körül mutatkoztak. Ilyen tapasztalat alapján a kolhozoknak meg van minden lehetőségük arra, hogy a szovjet mezőgazdaság további felvirágzását és lendületét biztosítsák, hogy a háború előttinél is magasabb színvonalra érjenek el a mezőgazdaságban és hogy az ország anyagi boldogulását hihetetlen mértékben növeljék.

»A tőkés társadalomban csak megnyirbált, szánalmas, meghamisított, demokrácia van. Csak a gazdagok, csak a kisebbség számára való demokrácia.« (Lenjin)

A FORRADALMI ELMÉLET FONTOSSÁGA

Irta: Steinfeld Sándor

I.

Elmélet, reitentő egy szó. A kétkezi munkához szokott ember vaskos köteket képzel el, hideg formulákat és értelmetlen fejtegetéseket, azonban a valóság egy cseppet sem ilyen. A munkásmozgalom elmélete mindenki előtt érthetővé kell, hogy váljék és szükséges, hogy a dolgozók összessége azt minél jobban magáévá tegye.

Mi is az elmélet?

Úgy mondhatnók, hogy az elmélet a gyakorlati tapasztalatok általánosítása és az abból fakadó törvények megállapítása. A munkásmozgalom elmélete pedig azon megállapítások és tételek összessége, melyek a nemzetközi munkásmozgalom forradalmi tapasztalatait és törvényeit szögezik le. Mindenki tudja, hogy a mestersége szabályait ismerő munkás sokkal gyorsabban és eredményesebben termel, mint az, aki szakmáját tisztán csak a gyakorlatból sajátította el. Így vagyunk a mozgalommal is. Hogy azt minél helyesebb irányba vezethessük és minél kevesebb áldozattal a legnagyobb eredményeket érhessek el, meg kell ismerkednünk a mozgalom leszűrt tapasztalataival, más szóval az elmélettel. A nemzetközi munkásmozgalom vezérei Marksztól Sztaljinig az elméletnek óriási fontosságot tulajdonítottak. De nem a vaktában való elmékedéseknek és nem az íróasztal békéje mellől feállított tételeknek. Tanítóink mindig a társadalom fejlődéséből, a mozgalomból leszűrt tapasztalatokat vetették szemügyre, következtetéseiket a gyakorlati életből vonták le és a forradalmi gyakorlat volt és maradt elméleti megállapításaik próbaköve. Sztaljin mondja, hogy »az elmélet tárgytalanná válik, ha nincs kapcsolata a forradalmi gyakorlattal, mint ahogyan a gyakorlat is vakká lesz, ha útját forradalmi elmélet nem világítja meg.« Ezzel a ráknézve örökérvényű megállapítással szemben még ma is találkozunk a mozgalomban olyanokkal, akik egyrészt, vagy elvetik az elméletet, vagy annak nagyon kis jelentőséget tulajdonítanak, másrészt nem ismerve fel, hogy az elmélet a gyakorlattal együtt fejlődik, meghaladott tételekhez ragaszkodnak csak azért, mert az valaha helyes volt. Nem vetettek számot az idővei és az elméletnek csak a betűit sajátították el, de a szellemét nem.

II.

Jelen fejtegetésemben a vázolt tárgykörből öt pontot ragadok ki.

1. Az elmélet a gyakorlatból fejlődik, tehát változik és a helyes elmélet éppen azért helyes, mert nem dogma.

2. Az elmélet helyességét a gyakorlat mutatja meg.

3. A helyes elmélet visszahat a gyakorlatra és előre viszi azt.

4. A hibás elmélet csakis a gyakorlat félremagyarázásából fakad és azt helytelen útra terelheti.

5. A munkásmozgalom elmélete a markszizmus-leninizmus, azaz a dialektikus materializmus világszemlélete.

Tételeim igazolására leghelyesebbnek tartom, ha azokat közismert példákkal mutatom be.

1. Az elmélet a gyakorlatból fejlődik és a helyes elmélet éppen azért helyes, mert nem dogma.

Vegyük Marksztól Engelsz állam-elméletét. Erre vonatkozó tanításukat a tudományos szocializmus megalapítói a Kommunista Kéltványban fektették le és a történelmi fejlődéssel kapcsolatban a párizsi kommunig, illetőleg az abból leszűrt tapasztalatokig vitték előre. Marksztól megtalálhatjuk, úgy a proletár diktatura, mint a szocialista állam elméleti felépítését és megokolását. De amíg Marksztól és Engelsz történelmi tapasztalataikból következtetve úgy látták, hogy

a szocializmus fejlődése és a szocialista forradalom bekövetkezése, ha nem is az egész világon egyöntetűen történik, de mindenesetre a világ legfontosabb ipari államai egy időben kell, hogy megtegyék a világtörténelmi ugrást a rabságból a szabadságba. Tudnunk kell, hogy a kor, amelyben éltek a tőkésrend u. n. virágzásának kora volt és az imperializmus, mint a tőkés rend rothadási kora még nem jelentkezett. Ennek a történelmi helyzetnek tökéletesen megfelelőnek az ő következtetései is. Ezzel szemben Lenin állította fel a szocializmusnak egy országban való megvalósításáról szóló tételt, melyet Sztalin továbbfejlesztett, a szocialista állam tőkés környezetben való fennállásának törvényeivel.

Az első pillanatra látható, hogy ez az elmélet ellentétben van a szó szerinti markszi tétellel.

Azt jelenti ez, hogy Lenin és Sztalin letértek volna a Marksztól?

Egy pillanatig sem.

Ők csak a markszista dialektikát alkalmazták az új helyzetnek megfelelően. Hogy ez az elmélet helyesnek bizonyult, azt a háború igazolta. Ha ők ragaszkodtak volna a szó szerinti markszista tételhez, akkor annak az alapián, hogy a szocializmusai az állam is megszűnik, a Szovjetunióban fel kellett volna oszlatni a haderőt stb. S hogy ennek milyen hatása lett volna a háborúra, arról felesleges beszélnünk. Másrészt ez az elmélet úgy alakult ki, hogy megalkotói számot vetettek az imperializmus törvényeivel és az azokból fakadó lehetőségekkel és szükségszerűségekkel.

2. Az elmélet helyességét a gyakorlat mutatja meg.

Ehhez a tételhez felvonultatunk néhány megalkuvót, szociál-demokrata és néhány forradalmi, bolsevik tételt.

Vegyük például a munkásmozgalom ösztönösségi az u. n. spontánitás elméletét. Ez az elmélet úgy tartja, hogy a munkásságnak szükségtelen politikai harcot vívnia, egyáltalán a politikai pártok szükségtelenek, mert maga a fejlődés magával hozza a gazdasági harcokat és ezen mozgalmak befejezése mindenképen célhoz vezetnek.

Hogy mennyire, azt legjobban az angol munkásmozgalom árulással teljes történelme mutatja meg.

Vagy vegyük az első világháború előtti híres szociál-demokrata fenyegetést. »Ha a polgárság háborút mer kezdeni, annak mi előre hadatüzenünk és sztrájkokkal akadályozzuk meg a hadigépezet sikeres munkáját!«

Mi lett ebből a hangzatos hadüzenéből?

A szociáldemokrata pártok leszavazták a háborúra, imperialista célok érdekében vágóhídra vitték a munkásosztályt és amikor lehetséges lett volna a háború folyamán legyöngült polgárság kezéből kiragadni a hatalmat, előállottak a másik tétellel, hogy a nyomort nem lehet szocializálni és semmi értelme annak, hogy a munkásság elhamarkodva, »idő előtt« kezébe ragadja a hatalmat.

És ennek végső következménye Hitler volt.

Ezzel szemben álljon itt néhány bolsevik tétel:

Lenin mondotta ki, hogy a forradalom a hatalom kérdése, hogy a hatalomért való küzdelem elsősorban politikai siker kell, hogy mozogjon és ezt forradalmi harcokban megedzett, forradalmi emélettől vezetett munkáspárt kell, hogy vigye.

Ezen tétel következetes keresztyüvitelének az eredményét szintén láthatunk. Mert nem véletlen, hogy a kisszámú, de igazán forradalmár és igazán forradalmi elmélettel bíró bolsevik párt magához ragadhatta a hatalmat, ami két évvel később a német szociáldemokrata párt Spartakusz szárnyának, bár csak magában Berlinben százezer fölfegyverzett katonával harcolt, nem sikerült. Mint ahogy nem sikerült a magyarországi kommun sem, mint ahogy átmenetileg vereséget szenvedtek Európában a munkásság többi forradalmi megmozdulásai is abban az időben.

Vagy vegyük az első világháború előtti szociáldemokrácia kedvenc témáját: hol tör ki először a forradalom?

A kimutatások tömege a proletáriátusnak a lakosság többi rétegeihez való számbeli viszonyáról, valamint a gyárilap fejlettségéről »bizonyították«, hogy ebben, vagy abban az országban kell kitörnie a forradalomnak — természetesen, akkor ha az ipari munkásság a lakosság többségét képezi.

Mit mondott ezzel szemben Lenin? Hogyan néz erre a kérdésre a lenjizmus?

Az imperialista fejlődés az egész világot átfogja és ez a lánc forradalmi módon ott szakad meg, ahol a polgárság hatalma a leggyöngébbnek mutatkozik a proletáriátus, vagy az elnyomott gyarmati népek rohamával szemben. Tekintettel arra, hogy a termelő erők fejlettsége ma már a világ minden pontján egyformán lehetővé teszi a szocializmus fölépítését, a forradalomnak ott kell kitörnie és győznie, ahol a proletáriátus szövetségesként maga köré tudja csoportosítani a lakosság politikailag cselekvő részének többségét és egy forradalmi párt vezetése alatt harcba képes vinni a fönnálló társadalmi rend ellen. Ezért volt lehetséges, hogy a szocializmus egy olyan iparilag elmaradt, kultúrálag alacsony színvonalú országban győzzön először, mint az a cári Oroszország volt.

Vagy vegyük idevonatkozólag még egy közismert példát. Ez a szövetség kérdése.

Lenin látta meg — Marx utalása alapján, amelyet a szociáldemokraták mindmáig elfelejtettek — hogy a forradalom sikere megköveteli, hogy a proletáriátus annak megvásárlására szövetségesek után nézzen, másrészt az imperialista fejlődés ki is termelte magából ezt a természetes szövetséget: **a város és falu félproletár elemeit**, a földnélküli, vagy kevés földdel rendelkező parasztságot és kisiparosokat egyrészt, másrészt nemzetközi viszonylatban **a gyarmati és félgyarmati népek** nemzeti felszabadító mozgalmát. A bolsevik párt politikája odáhatott, hogy ezeket kiragadta a polgárság befolyása alól, magához fűzte őket és velük együtt harcolva vitte diadalra a maga eszméit, az emberiség felszabadításának eszméit. Ennek a politikának helyességét bizonyította be a mi népfelszabadító harcunk, ugyanúgy, mint Albánia népfelszabadító harca. Ellentétben más országokkal, ahol a lenjini elméletnek ezen tételét nem vitték következetesen keresztül és ezért a hozzájuk fűzött vérmes remények sem valósulhattak meg.

3. A helyes elmélet visszahat a gyakorlatra és előre viszi azt.

1939-ben a tőkés államoknak a gazdasági válságból való kilábalási módszereit elemezve állapította meg Sztalin, hogy az u. n. tengely-államok a hadi iparra való áttéréssel pillanatnyilag megúszták a válságot, de gazdasági erejüket, tartalékaikat ez teljesen fölemésztette, annyira, hogy ennek következtében a soron levő és kikerülhetetlen válság új hulláma gazdaságukat összeroppantással fenyegeti. És esetleges háború által okozott nehézségeket sem küzdhetik le sikeresen. Ezzel szemben az u. n. demokratikus azaz az aranytömbhöz tartozó tőkés államok, Amerika, Anglia, stb. a válságot normális eszközökkel gyűrték le és ez nem vezetett közgazdaságuk olyan legyöngyüléséhez, hogy a háborús válságnak ellent ne tudnának állni.

Mi következett ebből?

Hogy a fasizmus sikerei szappanbuborék sikerek, amelyeknek az első komoly összeütközések hatása alatt szét kell foszlaniuk. Hogy a Szovjetunió a maga mérhetetlen gazdasági erejével igenis sikeresen áll majd ellent a fasiszta támadásnak és sikeresen tudja azt visszavetni és a háborút győzelmesen kell, hogy befejezze. És az események ezt az elméletet igazolták.

Másrészt éppen a múlt háború alatt kürtölték szerte a világ összes színű és fajú megalkuvói, hogy kis népeknek a fasizmus elleni harcban nem lehet

sikerük, mert éppen gyöngeségüknél fogva csak hiábavaló áldozatokat hozhatnak. Mi volt a Jugoszláv Kommunista Pártnak az álláspontja, amit végre is hajtott? Hogy a faszizmus elleni harc nem egy párt, osztály, vagy ország ügye, hanem az egész haladó emberiségé és ebből következik, hogy a faszizmus és székértelői ellen mindenütt és mindenkor nemcsak sikeresen föl lehet venni a harcot, de föl is kell azt venni. És éppen a mi Kommunista Pártunk lankadatlán előkészítő munkájának eredményét koronázta a népfőlszabadító harc sikeres befejezése. És az elméletnek a gyakorlatban való tökéletes megvalósítása hozta meg azt az eredményt, amely ma hazánkat a többi főszabadított kis országoktól megkülönbözteti.

4. A hibás elmélet csakis a gyakorlat félremagyarázásából fakad és azt helytelen útra terelheti.

Egyik kedvenc tétele volt a megalkuvóknak, hogy gazdasági válság alatt, az óriási munkanélküliségre való tekintettel, minden gazdasági harc kilátástalan.

Hova vezetett ez az elmélet, amelynek alapja a dolgozók erejébe vetett hit teljes hiánya és az imperializmus bomlási jeleinek tökéletes meg nem értéke és félremagyarázása?

Éhbérékhez, a munkanélküliség hatalmas arányú megnövekedéséhez, a proletáriátus elleni kedvének szétzüllesztéséhez.

Mit mond ezzel szemben a forradalmi elmélet?

Hogy a válság csak egy okkal több a harcra a tőkések azon törekvései ellen, hogy a válság okozta terheket a dolgozó népre hárítsák át és a dolgozók szervezettsége és harci kedve igenis van olyan erő, amely sikeresen birkózik meg a nehézségekkel. A szlovéniai bányászok és szövömunkások sikeres harcai 1932—1935-ben ennek az elméletnek fényes bizonyítékai.

Vagy vegyük Trockij hírhedt elméletét a szakadatlan forradalomról.

Ennek az elméletnek a magva a következő:

A fejletlen iparral rendelkező, forradalom utánj Oroszország képtelen lesz megbirkózni a parasztság ellenforradalmi mozgalmával, ha valamelyik fejlett iparú tőkés ország forradalma nem jön segítségére. Ezért az orosz forradalom minden erejét ne a szocializmus fölépítésére összpontosítsa, hanem forradalmak szítására az egész világon, nevezetesen a legfejlettebb iparú tőkés államokban.

Trockij nem hitt az orosz proletáriátus forradalmi lendületében, nem hitt abban, hogy a szocializmus fölépíthető egy országban. És ez a hitetlensége végeredményben csak a faszizmus karjaiba vezethette őt, ugyanúgy, mint Buharint, aki az első öt éves terv elindításakor a könnyűipar kiépítését követelte a nehéz iparral szemben, mert úgy vélte, hogy a lerongyolódott lakosság szükségleteit kell elsősorban kielégíteni. Stb. Nem hitt abban, hogy a bolsevik párt vezetése alatt sikerül, óriási áldozatok árán fölépíteni a Szovjetunió nehéziparát. Ha most utólag elgondoljuk mi lett volna akár Trockij, akár Buharin tételei megvalósításának eredménye, meg kell borzadnunk.

5. A munkásmozgalom elmélete a markszizmus-lenjinizmus, azaz a dialektikus materializmus világszemlélete.

Marksz a tőkés rendszert tette bírálata tárgyává és a munkásosztályra mutatott rá, mint a történelem továbbvivőjére, melynek főlszabadulása után nem marad másik elnyomott osztály. Lenin a markszizmust az imperializmus új feltételeiben fejlesztette tovább és rámutatott arra, hogy a történelmi fejlődés a proletáriátusnak hatalmas szövetségest biztosított: az elnyomott parasztságot és a gyarmatok lakosságát. Sztalin a szocialista állam új elméletének vetette meg alapját. Mindhármán, mint fő erőt az ipari munkásságot jelölték meg, azért, mert ez úgy gazdasági helyzeténél, mint az ebből fakadó szükségzettségük megismerésénél fogva a társadalom tovább fejlődésének egyedüli hordozója és szervezettségénél fogva egyedül képes arra, hogy

politikai pártja, a Kommunista Párt vezetése alatt a társadalom többi elnyomott részeit maga köré csoportosítva megdönthesse a tőkés rendszert és fölépíthesse a szocializmust.

III.

Leszögezhetjük, hogy a haladó, az élenjáró, a forradalmi osztály érdekeit, csakis a forradalmi elmélet szolgálja, ugyanúgy, mint ahogy a maradi, a téves, a reakciós osztály érdekeit mozdítják elő. Amíg a polgárság haladó és forradalmi volt, eszméi is azok voltak és diadalra is juttatták úgy őt mint ő az eszméket. Ma már a polgárság fönnállása az emberiség fejlődésének akadálya, ennél fogva a polgárság, mint a tőkés termelés képviselője csak reakciós lehet. Ennek megfelelően eszméi is azok, ellentétben a dolgozó emberiség eszméivel, amelyek, mert a társadalom fejlődését szolgálják, csakis forradalmiak lehetnek.

IV.

Az elmondottakkal kapcsolatban, hogyan alakulnak nálunk az elméleti nevelés feladatai?

Mindenekelőtt ismernünk kell az elméleti nevelés és vezetés fontosságát. Tisztában kell lennünk azzal, hogy melyik az az elmélet, amelynek jegyében harcolunk diadalt arat. Kötelességünk tehát a fölfogásokat tisztázni és ezt a célt szolgálják úgy az olvasócsoporthok, mint a markszista körök, mint a munkásegyletem, a népegyletemek és sajtónk. De az elmélet nevelés nem lehet öncél. Mindig, mindenütt legfontosabb feladatunkat, amelyetől jövőnk függ, az újjáépítést kell szem előtt tartanunk, mert dolgozóinknak tisztába kell jönniök azzal, hogy ez az ország az ő országuk és minden cselekedetük saját jövőjük boldogulását biztosítja, vagy teszi kockára.

Ma nem a hatalomért harcolunk. Az már kiragadhatatlanul a kezünkben van. Mi harcolunk azért, hogy országunk minél gyorsabban haladjon azon az úton, amelynek végcélja mindannyiunk előtt ismeretes. És hogy minél könnyebben győzhessük le, úgy újjáépítésünk ellenségeit, mint az építéssel kapcsolatos nehézségeket, tisztán kell látnunk!

Hogy tisztán láthassunk olyan elméletre van szükségünk, amelyik bevilágítja utunk, amelyik a haladást szolgálja, amely az élen jár és amely a történelem folyamán minden kétséget kizáróan be is bizonyította a maga igazát. Ez az elmélet Marks, Engels, Lenin és Sztálin forradalmi tanítása. Ennek az elméletnek a hirdetője, zászlóvivője, képviselője és megvalósítója a Kommunista Párt.

Végül tudnunk kell, hogy a legnagyszerűbb elmélet megállapítás sem éronmagában semmit, ha azt nem hajtják végre. Hogy életre keljen szükséges, hogy a tömegek magukévá tegyék, mert a legforradalmibb elmélet is csak a tömegek hűn és erején keresztül juthat el a diadalmas megvalósulásig.

»A szovjetpolgároknak — legyenek azok munkások, parasztok, vagy értelmiségiek — egyek az érdekeik, a törekvéseik, az érzéseik, a gondolataik. Tartós és átfogó társadalmi kapocs fűzi őket egymáshoz, ami lehetetlen egymásik országban, ahol a társadalom egymással ellentétes érdekű osztályokra tagozódott.« (Karpinszki)

AZ ANGOL—AMERIKAI PÉNZÜGYI KÖLCSON

Írta: Varga Jenő

A három hónapig tartó pénzügyi tárgyalások az Észak Amerikai Egyesült Államok (E. Á.) és Anglia között, melyek sokszor már a megszakításhoz álltak közel, 1945 december elején eredményhez vezettek. Anglia 4.4 milliárd dollár hitelt kap. Ebből 650 millió dollár a kölcsön és bérlettvörvény kötelezettségeinek fedezésére és az Angliában lévő amerikai hadifelszerelés megvásárlására szolgál, amely így angol tulajdonná válik. A hátralévő 3.75 milliárd dollárt Anglia 1951-ig tetszés szerinti részletekben veheti fel. Kamatot csak az igénybe vett összeg után fizet.

A nagy kölcsön tisztán pénzügyi feltételei meglehetősen kedvezőek, sokkal kedvezőbbek a Franciaországnak, Belgiumnak és Hollandiának nyújtott kölcsönöknél; 2.5/8% helyett 2% kamat, 30 év helyett 50 évi határidő, a visszafizetés 5 év múlva veszi kezdetét és nem fizetendő Anglia rossz gazdasági éveiben.

Az angol és amerikai sajtó jelentései szerint Anglia az E. Á.-t a tárgyalások alatt két gazdaságpolitikai intézkedéssel tartotta sakkban.

Az első fenyegetés az volt, hogy nem írja alá a Bretton Woods egyezményt. Ezzel Angliának lehetősége nyílt volna arra, hogy a fontsterling aranyfedezetét tetszés szerint és sokkal mélyebbre nyomja le, mint azt a Bretton Woods egyezmény megengedi. Ez — ha átmenetileg is — nagyon megnövelte volna az angol áru versenyképességét a világpiacon az amerikaival szemben, továbbá Angliának lehetősége nyílt volna arra, hogy a jelenlegi sterlingblokk rendszerét fenntartsa.

Anglia második fenyegetése az volt, hogy az E. Á.-ban csak a legszükségesebbeket fogja vásárolni. Ezt a fenyegetését igen hatáson tudta volna keresztülvinni. Anglia a háború előtti években 3—5-szörösét vásárolta az E. Á.-ban annak az árumennyiségnek, amelyet az E. Á.-ba kívánt. Az amerikai »Foreign Commerce Yearbook« gazdasági folyóirat jelentése szerint, Anglia az E. Á.-ban 1934-ben 413 millió dollár értékű árut vásárolt, míg az E. Á.-nak csak 89 millió dollár értékű angol árut adott el, 1935-ben 429 millió dollár értékben 112 millióval szemben, 1936-ban 464 millió értékben 137 millióval szemben. Az árut, melyet a háború előtt Anglia Amerikában vásárolt, megvásárolhatta volna saját domíniumaiban, vagy pedig olyan országokban, ahol angol pénzzel fizethetett volna. Így például Anglia 1936-ban az E. Á.-ból élelmiszert, dohányt, gyapjút és kőolajat hozott be. Egyedül ez a négy árucsoport, amelyet minden különleges nehézség nélkül máshol is beszerezhetett volna, több mint felét tette ki az angol behozatálnak az E. Á.-ból. Az E. Á. nagyon is megérezte volna az angol bevásárlások csökkenését, mert éppen Anglia az az ország, amely a legtöbb amerikai árut fogyasztja.

Valószínű, hogy ezek a körülmények készítették az amerikaiakat arra, hogy Angliának a kölcsöntárgyalásoknál ilyen kedvező feltételeket szabjanak.

Szembeötlő azonban, hogy az angolok a kölcsönrel kapcsolatban nem nagy örömet mutatnak, sőt inkább lehangoltak. Az általános hangulatot legjobban az »Economist« fejezi ki, amely szerint a szerződést azért kellett elfogadni, mert a nehéz helyzetből ez volt az egyedüli kiút. Hasonló hangulat uralkodott az angol parlamentben is a kölcsönszerződés vitája alkalmával. Előre látható, hogy a szerződés megerősítése az amerikai kongresszus részéről sem fog simán menni. Franciaország és Belgium kölcsöneit nem az amerikai kormány, hanem az állami Kivételi és Behozatali Bank folyósította és ezekhez nem volt szükséges a kongresszus hozzájárulása.

Az Angliában uralkodó elégedetlen hangulat részben azon a felfogáson alapul, hogy bár a fasiszták elleni háborút az E. Á. és Anglia közösen viselték, a háború terheit, legalább is első időben Anglia egyedül viselte. Anglia 1940—

1941-ben, tehát míg az E. Á. ténylegesen háborúba nem lépett, nem csak saját magát, hanem az E. Á.-t is védte a német támadások elől. Ennek ellenére, minden árut, melyet az E. Á.-ból a hadviseléshez behozott, terjes árban arannyal, dollárdevizákkal és külföldi értékpapírokkal kellett megfizetnie. Csak midőn Anglia arany és devizatarifája 600 millió fontsterlingről 3 millióra csökkent, kezdődtek a kölcsön és bérletszállítások. A hadikiadások és a tengeralattjárók és a bombázások okozta veszteségek Anglia részéről sokkal súlyosabbak voltak, mint az E. Á. részéről. Végül pedig, az E. Á.-ban minden 500 lakosra esik egy halott, míg Angliában minden 100 lakosra. Az angol közvélemény ilyen körülmények között a kölcsön és bérletszállításoknak váratlan és hirtelen megszüntetését a háború után igazságtalannak találta. Nem kevesebb ékeskedéssel emlékezik meg az »Economist« arról a tényről, hogy Anglia, amely a közösen folytatott háborúból győztesen került ki, 50 évig adósa lesz szövetségeseinek, azaz, mint az »Economist« írja, Anglia 50 évig fog évente 140 millió dollárt fizetni azért, mert segítségére volt az E. Á.-nak, hogy határait megvédje.

Még barátságtalanabb fogadtatásban részesültek Angliában a kölcsönszerződés közgazdasági feltételei. Nincs sajnos birtokunkban a szerződés pontos szövege, de Truman elnök, Attlee miniszterelnök, valamint az amerikai Clayton államtitkár kijelentéseiből kitűnik, ezek a feltételek Anglia közgazdaságpolitikai szabadságát, az E. Á.-kal folytatott harcában a világgpiacokért úgy általában, mint a Brit Birodalom keretén belül szűk korlátok közé szorítják.

E kijelentések értelmében Angliának korlátoznia kell a vámkedvezményeket a birodalmon belül és az érdekelt államok, főleg az E. Á. bekegyezése nélkül, nem emelheti fel azokat. A kölcsönszerződés értelmében Angliának meg kell erősítenie a bretton-woodszi szerződést, ami által elveszíti a fontsterling aranyfedezetével való manipuláció lehetőségét.

Hogy a kölcsönszerződésnek Angliára nehezedő gazdasági terheit kellő módon értékelnünk, vizsgáljuk meg a két ország különböző gazdasági helyzetét a háború után.

Mindkét országnak érdeke az árukivitel fokozása a világgpiacokra. Az okok azonban, amelyek a két országot a kivitel fokozására kényszerítik, teljesen különböznek.

Az E. Á. azért akarja a kivitelüket fokozni, mert termelési lehetőségeik a háború alatt megsokszorozódtak és áruiknak csak kis részét tudják belső piacukon elhelyezni. Ezért még nagyobb és huzamosabb munkanélküliség, még súlyosabb gazdasági válságok és még huzamosabb pangási korszakok fenyegetik, mint háború előtt. Az amerikai gazdasági politika tehát erősebb kiviteli lehetőségeket keres, hogy a fenyegető gazdasági nehézségeket elkerülje, vagy legalább is enyhítse.

Anglia ezzel szemben a háborúban elvesztette nemzeti vagyonának negyedét. — körülbelül hatmilliárd fontsterlinget. — A háború előtti négyimilliárd fontsterlingre rúgó külföldi tőkebefektetéseiből az 1945 július 28-iki »Economist« szerint, nem kevesebb, mint kétmilliárdot veszített el és külföldi adósságai 1945 áprilisában, nem számítva a »kölcsön és bérlet« kötelezettségeket, hárommilliárdra rúgtak.

Ez annyit jelent, hogy Anglia fizetési egyenlege a külföldi befektetések és a »láthatatlan kivitel« összezsugorodása folytán erősen passzívvá lett.

A háború előtti években Anglia a külföldről behozott áruk felét nem angol áruval fizette, hanem a »láthatatlan kivitel«-el, vagyis külföldi tőkebefektetések és a hajózás hozadékával stb. A háború folytán ezek a bevételi források erősen összezsugorodtak. Ez annyit jelent, hogy Angliának a szükséges árumennyiség, mindennek előtt nyersanyagok és élelmiszerek, behozatala érdekében most a háború után több árut kell kivinnie, mint a háború előtt. Angliának természetesen még ezen felül is kell exportálnia, hiszen a fokozott kivittelhez több nyersanyagra van szüksége, azonfelül a csökkent nyersanyag- és áru-

készleteket is normális mértékre kell emelnie.

Végül a pénzügyi egyezmény kereszttüvétele Anglia egyenlegét további évi 35 millió fontsterlinggel terheli.

A háború előtti évtizedben Anglia összkivitele átlagosan évi 400 millió fontot tett ki. Anglia kénytelen lesz 50%-kal több árut kivinni, mint háború előtt, ha a háború előtti behozatalát fenn akarja tartani és fizetési mérlegének egyensúlyát nem akarja felhorítani. Itt már tekintetbe vettük azt is, hogy Angliának mezőgazdaságának a háború alatt történt erős kifejlesztése folytán kisebb élelmiszerbehozatalra lesz szüksége, mint azelőtt. Amennyiben Angliának nem sikerül kivitelét 50%-kal emelnie, úgy számára nem marad más hátra, mint népeségének szükségietét, a tömegek életszínvonalát erősen lenyomni, ami azután természetesen szociális bonyodalmakhoz vezetne.

Látjuk tehát, hogy a kivitel emelése Anglia részére sokkal égetőbb kérdés, mint az E. Á. részére, amely nem azért exportál, hogy behozhasson, hanem azért, hogy gyáripárát foglalkoztassa. Az E. Á. törekvése, sokat kivinni, keveset behozni, önmagában elfenntiondó, azonban ezt az ellentmondást, ha átmenetileg is, — kölcsönök nyújtásával, vagyis áruhitellel át tudja hidalni.

A két angolszász hatalom azon törekvése, hogy kivitelét a háború előttivel szemben növelje, a világpiaconak a háború által okozott gyenge felvevőképességébe ütközik. Bár Európa és Ázsia elszegényedett országaiban nagy és kínzó áruhiány uralkodik, ennek kielégítéséhez hiányzik a fizetőképesség. Ezen országok nem rendelkeznek sem arannyal, sem áruval, melynek fejében Angliában, vagy az E. Á.-ban bevásárlásokat eszközölhetnének. Ezeknek előbb elpusztított megelőlegezetüket kell felépíteniök, hogy kivitelre árut termelhesse nek. Ezek az országok tehát csakis abban az esetben tudnak vásárolni az angolszászoktól, ha azoktól nagy és hosszulejáratú kölcsönöket kaphatnak.

Ilyen körülmények között, legalább is az ekövetkező években a világpiacon folyó harcban az E. Á.-nak óriási előnyük van Angliával szemben. Az E. Á. aktív kereskedelmi és fizetési mérlegükre, valamint óriási aranytartalékukra támaszkodva könnyen adhatnak árut hitellel, sőt fokozott kivitelüket tőke kivittelé is fejleszthetik, míg ugyanezt, a nehéz helyzetben levő Anglia, csak sokkal kisebb mértékben teheti meg.

Az E. Á. másodszor azért is előnyben van, mert nyersanyagban gazdag, gyáripárának gépi felszerelése sokkal korszerűbb, így munkateljesítménye sokkal nagyobb, a munkabéreköltségek a magasabb munkabérek ellenére is sokkal kisebbek, így az áru előállítási költsége lényegesen alacsonyabb, mint Angliában. Az angol szakértőbizottságok, melyek a háború alatt az E. Á.-ban voltak, ezt a tényt az acél-, a gép- és különösen a textiliparban megállapították.

Harmadszor az E. Á. már azért is előnyben van Angliával szemben, mert a vámvédett amerikai piac felvevőképessége sokkal nagyobb, mint az angolé. Ez a körülmény lehetővé teszi az amerikai monopoloknak, hogy a belső piacon magasabb áron árúsítva, árufeleslegét előállítási áron adja el a világpiacon. Ugyanakkor emlékezzünk arra, hogy a háború előtti évtizedben az E. Á. gyárpári termelésének csak 5—7 százalékát számította ki.

Anglia ezen előnyök ellensúlyozására a vámkedvezmények rendszerét használta fel, amely a Világbirodalom határain belül számára előnyös helyzetet biztosított.

Anglia sokáig ragaszkodott a szabadkereskedelemlhez, amely, míg a »világ műhelye« volt, tényleg nagy előnyöket biztosított számára, sőt még később is, amikor az E. Á., Japán és Németország az angol árut a világpiaconról már-már kiszorította. De már 1945. okt. 15-án így ír a »Times«:

»Anglia nem könnyű szívvel mondott le a szabadkereskedelemről.

Nagy belső ellenkezéssel tette ezt és abban a helyzetben, amelyért nem kis mértékben az E. Á. politikája felelős. A huszas években egészen a nagy gazdasági pangásig Anglia nyitott piac volt, ahol a többi országok

árúfeleslegüket értékesíteni és a részükre annyira szükséges idegem valutát felhajtani tudták.»

Csak a világgazdasági pangás idején (1929—1932) vezette be az Ottawai szerződés határozatai alapján a Világbirodalomba az angol árúkra a vámkedvezmények rendszerét.

Hogy ez a rendszer milyen hatásos volt, azt a következő szám adatok mutatják. Anglia egész kiviteléből a birodalom országai vásároltak:

1913	1929	1932	1937	1939
37%	44%	45%	48%	49%

A kedvezményes vámok rendszere oda vezetett, hogy az angol kivitelnek majdnem a felét a birodalom országai veszik fel. A Délafrikai Unió 10 millió lakosával és Ausztrália 7 millió lakosával háború előtt több angol árút vettek fel, mint az E. Á. 133 millió lakosával.

Az angol kivitel másik hatásos védője a sterlingblokk. Ennek a jelentősége főleg a háború alatt nyilvánult meg, amikor a sterlingblokk országainak egész valutatartaléka Londonban összpontosult. Így a Brit birodalom országai csak akkor vásárolhatnak amerikai árút, ha a londoni valutaközpont erre a célra dollárt bocsájt rendelkezésre. India, amelynek tudvalevőleg több mint egymilliárd font követelése van Angliától, ennek fejében sem angol árút nem vásárolhat, mert azt Anglia gyenge fizetési egyenlege nem engedheti meg, sem pedig amerikai árút, mert ahhoz viszont Anglia nem ad dollárt.

Az amerikai közgazdasági körök a vámkedvezmények rendszerében és a sterlingblokk rendszerében nagy akadályt látnak arra nézve, hogy az amerikai árúkivitel a világbirodalom országaiba megnövelhessék. Ezért a pénzügyi tanácskozáscsofnál követelték a vámkedvezmények rendszerének leépítését. A »New York Herald Tribune« pl. 1945. május 13-án így ír:

»Meg kell értenünk, hogy Angliát a sterlingblokkal, a vámkedvezményekkel és a külföldiek kipiszkalásával sokkal alaposabb gazdasági ellátogatást folytat, mint amit mi a mi vámrendszerünkkel elérhetünk.«

A kedvezményes vámrendszer és a sterlingblokkrendszer leépítését igen befolyásos amerikai pénzügyi körök követelik, mint a kölcsön ellenszolgáltatását. Ez a követelés Angliában nagy ellenállást, ellenkezést eredményezett, amely nemcsak a konzervatív sajtóban nyilvánult meg, hanem a laburisták hivatalos lapjában, a »Daily Heraldban« is. Az angol sajtó úgy ír erről, hogy ezen követelések teljesítése Angliát megfosztaná az önálló gazdaságpolitika lehetőségétől, vagy ahogyan a »Baltimore Sun« c. amerikai újság írja, e feltételek elfogadása Angliát az amerikai közgazdasági sárkány farkához kötné.

Amint az angol és amerikai szakkörök kijelentéseiből kiderül, a Washingtonban megkötött pénzügyi egyezmény tulajdonképpen egyezség, amely egyrészt Angliát kártalanítaná a közösen vezetett háború óriási kiadásaiért, másrészt részben teljesíti az E. Á. követelését, hogy Anglia ne csak kamattal és törlesztéssel fizessen a kölcsönért, hanem a vámkedvezmények és a sterlingblokk rendszereinek leépítésével is.

Hogy itt kompromisszumról van szó, az a következőkből világosan kitűnik. Nem határozták meg pontosan, hogy mikor lesz köteles Anglia a vámkedvezmények rendszerét leépíteni. Ezt a kötelezettséget valamely általános céllal elködösítik, amely szerint el kell távolítani az egyoldalú kereskedelmet, (értendő: meg kell szüntetni Anglia kedvezményes kereskedelmi lehetőségeit a birodalom többi részével folytatott kereskedelemben) és meg kell teremteni a sokoldalú kereskedelmet (értendő: be kell engedni az amerikai árut az angol világbirodalomba). Az 1946. évben majd nemzetközi gazdasági konferenciát hívnak össze, mely ezekről a kérdésekről tárgyal. Ennek az egyezségnek a szelleméből fakad az a határozat is, mely a sterlingblokk-országok londoni »befagyott« követeléseinek »felolvasztásáról« szól. Ezek az országok három

része cszlanak. Az első részbe azok tartoznak, melyeknek követeléseit London azonnal köteles feloldani, így Egyiptom és India követelése egyrészét azonnal dollárban megkapja, ez pedig annyit jelent, hogy Anglia az amerikai kölcsönt nem használhatja fel tetszés szerinti módon, hanem egy részét köteles lesz odaadni hitelezőinek amerikai áruk bevásárlására. A második csoportba azok tartoznak, amelyeknek követeléseit Anglia 1945 után szabadítja fel, tehát a kölcsönügyet lebonyolítása után. A harmadik csoportba tartoznak azok az angol tartozások, amelyeket majd a háború után fennmaradt különböző adósságok, vagy viszontkövetelések rendezésére fordítanak.

Az egyezmény ezen részének gazdaságpolitikai jelentősége attól függ, hogy mekkora lesz az első csoportba tartozó követelések összege. Természetesen az egyezményt nagy általánosságban szövegezték meg, hogy úgy az angol parlamenten, mint az amerikai kongresszuson könnyen keresztülüsszon, úgy hogy ezek a pontok jóformán tetszés szerint magyarázhatók. Az sincs kizárva, hogy az az éles kritika, amelynek az angol parlament alávetette, csak arra szolgált, hogy az amerikai kongresszust meggyőzze, hogy milyen jó üzlet is ez a kölcsön az EÁ-nak és hogy ezáltal a kölcsön megerősítését elősegítse. Akárhogyan is áll a dolog, az angol közvélemény a kölcsönszerződést Anglia világ gazdasági helyzetének rosszabbodásaként fogja fel. Anglia két évszázadon keresztül a világ bankárja volt, az egész világnak kölcsönöket folyósított és közben gazdaságpolitikai feltételeket diktált, ma nemcsak hogy kénytelen kölcsönt felvenni, hanem, hogy a kölcsönt egyáltalán megkaphassa kénytelen alávetni magát az EÁ gazdaságpolitikai feltételeinek. Érzik jól az angolok, hogy a kölcsön újabb lépés, amelyet az EÁ tesz előre az angol világbirodalom számára. Mint emlékeztet, egyes amerikai körök részéről már a háború alatt történtek bizonyos célzások és tervezgetések, hogy a brit birodalmat egészen, vagy részben amerikai ellenőrzés alá vessék (pl. az »Amerikai-Angol Unió« terve, amely az egész angolszász világot amerikai ellenőrzés alá helyezte volna, vagy az a terv, amely Délkelet-Ázsia gyarmatait, Indonéziát Indokínát és Malayát amerikai »érdekszférává« alakítja át). Churchill tudvalevőleg mindezt azt válaszolta: nem azért lett miniszterelnök, hogy likvidálja az angol világbirodalmat, Anglia legszélesebb köreinek az a benyomása a kölcsönszerződésről, hogy az az amerikaiakra nézve előnyös már csak azért is, mert lazítja a világbirodalom egyes részeinek kapcsolatát az anyaországgal abban a pillanatban, amikor Anglia amúgy is kénytelen Kínában és Délamerikában a terepet átengedni az EÁ-nak.

Mindez megmagyarázza azt a rossz hangulatot, amely a kölcsönszerződéssel kapcsolatban Angliában uralkodik és amely a parlamenti vitában is kifejezésre jutott. Az angol pénzügyminiszter arról számolt be, hogy az angol kuldötség egy bizonyos összeget ajándékképen, vagy segélyként, vagy pedig kamatmentes kölcsönként kért, ezt azonban az amerikaiak azzal utasították el, hogy ezt az amerikai szenátus úgysem hagyta volna jóvá. Elismerte, hogy a kölcsönszerződés nem a legelőnyösebb, azoknak viszont, akik bírálták, azt a kérdést tette fel: mi az ő indítványuk.

»A kölcsönszerződés nélkül, mondotta, ebben a mai veszélyteli világban, melyben élünk, nem volna többé reményünk, hogy valaha is együttműködhetünk majd az EÁ-val.

A kölcsönszerződés jóváhagyása ellen mindkét párt részéről többen felszóltak, bár Churchill a konzervatív párt tagjának a szavazástól való tartózkodást ajánlotta. A konzervatív Boothby erőlesen állást foglalt az egyezmény ellen és azt »közgazdasági München«-nek nevezte, miután az EÁ előtt kinyitja az összes világpiacokat. A laburista Norman Smith kijelentette, hogy az EÁ úgy bánik Angliával, mint valami legyőzött állammal, de sem ő, sem a legelőnyösebb bírálók nem találtak más kiutat Anglia súlyos helyzetéből. Még a régi

hadfelszerelési miniszter Littleton is azt mondta, hogy nem lát más kiutat és ezért nem szavaz a szerződés ellen.

.... »A szerződés szükséges, mondotta, de a feltételei nem jók.«

Bevin szerint az ország nehéz helyzetben van, amely az 1940-es katonai helyzetre emlékeztet.

Viharos vita után szavazott az alsóház, 70 konzervatív és 20 laburista a szerződés ellen szavazott. A felsőház, amelyben tudvalevőleg a konzervatívok vannak többségben, nem mert a szerződés ellen szavazni, bár Beaverbrook erősen bizonyíttgatta, hogy Anglia talpra fog állni a kölcsön nélkül is.

Ezzel Anglia elfogadta a kölcsönszerződést és ha enyhítette is azt a gazdasági ellentétet, amely közte és az EÁ között fennáll, azonban távolról sem küszöbölte ki azt teljesen. A piacokért folyó harc még hevesebb formát fog ölteni, különösen majd akkor, ha a háború utáni áruéhség csillapultával az EÁ-ban elkezdődnek a túltermelés következtében a krízisek.

MAGYARORSZÁGI UTAM

Írta: Popovics Jován

A magyarországi választások napján érkeztem Budapestre újságíróink kis csoportjával. Rokonszenvvvel telt érdeklődéssel indultunk, hogy meglássuk az új magyar demokrácia erejét. Mert ezen a napon egy harcnak kellett eldőlnie, hogy kitűnjék, vannak-e Magyarországon jelentős demokrata erők, van-e befolyásuk, s az alattomos és szívós magyar reakciót érték-e csapások, — egyszóval Magyarországon megszületett-e a demokrácia, mert Magyarországon az már régen nem volt, ha egyáltalán valaha létezett is.

Izgalommal vártuk az eredményt, nem azért, mintha ennek valamilyen hatása lenne a népi demokrácia megerősödésére az új Jugoszláviában, hanem azért, mert a demokratikus Jugoszláviának fontos hogy a szomszédos országokban barátai legyenek, s ennek az a feltétele, hogy ezek az országok demokratikusak legyenek, valamint azért is, mert a demokratikus Jugoszlávia polgárai a demokráciára nemcsak úgy tekintenek mint belügyre, hanem mint a háború utáni békés együttműködés előfeltételére az európai országok között. Nem úgy indultunk Magyarországra, mint egy legyőzött országba, amely majdnem az utolsó pillanatig a hitleri Németország mellett kitartott és amely Jugoszláviának annyi rosszat okozott, — hanem mint egy szomszédos országba, melyben nehéz szülési fájdalmak között a ki nem irtott fasiszmus elleni harc során születik meg a demokrácia.

Hajnalban léptük át a határt. Sűrű nehéz ködbe ütköztünk, mintha az a határon kezdődött volna. Egy újságíró megjegyezte, hogy ez jelképes jelentőségű köd. Valódi londoni köd — mondotta. Azonban mindannyian megegyeztünk abban, hogy ez az útleírásban elcsépelet újságírói sablon volna. Mi azonban valóban ködbe jutottunk, amelyben a dolgok elvesznek, vagy más alakot és értelmet nyernek. Már az este megtudtuk, hogy a választásokon a demokratikus szövetkezés óriási többséget kapott, de hogy valójában a reakció győzött, amely belopakodott a »Nemzeti Függetlenség Front«-jába, belülről aláaknázva a gyenge magyar demokráciát.

Ezt, már megérkezésünkkel is sejtettük. Ugyan mindenütt láttunk választási plakátokat, az összes pártok plakátjait, amelyek közül a legmutatósbak a Szociáldemokrata Párt plakátjai voltak óriási kalapácsos vörös munkással. De sehol sem volt derűs, egyöntetű hangulat, nem voltak demokratikus lelkesedéssel telt tömegek, amilyeneket a mi országunkban láthattunk. Pesten, kora reggel, az első választóhelyeken, amelyeket láttunk, apácák sorakoztak, szervezeten mentek szavazni. A Szent Atya hadserege, Mindszenti hercegprímás vezénylete alatt, a szent magyar reakció jelszavával. »Ezek a Kisgazdapártra szavaznak«, jegyezte meg találóan egy kartárs, akinek nem is kellett nagyon éleseszűnek lennie, hogy ezt eltalálja. Egész nap Pesten járkáltunk, s Csepel szigetére is eljutottunk, Magyarország legfontosabb gyáripari központjába, amelyet »Vörös Csepel«-nek neveznek. Itt találtunk a kommunistáknál némi világnézeti meggyőződést. Ezek elmondották milyen volt a munkásság helyzete Horthy alatt és a felszabadulás után. Egy választóhelyen kissé különös tréfának voltunk a szentatnúi. Egy öreg szociáldemokrata, aki most kitűzte a gomblyukába a Kommunista Párt jelvényét, egész jeleneteket játszott le előttünk, öreg asszonyokat és lányokat utánozott, akik a Kisgazdapártra szavaznak. Ezidő alatt, mint a bizottság tagja, felfüggesztette a szavazást. »Én régi műkedvelő vagyok«, mondotta nekünk és mi el is hittük, utána pedig szabadkozott hogy ő nem reakcionárius, de ő a nőknek nem adna szavazati jogot, mert a papok befolyása alatt állanak.

De a munkások java része, akikkel a választóhelyen a nagy gyár előtt és a megdöbbszentően nyomorúságos lakásaikban is beszélgettünk, valahogyan lesújtottak, reménység és kilátás nélküliek voltak. Az árákról és a fizetésekről beszéltek, a rettenetes inflációról, amely a munkásságot gyötri, megvádolták a Kisgazdapártot, hogy az az oka az üzérkedés virágzásának és hogy a bőség mellett is nyomorúság van. Azon aggodalmuknak adtak kifejezést, hogy a munkáspártok csak lejáratják majd magukat, ha felelősséget vesznek magukra a magyarországi állapotokért, amikor a reakció a Kisgazdapárton keresztül részt vesz a demokrata szövetségben és a kormányban.

Egyes munkások közvetlenül, majdnem íggyen mondták: »Könynyű nektek, Titótok van, s ti a tolvajaitokat felakasztjátok. Viszont minálunk ők uralkodnak!«

Azt válaszoltuk, hogy mi nem avatkozunk a mások ügyébe, míg a magunkét úgy intézzük, ahogy tudjuk, s hogy mi a mi semmiháziainkat nemcsak most ostorozzuk, hanem akkor is azt tettük, amikor Hitler egész hatalma mellettük állt. Egyesek erre helyeslőleg bólogattak, de látszott, hogy valóban ezt nem tudják teljesen elképzelni mások pedig szégyenlősen mesélni kezdték, hogy ők is ellenállást tanúsítottak a németekkel szemben. Egynéhányan sóhajtvá fejezték ki óhajukat, hogy ájtönnék Jugoszláviába, ha Magyarországon majd nem lehet kitartani »mert nálatok a magyaroknak is jobb«. Arra g. fölám, hogy vajjon ezt az igazságot tudja-e már minden magyar, aki Jugoszláviában teljes egyenjögűt élvez?

Megmutatták nekünk a csepeli »Kultur-otthont« Weiss Manfréd vállalatában, aki mivel összelátszott a németekkel, Svájcba szökött, a tulajdonjoga azonban megmaradt, csak »üzemi bizottság«-ot (munkás-bizottságot) állítottak a gyár élére ellenőrzés végett. A 80 kilométer hosszú dunai sziget (Csepel) munkásainak nagy részénél a vállalatnál dolgozott, amely a háború alatt többszáz ezer munkást foglal-

kozottatott. A munkások ugyan azt állítják, hogy szabotálták a háborús termelést, hogy a munkát főbelövés veszélye mellett tagadták meg, hogy egyesek még a »hegyekben« is voltak, a vállalat azonban óriási teljesítő képességgel dolgozott. Itt, Csepelen, a Pestért folyó harc során óriási ütközetek voltak, még ma is állnak a romok, valamint a német háborús technika végnélküli temetői. De a »Kultur-otthon« megmaradt s valóban szép, úgyszintén a mellette lévő sport-pálya. A »Kultur-otthon« majdnem olyan nagy mint a mi Kolarac egyetemünk. Weiss Manfréd azért építtette, hogy megnyerje vele magának a nyomorúságos házakban élő munkásokat, s a munkások most büszkén hajtogatják: az Otthon most az övéké lett. Egy nagy táblát mutattak, mint valamilyen fali újságot, amelyen szavakkal és képekkel feltűntették, hogy a munkások mi mindent tanulnak az Otthonban. Nekünk, jugoszlávoknak, megakadt a szemünk egy képen. Magyarország térképe volt, az 1918 előtti Magyarországé, egész Vajdasággal, Horvátországgal és a tengerparttal. Nem hittünk a szemünknek és meglepetten kérdeztük, hogy ez micsoda. Azt felelték, hogy ez a történelem és a földrajz tanítására szolgál. »Rendben van, de így tanítják?« kérdeztük, s csak akkor értették meg csodálkozásunkat és vették maguk is észre ezt az értelmetlenséget. Egy fiatal ember zavartan jegyezte meg: »Bocsássák meg, ez a tábla még Horthy idejéből maradt itt«. Nem akartunk csodálkozni ezen a folytonosságon, de, — bocsássák meg a csepeli rokonszenves kultur-munkások — kíváncsi vagyok, vajon később kicserélték-e ezt a térképet.

S nem csodálkoztam, ha fájt is, amikor megtudtam, hogy a Vörös Csepelen is több százalék szavazatot kapott a Kisgazdapárt, mint ahogy azt várták. Mert ez a térkép egyike a nagy étvágyú Kisgazdapárt titkos vagy féltitkos választási jelszavának. Magyarország pedig nemcsak a háború nyomaival, anyagi és erkölcsi romokkal van tele, hanem régi rögeszmékkel még olyan fejekben is, amelyek ennek nincsenek a tudatában. És amikor mi később, a találkozásoknál, beszélgetések folyamán és az ünnepélyes összejövetelen a miniszterelnök jelenlétében a Jugoszláviával való barátságról beszéltünk, ez a térkép nem ment ki a fejemből, épp úgy, ahogy nem kerülték el figyelmemet azok a bizonyos »felelőtlen« feliratok a falakon és a villamosokban — »Mindent vissza!«

A választásokon nagy többséggel győzött a szövetkezés, de ennek keretében a Kisgazdapárt. Ebben a pártban nagyon kevés kisgazda van, de annál több nagy-bankár, gyáros, nagybirtokos, »nagyeszűek«, nagytiszteletesek, sőt nagy bűnözők is. A nagy reakció, összeköttetést keresve bizonyos külföldi reakciós körökkel, kihasználta az alakí-demokráciát, hogy a kormány által is hatást gyakoroljon a politikai életre. Ő nem akart ellenzékben maradni, ha beléphetett a szövetkezésbe is. Két nyíltan reakciós párt a szövetkezésen kívül csak nagyon csekély eredményt ért el, mindössze az egyik kapott egy mandátumot. Vajon így eltűnhetett-e a profaszta reakció, amely még a szavazati jogát sem veszítette el? Nem, neki nem volt szüksége arra, hogy a szövetkezés ellen szavazzon, még abban az esetben sem, ha Magyarországon is lett volna »vak urna«, mert a reakciónak saját »demokratá« urnája volt. A Kisgazdapárt így valóban a magyar demokrácia »trója-i falova«, melynek segítségével Magyarország antidemokratikus elemei majdnem teljesen hiánytalanul, »demokratikus úton« kísérelték meg a demokrácia megghiusítását.

A Kisgazdapártot terheli a legnagyobb felelősség azért a pusztító

inflációért, amely Magyarországon mint az értéktelen pengő boszorkánytánc dühöng a »szabad« kereskedelemben, de érdemeket tulajdonít magának a földreformért, amelyet valóban a két munkáspárt vitt keresztül a »Nemzeti Parasztpárt«-tal együtt, amely részben együttműködik a Kommunista Fárttal. A baloldalnak igen nehéz a helyzete, mert a belső fasiszmust még nem számolták föl és Magyarország háború alatti politikája, valamint az infláció miatt viseli a felelősség egy részét. Az ifjú magyar demokráciának ezen kívül még az a gyengéje, hogy a háború alatt nem mutatkozott meg a német és magyar fasiszmus ellen vívott harcban, hogy csak most emeli fel a fejét, amikor a Vörös Hadsereg legyőzve Magyarországot, őt is felszabadította. Az egész Magyarország területére tele van a Vörös Hadsereg hőseinek drága sírjaival. Az ő szent sírhalmait látjuk a »Hősök tere« közvetlen közelében, valamint a régi magyar államiépületek szobrainál, amelyek közül néhányat eltaláltak a golyók, mintha ők is áldozatot akartak volna hozni a fasisztól való felszabadulásért. A Vörös Hadsereg hőseinek egy nagy sírhalma mellett üres székhely áll, amelyről eltávolították a »nagy Magyarország« kihívó térképét. És az ember önkéntelenül is felteszi a kérdést, hogy ezen sírhalmok mellett merészeli-e valaki ismét felidézni ezt a térképet?

Igen, vannak, akik még merészelik. Mert Magyarországon politikai változás történt, de nem a fasiszmus kiirtása. A Szovjet Szövetség elkápráztató nagylelkűséget tanúsított a legyőzött Magyarországgal szemben, mely ország neki is annyi rosszat tett, mint nekünk, de a fasisztabarátok nem tudják megérteni a nagylelkűséget, ők ezt kényszerűségnek tekintik, mint a szemtelenség megengedését. A reakciós körök, akik Horthy alatt a »nyugati ász«-ra tettek, most is ezzel a kártyával játszanak, amennyiben az Egyesült Nemzetek érdekei ellen dolgoznak, egyáltalában nem okyva a történelmen.

Nem akarok ítéletet mondani, az idegen ítéletét, hanem egy magyar véleményére hivatkozom, egy nagyon rokonszenves, kissé egyszemélyi, de a maga paraszt módján eszes paraszt-írónak, Veres Péternek a »Nemzeti parasztpárt« elnökének véleményére. Ő a következőket mondotta nekünk, amidőn sajátos, festői nyelvén áttekintő képet akart adni a magyarországi helyzetről:

»Ugyanazok a rétegek, akik 1867-ben Ausztria ügyét képviselték, 1918-ban részt vettek az ellenforradalomban, 1941-től segítették a nyilasokat, most a Kisgazdapártra szavaztak.«

A magyar »gentlemenek«, miután ebben a háborúban Hitler mellett állottak, számítottak a nyugati hatalmak úri megértésére, akik ellen »külföldi képviselőjük« Eckhardt Tibor véleménye szerint, nem vétettek. Azonban az történt, hogy a Berlin felé vezető felszabadító útnán, engedély nélkül ért Magyarországra az, akit a magyar urak nem vártak — a Vörös Hadsereg. A magyar urak, akik nem szoktak hozzá ahhoz, hogy levegyék a monokliát és hogy »elveket« változtassanak, továbbra is a »gentleman« vonalon spekulálnak, mintha Magyarország egyáltalán nem is vett volna részt ebben a háborúban Hitler mellett és a szövetségesek ellen, mintha ellenkezőleg, Magyarország támadás áldozata lenne, s mintha még követelésekkel is léphetne fel a »zöld asztal«-nál. Ezért, hogy erejüket a nemzetközi demokrácia elleni támadásra kipróbálják, elsősorban megtámadták a csak most születő magyar demokráciát.

Pár nappal érkezésünk előtt tartották meg a törvényszéki tárgyalást Bárdossy és társai, köztük egy a Bácskában is ismert háborús bűnös ügyében. A bíróság elítélte őket, de a közönség között soknak az a vé-

leménve, hogy Bárdossy úr és hogy nem nagy a bűne. Sokan még Horthy gentlemanségét sem vonják kétségbe. Teleky körül pedig egész legenda keletkezett, akiről azt mondják, hogy harakirit követett el nemes gesztussal, miután nem tudta meggátolni a Jugoszlávia elleni támadást, amelyet ő nem akart. Ezt a támadást úgy látszik senki sem akarta, hanem Magyarország valami »vis maior« által került háborúba. A majdnem egyetlen magyar politikus körül, aki a parlamentben tiltakozott »az ujvidéki kellemetlen eset« miatt, Zsedényi alakja körül, akit a németek megölték, egész búvkör képződött, s őt a legkülönbözőbb pártok vallják a saját hősiüknek, egészen a szociáldemokrata pártig. Ez csak bizonyítéka annak, hogy milyen keveset és kevesen tiltakoztak Magyarországon még az ujvidéki rettenetes méészárlás ellen is, nem pedig a »visszacsatolt« Bácskában bevezetett rendszeres erőszakoskodások ellen, hogy ne is beszéljünk arról, hogy Magyarország Hitler oldalán vett részt a háborúban. S az ember azt hihetné, hogy a magyar demokrácia egy gyenge oldala az, hogy a széles néptömegeket még nem világosították föl eléggé arról, hogy milyen szerepet játszott Magyarország nem a népből származó kormányainak akaratából, s hogy a Jugoszláviával való barátsághoz nem elegendő fátylat vetni a történetekre s ismételni: »Ezt senki sem akarta, jobb, ha elfelejtjük«. Éppen az élővendő barátság miatt szükséges, hogy ne felejtsük el. Azonban a dolog nemcsak az elfelejtésből áll. Az új Jugoszláv állam egyes ellenségei, de tényleges ellenségei magának a magyar népnek is, továbbra is megkísérlik fenntartani a tévhitet a »magyar területek«-ről, s ez a tévhit megmaradt még azoknak a fejében is, akik nincsenek ennek a tudatában. Azt hiszen, hogy a megfigyelésben és gondolkodásban bizonyos ragaszkodás a valótlanáshoz elterjedt jelenség Magyarországon. Míg a magyar demokrácia megteremtéséhez, valamint a szomszédos demokratikus államokkal való barátsághoz okvetlenül szükséges, hogy Magyarországon a valósághű megfigyelés és gondolkodás győzzön, Magyarország helyzetét, a benne és körülötte bekövetkezett változásokat illetőleg.

Magyarországon megismerkedtem a vezető személyiségek egész sorával. Elsők között a Magyar Kommunista Párt főtitkárával, a reakció és fasizmus elleni régi harcossal, a sok évi rabságot szenvedett és halálraítélt okos Rákosi Mátyással. A vele való beszélgetés az éppen befejezett szavazás utáni zür-zavarban, szölamok nélküli, józan és tárgyilagos volt. S általában ezt a tárgyilagos megítélést találtuk a kommunistáknál. A Szociáldemokrata párt főtitkára, a bájos Szakasits Árpád, már elvont szavazásokba, sőt tanácsolásokba bocsájtkozik, hogy Jugoszláviának mit kellene tennie!

A választások utáni napon, a még nem végleges eredmények lázában, meglátogattuk a Kiszgazdapárt elnökét, Tilig Józsefet is, akiről már tudták, hogy megbízást kap kormányalakításra. Otthon látogatniuk meg, miután beteg volt — legalább is hivatalosan. Míg a szomszéd szobában megbeszéléseket folytatott pártembereivel a kormány megalakításáról, addig felesége szórakoztatott bennünket, aki ott volt a beográdi AFŽ kongresszuson a magyar-jugoszláv társaság alelnöki tisztségét tölti be. Nemi regényes elismeréssel beszélt »Jugoszlávia hős népéről, amelyet csodál a szintén hősi szellemű magyar nép, amely ebben a háborúban baltos nem jutott kifejezésre. Az ő elismeréséből a jugoszláv népnek, a nyelvet »hős nép«-nek nevezett, amelynek összeköttetésbe kell jönnie a »magyar kultúra«-val, ki lehetett venni ugyanazt a talajtalan

elbírálását a dolgoknak, mert az új népi állam megalakításának óriási tettét a példátlan háborús viszonyok mellett nem tudta felfogni, valamint azt sem, hogy annak a népnek, amely ilyen államalkotó munkát vitt végbe nincs szüksége arra, hogy kulturáért a szomszédba menjen. Tildyné valóban baráti hangon beszélt, nem akarta lebecsülni népeinket, csak valótlán mértékkel osztályozta őket. Egyébként a választások eredményei kielégítették s az volt a véleménye, hogy a magyar nők megmutatták, hogy értékelni tudják az újonnan nyert politikai jogokat, mert igen nagy számban szavaztak. Természetesen a Kiszgazdapártra, ugyanúgy mint az ifjúság nagy része.

Tildyről azt hallottuk, hogy demokratikus érzelmű s hogy fent szeretné tartani a szövetkezést. (Egyes magyar baloldali barátainknak ugyan az a véleménye, hogy ehhez azért ragaszkodik, mert nem meri magára vállalni a felelősséget a kormány politikájáért.) Még azt is hallottuk, hogy pártjának jobb szárnya el akarta távolítani a pártból. Házi köntösben jelent meg, egyszerű, előkelő, középtermetű, öszes bajszú úr. Bocsánatot kért, hogy megvárattott bennünket s hogy nincs felöltözve, s a rendelkezésünkre bocsátotta magát. A megjelenésében volt valami ami valamire emlékeztetett, s csak később lett előttem világos hogy mire, amikor hallottam hogy tulajdonképen református lelkész.

Arra a feltett kérdésünkre, hogy a párt vezetősége kész-e megvédeni a párt demokratikusságát a saját nemdemokratikus szavazóinak esetleges kísérleteitől is — Tildy hirtelen elvörösödve majdnem kifakadt: »De tulajdonképen mi ez: egész Magyarország azt beszéli, hogy a Kiszgazdapártra a reakció szavaz. Talán csak nem özönlött az egész reakció kizárólag a mi pártunkba, a többi pártokban is lesznek. Egyébként, a párt politikáját nem a véletlen szavazók irányítják, hanem a vezetőség. A vezetőség pedig demokratikus.«

Kérdésünkre, hogy milyen álláspontot foglal el pártja Mindszenty választások előtti »Pásztorlevelével« szemben, röviden válaszolt: »Talán látták, hogy az a pártom is aláírta azt a nyilatkozatot, hogy nem egyezik ezzel a pásztorlevéllel. Én nem vagyok felelős a pásztorlevél eredményéért.«

Ebben a pillanatban belépett egy magas, erős úr, hosszú kabátban, jól fésült hajjal és gyakorlott udvarias mosollyal. Bemutatták: a párt elnöke, Varga Béla. Udvarias, de kellemetlenül hideg és kissé megvető mosolyát akkor értettem meg, amikor megmondtam, hogy katolikus pap. A párt alelnöke is katolikus pap, a Balog páternek hívott kövér és kedélyes Balog István államtitkár. Varga a párt szürke eminenciája. Mosolyával most Tildy mögé állt és úgy mondotta: »Nem kell oly nagy jelentőséget tulajdonítani ennek a »Pásztorlevélnek«. Óvatosan megjegyeztem hogy valamivel korábban nálunk is megjelent Sztálinnak egy hasonló levele, de nálunk nemcsak a nép, hanem a papság egy része is visszautasította. Ő titokzatosan mosolygott.

Érdeklődtünk még a magyarországi jugoszláv kisebbség helyzete iránt. Tildynek el kellett mennie, s átengedett bennünket barátjának, a közoktatásiügyi miniszter, államtitkárának. Amikor felidéztek neki a magyar kormány legújabb rendeletét, amely szerint kisebbségi iskolák megnyitását a szülőknek kérvényezni kell, s utána bizottság előtt leszavazni, hogy magán-, vagy felekezeti iskolát kívánnak, — a titkár nagyon meggyőző archiepiscopális elcsodálkozott, más magyarázatot

adva ennek a rendelkezésnek. Ismételtük, hogy a rendelet így jelent meg, s ő nem tudta megérteni, hogy hogyan jelenhetett meg ilyen fogalmazás, amikor ő a rendeletet másként szövegezte meg.

Ugyanilyen csodálkozást tapasztaltunk másnap a külügyminisztérium titkáránál, aki a miniszter helyett fogadott bennünket, mert utóbbi meghívott bennünket, de el kellett utaznia. Itt sem tudták megérteni, hogy milyen szövegezés ez a rendeletnek, mert tudomásuk szerint a jugoszláv kisebbségnek megadták az »összes jogokat«. Megkérdeztük, hogy tudják-e milyen a magyar kisebbség helyzete az új Jugoszláviában. A legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak, s finoman panaszkodtak, hogy a magyar kisebbség nem talált mindenhol ilyen megértésre, s ismét hangoztatták, hogy nem is kívánhatnak több jogot, mint amennyi a magyar kisebbségnek van Jugoszláviában.

Jugoszláviába való visszatérésem után rövidesen megpillantottam a Kisgazdapárt »Igazság« nevű lapjában egy cikket valami Kelemen Lajos tollából, aki túlgyorsan felfedte a kisczardák kártyáit a Jugoszláviával való barátságot illetőleg. A »történelem igazságtalanságairól« van itt szó. Vajjon a »gentleman« Kelemen azon a véleményen van, hogy Jugoszlávia igazságtalanságokat követett el Magyarország ellen, s hogy a jövő barátság miatt jóvá kell tennie? Badarság. Az a véleménye, hogy érkezett a pillanat azon követelés előterjesztésére, hogy »a Magyarország ellen elkövetett történelmi hibákat jóvátegyék«. Hogy Magyarország határait a szomszédos államokkal fölülvisszsgálják. A hibákat kijavító Kelemen egész magán kívül emeli hangját, hogy »ha jegyzékek és kérvények nem segítenének« — »ökölrel kell ráütni arra a zöld asztalra, ahol most ezekről a kérdésekről döntenek«.

Ez az erőteljes Kelemen úr, azok alatt az idők alatt, amelyekről nem beszél, talán bátorította a megrémült honvédeket a messze ukrán fronton, hogy »védjék a magyar parlamentarizmust és nyugati civilizációt az új tatárjárástól és megénekelte a Bácskában »Magyarország szabadságáért« elesett csendőrök »hősi halálát«, serkentve őket, hogy »bosszút« álljanak Bácska szerb lakosságán. Ugyanis, hol tanult volna erőt és asztalraütést, mert ha a Horthy uralom és az Imrédy-Szalassy terror négyéves tartama alatt hallatszott volna az ő tiltakozása, tudná a világ, — hisz Magyarországon nagyon kevesen tiltakoztak. Vagy talán, mindeddig nem tudta, hogy Magyarország Hitler mellett vett részt a háborúban s a megszállott népek fölötti terrorban, s csak amidőn a Vörös Hadsereg közeledett, ébredt annak tudatára, hogy Magyarország háborúban áll, s kezdte hangoztatni, hogy Magyarországnak védekeznie kell a támadástól. De tételezzük fel a legjobbat, mondjuk, hogy volt annyi bátorsága és tagja volt a félhivatalos »Magyar béke párt«-nak. Ezen párt terjedelmes emlékiratát véletlenül olvastam 1944 tavaszán, a Szerémségben, pár héttel azután, miután a vajdasági mozgalom vezetősége parancsára felhívtam intéztem a Vajdaságban élő magyarokhoz, hogy legalább az utolsó pillanatban tömegesebben vegyenek részt a hitlerizmus elleni harcban. Ebben az emlékiratban a magyar demokrácia gyengeségének széles elemzését adják, valamint indítványt a tekintetben, hogy hogy meneküljön meg abból a szomorú helyzetből, amelyikbe a körülmények ereje sodorta, de nincs bennük egy szó sem a Horthy-féle Magyarország szerepéről a háborúban, Bácskáról pedig, illetve »Dél-magyarországról«, csak annyit említenek, hogy elítélik az eredmény-

telen terror-politikát a nemzetiségi kisebbségekkel szemben, — vagyis arról a Magyarországról beszélnek, amely az új területek erőszakos megszállásával keletkezett. Kelemen általában nem tudja, hogy Magyarország követte el a »történelmi igazságtalanságot«, amidőn Hitler győzelmére számított, hogy éppen az a Vörös Hadsereg mentette meg, amely ellen a honvédek és csendőrök mélyen Ukrajnában harcoltak, terrort gyakorolva a lakosság felett. Hogy Magyarországnak még meg kell erősítenie a helyzetét a szabadságszerető népek között, s hogy a fasiszta rablásokban való véres szerepét senki sem tekintheti »történelmi igazságnak«. Mert ő ezt követeli: »Ezen gondolat jegyében (történelmi igazságtalanságok) irányítsuk a külföldre küldött diplomatáinkat. Nekik kell a nagy világban a közvéleménynek megmagyarázni, hogy a Dunamedencében van egy kis állam — Magyarország, amely nem kér semmi többet, csak életlehetőséget, néprajzi határokat és népszavazást a kétes területeken«.

A magyar kormánynak, amelyet csak most ismertek el a szövetségesek, s első sorban a Szovjet Szövetség, ez kell, hogy legyen az első feladata.

Ügylátszik, hogy ez az igazság utáni egyszerű sóhaj némi irányítás volt, s »a diplomatákat a külvilágba« nem is kell küldeni, mert már külföldön tartózkodnak. Például Bácskában reverendát viselnek, s a magyar kisebbség politikai jogait »diplomáciai célokra« használják fel.

Alkalmam nyílt arra, hogy a mi választásaink előtt azokban a falvakban, ahol a magyar fasiszták vérengzéseket rendeztek, a szerbeknek magyarázzam, hogy az ártatlan magyarokat nem kell a fasiszta magyarok gáztetteiért felelőssé tenni, s hogy a magyarok Jugoszláviában egyenjogú állampolgárok. Dacára annak, hogy még jól emlékeztek a magyar fasiszták gáztetteire, ezekben a helységekben a szerbek igyekeztek elfelejteni a rosszat, s beleegyeztek, miután meghallgatták a magyar elvtársat is. Azonban, a választás napján, az összes katolikus templomokban, a magyar papok Mindszenty közismert Pásztorlevélét olvasták fel, s a »diplomáták«, akik a mi országunkban állampolgári jogokat élveznek, piszkálták a magyar tömegeket, hogy a Népfront ellen szavazzanak, azon állam ellen, amely jogot adott nekik egy emberi és nemzetiségi életre, mert a lista nélküli szavazó-urnára való szavazás némi népszavazás volt. Vajon Kelemen cikke a Kisgazdapárt lapjában véletlen volt?

Titó marsal a mi választásaink után, amelyen példátlanul megbuktak mindenféle reakciós kísérletek, kijelentette, hogy nem tűrjük meg az olyan nemzetiségi kisebbségeket, akik Jugoszláviát nem tekintik saját hazájuknak. S azokat a jogokat, amelyeket az új Jugoszláviában a nemzetiségi kisebbségek élveznek, megírgyelhethné sok nemzet, nemcsak a nemzetiségi kisebbségek.

Talán Kelemen olyan egyedülálló egyén, aki visszaél a sajtószabadsággal, mint ahogy az más országokban is megtörténik? Ha ez így volna, akkor a mi közvéleményünk nem is hederítene rá — a fogatlan kuttyák ugassanak addig, amíg nem válik unalmassá. De ez nem egy felelőtlen egyén cikke felelőtlen lapban. Ez azon párt lapjának a cikke, amelynek legtöbb a befolyása az új magyar kormányban. Éppen ezért van Bácskában a magyar papok és »főszesek« bűjtogatásának is háttere, ugyanúgy, mint ahogy kettős háttere van a Walter Emil szerkesztésében megjelenő »Zágrábi Magyar Újság« szemtelen cikkeinek is. Ez

ellen éppen a Noviszádon megjelenő népfronti »Magyar Szó« kelt ki elsőnek. A »Zágrábi Magyar Ujság« valamint a pesti »Igazság« mögött további háttér is észlelhető. Ugyanaz, amely az olasz fasiszták provokáció és a papság klikkje, valamint a reakció összes azon kísérletei mögött áll, hogy megghiúsítsa a háború utáni béke és demokrácia kiépítését Európában.

Egyáltalán nem furcsa, hogy a magyar Kisgazdapárt sajtója lelkesen üdvözölte az osztrák választások eredményét, amelyeken a profasiszták győztek, s hogy földrajzi természetű »számítgatások« észlelhetők abban a reményben, hogy bizonyos helyről támaszt nyernek.

Veres Péter, a parasztíró az ő kissé regényes módján elmesélte nekem, hogy a magyar politikát évszázadokon át idegenek irányították, hogy a magyar nép »a nép alatt« élt, miután a népet valóban a nemes-ség és a polgárság nem népi fejei testesítették meg, hogy a magyar nép nem ismert nemzeti és hazaszeretetet, mint például Jugoszlávia népei, hanem mesterségesen szított sovinizmust, s hogy a magyar nép csak most szabadult fel s valójában csak most képződik.

Éppen így mondta nekünk a budapesti egyetem rokonszenves, nagytudású rektora, Mór Gyula, a Magyar-jugoszláv társaság elnöke, egy azok közül a ritka magyar egyetemi tanárok közül, akik antifasiszták:

»A magyar nép nem tette le azt a vizsgát, amelyet a jugoszláv népek oly fényesen kiállottak. A magyaroknak még le kell magukról mosni a gyalázatot. Ti jugoszlávok pedig elkápráztattatok bennünket nagylelkűségekkel és messzelátásokkal, amikor a kollektív bosszú helyett, amelyet a magyar hivatalos politika gonosztettei miatt elvártunk, ilyen nagy megértést mutattatok a magyar nemzetiségi kisebbség iránt.«

Emnek a megértésnek legalább is megértésre kellene találnia. Azonban a mi nemzetiségi kisebbségünk helyzete Magyarországon az utolsó időben rosszabbodott.

Veres Péternek nem volt teljesen igaza amikor azt mondta, hogy a magyar politikát csak idegenek vezették, pontosabban, hogy leginkább idegenek irányították. Azonban igaza volt, hogy a magyaroknak csak most kell megszabadulniuk a saját és az idegen reakciótól, s hogy olyan néppé váljanak, amely fölismeri saját helyét a világban. Ahhoz, hogy Magyarország zavartalan barátságban éljen a szomszédországokkal, szükséges, hogy a magyar politikából eltűnjenek az álcázott imperia-lizmus igényei, s a nagyszentistváni fejekből az álmok, még ha kisgazdapártiaknak hívják is őket. Azok a magyarok, akik politikailag érettek, tudják, hogy csak a demokrata Magyarország kap helyet az európai népek között — de nem terjeszkedési tért is, s hogy a magyar demokrácia fennállása szoros összefüggésben áll a szomszédos erős demokrata államok fennállásával.

VILÁGSZEMLE

Irta: Steinfeld Sándor

»Az Egyesült Nemzetek Szervezetének első közgyűlése világosan megmutatta, hogy azon esetekben, amikor a kiküldöttek nem az önzően fölfogott érdekekből indultak ki, hanem az általános béke és demokrácia érdekeit tartották szemük előtt, a közgyűlés határozatainak egységes volt a jellege és az egész világ nagy meglepéssel fogadta azokat.« (Satilov)

Az elmúlt két hónap hazánkban kívül történt eseményei közül a legkiemelkedőbbek az *Egyesült Nemzetek Szervezetének* közgyűlése és a *szovjet választások*. Mind a kettő a maga teljességében megmutatta korunk minden kérdésének fontosságát és a további fejlődés lehetséges utait és nagyban hozzájárult ahhoz, amit a nézetek tisztázásának neveznek.

A moszkvai izvesztija, — a szovjet kormány hivatalos lapja — az Egyesült Nemzetek első ülészáskáról azt írja, hogy az az öthetes munka folyamán a szabadságszerető népek nemzetközi szervezetének alapjait rakta le. Már az első ülésen — és ezt a szervezet előnyére kell, hogy írjuk, — hozzáfogtak az összes függő szervezeti és politikai kérdések rendezéséhez. Ezt az ötethez, hogy a szabadságszerető népek számoltak az első világháború tapasztalataival és még a fasiszta Németország végleges veresége előtt San Franciskóban lerakták az új nemzetközi szervezet alapjait azért, hogy jóváhagyták az Egyesült Nemzetek céljait és vezérelveit leszögezve alapokmányt. És ennek folytán lehetségessé vált, hogy az összes tárgyalt kérdéseket a béke és a biztonság szemszögéből taglalják.

Téves lenne az első ülészak eredményeit könyvelési alapon értékelni úgy, ahogyan azt az angol »Economist« teszi, amikor az ülészak sikereinek és balsikereinek leltározásáról beszél. Az első ülészak alapjában véve befejezte az alapokmányban előírt szervek kiépítését. Ezenkívül már az első ülészkon elfogadták az atomerőről, a különböző országok ellátásáról és az emigrációról szóló határozati javaslatokat. Ugyan így elismerték a nem állami szervek részvételi jogát is, mint például a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetségét. Az utóbbiról tartott vita folyamán kitűnt, hogy a különböző kiküldöttek nem fogják föl teljes értékében a szakszervezetek munkáját a fasiszmus leveréséért folyó harcban és azt sem, hogy milyen nagy szerepet játszhatnak a szakszervezetek a világ békéjének megszilárdításában.

A Biztonsági Tanács az emberiség jövőjére és békéjére vonatkozó összes nagyfontosságú kérdéseket megtárgyalta és ha nem is hozott a vita minden esetben végleges állásfoglalást, mint például Görögország, Indonézia, Szíria és Libanon esetében, mégis tagadhatatlan, hogy a nézetek kikristályosodtak, a frontok elhatárolódtak és ma már az egész világ előtt, de különösen az érdekeltek előtt tisztán áll: melyik az a kormány, melyik az a politikai vonal, amelyre támaszkodhatnak és amely fönntartás nélkül sikra szállt a kis nemzetek és elnyomott népek jogos érdekeiért.

A Baltimore Sun azt írja, hogy az indonéziai kérdés fölötti vita után a világ közvéleménye sokkal többet tud és jobban ismeri ezt a viiharsarkot, mint azelőtt.

Az Egyesült Nemzetek Szövetségének kötelessége a béke és biztonság megőrzése. A békeszerető népek a Szervezet munkájának sikerességét nemcsak arról ítélik meg, hogy milyen kérdéseket tárgyal, hanem arról is, hogy mily módon hajtja a Szervezet végre alapelveit és éri el céljait.

Ezzel kapcsolatban a nagyhatású eseményekre éhes polgári sajtó az Egyesült Nemzetek üléseit és tárgyalásait, mint angol-orosz »mérkőzést« állította be

és győzelmeikről és vereségeikről írt. Sokkal jobb lett volna, ha ehelyett a reakció áskálódásairól és a demokrácia harcáról írtak volna. Mert ma, már mindenki látja, hogy a szovjet küldöttség elvi vonala kizárólagosan a demokrácia, a béke és biztonság védelmét szolgálta és a reakció, a fasiszmus maradványai és szekértőlói ellen harcolt. És azt a rokonszenvet és tiszteletet, amelyet épen a szovjet küldöttség vívott ki magának a világ minden részén, de különösen Ázsia szabadságszerető és harcoló népeinek sorában, mindenképpen csak a demokrácia javára könyvelhetiük el. Sajnálatos, hogy épen az angol munkáspárt külügyminisztere az, aki köré kristályosodott ki az egész reakció és akibe helyezi ma bizalmát Franco, a pápa, az összes trónkövetelők és mind a levitézlett japán szamurájok és lengyel hazaárulók.

Szabad-e ebből azt a következtetést levonnunk, hogy a hivatalos angol politika fasiszálódik és Anglia a fasiszmus útján halad? Nem. Ha visszaemlékezünk arra, amit a HÍD múlt év decemberi számában Angliáról írtunk, tudnunk kell, két tényt. *Először*, az angol világbirodalom érdekei (természetesen mai formájában és társadalmi fölépítésében) megkövetelik, hogy Anglia gyarmatainak feltevén ura maradjon és hogy a gyarmatokhoz vezető tengeri utakat ellenőrzése alatt tartsa, végül, hogy hatalmában legyenek a gyarmatokat védő u. n. kúcs-pontok és a költői források, melyek éppen a flotta szükségleteit fedezhetik. Ha most csak a fő ütköző pontokat említtük: Spanyolország, Görögország, Olaszország és a volt olasz gyarmatok, Egyiptom, Szíria és Líbanon, Palesztina, Irán, India és Indonézia; láthatjuk, hogy ezen országok és vidékek mindegyikének angol felügyelet alatt való tartása elsőrendű érdek. És épen Anglia érdekei ellen van minden gyarmati nép felszabadulása, vagy felszabadító mozgalma, mert az pusztán létezésével fejegeti a korlátlan tőkés gyarmati kizsákmányolásra épített világbirodalom pilléreit. És az angol uralkodó osztály — ez pedig minden munkáskormány ellenére nagytőkésekből és lordokból áll — soha sem volt és nem is lehetett válogatós szövetségeseit és eszközeit illetőleg. Az természetes, hogy a népek és országok rabsorsban és függőségi viszonyban tartására nem lehetnek jók ugyanazok a szövetségesek és ugyanazok az eszközök, mint amelyek jók voltak a fasiszmus elleni harcra. Világos tehát, hogy az indonéznek elleni harcban a szabadságszerető népek helyét japánok foglalták el. Magától értetődő, hogy a Földközi Tenger uralmáért folyó harcban *ma* Anglia csak a spanyol, olasz és görög reakcióra támaszkodhatik, hogy a semlegességével oly »ügyesen tétovázó« Törökország *ma* Anglia egyik legbiztosabb támasza és a fasiszta argentinai kormány Anglia teljes bizalmát élvezi. Viszont azt tudjuk, hogy nem csak a belpolitika határozza meg a külpolitikát, de az is visszahat a belpolitikára és ezt láthatjuk Angliában, ahol a szabadon bocsájtott Mosley (az angol Hitler) újra szabadon ágázhathat és »maga« klubokban valósgos hitler-kultusz fejlődhetett ki.

Másodszor, tudnunk kell, hogy a munkás párt csak kormányon van, de hatalmon nincs. Mert, hogy a hatalom is a kezébe jusson, ahhoz föl kellett volna váltania az egész birodalom államgépezetét, össze kellett volna zúznia az angol polgári államot és ki kellett volna építenie a maga hatalmi szerveit, a maga államát. Ameddig ez nem történik meg, addig minden angol kormány csak egyetlen politikát folytathat, azt, amit neki az angol finánc-tőke korlátlan urali megengednek és előírnak.

És épen ezért nem kell csodálkoznunk azon, hogy Franco a fasiszmus leveretése után nemcsak, hogy megmaradt, de él és virul és büntetlenül merényleteket követhet el a szabadság eszméje ellen, továbbra is rabsorsban tarthatja a spanyol népet és vérpada-ra viheti a spanyol nép fiainak legjavát. Nem kell csodálkoznunk azon, hogy a válogatott hazaárulókból álló Anders féle u. n. második lengyel hadtest szabadon üzheti gaztetteit és gyűjtheti maga köré a népek sópredékét, akik után sírnak az akasztófaék és mindezt angol zsoldban. Vége-hossza nincs az ilyen és hasonló eseményeknek és folyamatoknak.

Mindenekelőtt Anglia demokratikus közvéleményének a kötelessége, hogy főlegye a harcot saját kormányának reakciós politikája ellen, szemelőtt tartva azt, hogy az a nép, amely másokat elnyom, vagy mások elnyomtatásához segédkezet nyújt, maga sem lehet szabad.

Az érem másik oldala a demokrácia harcait és előrenyomulását mutatja. Ugy, ahogy ma London képviseli a reakció tűzfészket és roménységét, ugyanúgy tekint a demokratikus világ szeme a Szovjetunió, Moszkva felé, tudva és érezve, hogy igazi támogatást a reakció elleni harcban csak onnan kap. És a demokratikus világ nem csak ír, de cselekszik is. A milliós sztrájkjait dicsőségesen folytató amerikai munkásosztály mellett ott látjuk a spanyol nép szabadsághozzászlóját, Egyiptom harcát a függetlenségért, az indonéziai harcokat, az indiai főtta sztrájkját, a francia nép megmozdulását, De Gaulle lemondását, a francia kormány újjaalakulását, az angol parlament állásfoglalását Bevin ellen, aki Churchillnél és Edennél is churchillibb és edenibb módon, anélkül, hogy egyetlen arcizma megrándulna, vezeti az angol külpolitikát. Ott látjuk Szíria és Libanon, Palesztina és az egész arab világ egyre fölfelé ívelő harcát a szabadságért, a demokratikus népjogokért.

A magyar reakció még mindig nem adta föl a harcot. A magyar hivatalos körök fő gondja és gondoskodása még mindig nem a romokban heverő ország fölépítésére, a gazdasági élet fölélevenítésére, az arcátlan fekete börzések megrendszabályozására irányul, hanem az olyan sok áldatlan következménnyel járó revizionista maszlag hintésére Magyarország határain belül és túl. A magyar köztársaság kikiáltásának csak akkor lesz igazi jelentősége, ha azt a bankárokk és kufárokk, grófok és hercegek, földesurak és egyéb népnöyözök erőyes letörése, a mult hibáiból józanul levont következtetések koronázzák meg.

A Szálasi pör egész folyamata és minden mozzanata azt mutatja, hogy Magyarországon még nincsenek tisztában sem a fasizmus lényegével, sem az emene való harc fontosságával. Az ügyész és a bíró holmi elavult jogszokásokon alapulva teljes szabadságot adtak Szálasinak és az fölhasználhatta a vádlottak padját arra, hogy onnan még egyszer kitartásra buzdítsa híveit. És hogy ma az egész reakció egy táborban van, azt megmutatta a nem régen lezajlott tüntetés, amelynek kiinduló pontja Mindszenty hercegprimás szentbeszéde volt. És a jelszavak Szálasi jelszavai. Így szövetezik a rendőrség szembehunyása mellett a fasizmus és a klérus, a pokol és az egyház, a butítás és a sötétség.

Ahelyett, hogy a pört a demokratikus népszabadságok harcos bátyáivá tették volna, Szálasisal védették Horthyt, azt bizonyítván, hogy Horthy jót akart, békét akart és jótévéje volt az egész magyar népnek és csak Szálasi volt a gonosz, a rossz fiú, az ügyetlen. Hogy csak Szálasi támaszkodott idegen segítségre, mintha Horthy soha sem adta volna el Hitlernek az országot. Ez a per volt hivatott kíméletlenül lerántani a leplet nem csak Szálasiról és cinkostársairól, de a lovastengerész egész ellenforradalmi kurzista, szegedi, orgoványi, síófoki, gömbös gyulai stb. Magyarországról, megmutatva azt a két háború közötti időt való fényében. Ahelyett, hogy Szálasisal, ezzel az elvetemült gonosztevével szemben fölvonultatták volna az áldozatok ezreit, hogy abban meghűljön a vér — és megadták volna a megfelelő drámai aláfestést — ócska cirkuszi bohózzattá változtatták át ezt a pört, amelynek oly nagy kihatása kellett volna, hogy legyen az egész magyar nép közvéleményének a kialakulására.

Kutyából nem lesz szalonna, az urambátyámos, méltóságos uramos, kérlek alássan kor emlőjén nevedkedett és annak poshadt szellemét magába szívó és képviselő tisztviselőkből és az egyetemi szemérműnek helyett koszmákat látogató jogászokból lett bírőkből nem lesz soha bíró és ügyész, aki a nép, a de-

mokrácia, a fejlődés jogait harcosan és eredményesen képviselni tudná. A megalkuvás hátgörnyesztő szelleme nem feszítheti soha a mellét harcra a szabadságért.

Ady Endre írta 40 évvel ezelőtt:

*»Vagy láng csap az ódon, vad vármegye házra,
Vagy itt ül a lelkünk tovább leigázva.*

*Vagy lesz új értelmük a magyar igéknek,
Vagy marad régiben a bús magyar élet.»*

A szovjet választások lényege nem az, hogy a kommunisták és a pártonkívüliek tömbje győzelmet aratott, még csak nem is az eddig sehol föl nem mutatott 99 és fél százalékos meghaladó szavazási arányszám, hanem azok a *belpolitikai célok* és eredmények, és *külpolitikai vonal*, amelynek jegyében a választások folytak és amelynek tüzeiben az egész szovjet nép, amelyet még jobban megedzettek a háborús keservek tapasztalatai és amelynek tökéletesen fönyitották szemét az elmúlt évek eseményei, mint egy ember állt a Bolsevik Párt vonala és a szovjet kormány vezetése mellé. És itt eszünkbe kell, hogy jussanak Sztalin, Molotov és Kallihjin szavai a szovjet és a polgári demokrácia között főmárló különbségekről.

A szovjet választásokat az egész világ dolgozó és szabadságszerető népei a maguk választásának tekintették. Mert miért harcolt a szovjet nép, amikor hadbészállt a fasizmusnak? Csak a maga biztonságáért? Csak a maga területének gyarapításáért? Csak a szláv népek szabadságáért? Tudjuk, és minden elentétes, ellenséges rosszhiszemű hírverés ellenére ma tudja az egész világ, hogy a Vörös hadsereg szuronyain az egész világ népének szabadsága csillogott és katonáit a szovjet népek lendülete mellett az egész világ leigázott népeinek szabadságszerető vágya vitte előre. És a választások megmutatták, hogy ez a nép, amely a második világháborúban a legtöbbet áldozott, *egységes és elszánt*. Egységes, mert tudja, hogy szabadságát a Bolsevik Párt harcának és vezetésének köszönheti és elszánttá teszi az a tudat, hogy a tőkés környezet állandó veszélyeket rejt magában és ezen veszélyek ellen elsősorban a *saját erejére* kell támaszkodnia. És ennek az egész világon minden akadályt diadalmasan legyűrő összetartásnak, az igazi népjogokért való munkádatlan harcnak a békéért és biztonsáért, az újjáépítésért és fölemelkedésért egyetlen neve van: *Sztalin*. És ma az indoneziai pálmaleveles kalibaktól a légtáblás eszkimó kunyhókig ezt a nevet dúdolják az anyák csecsemőik füleibe, ezt a nevet írják ákom-bákomaikkal az elemista gyerekek, az ő arcának vonásait és szemének ragyogását festik a festők, s az ő nevével az ajkukon indulnak rohamra, — ahol még folyik a harc — a szabadság, a népjogok katonái.

Hazánk megkiemelkedőbb eseményei az új alkotmány tető alá hozása, a földosztás első szakaszának, a föld kisajátításának végrehajtása és a május el-sejei munkaverseny.

Alkotmányunk ma a Szovjetunióén kívül a legszabadelvűbb, a leghaladó-szemléletű, a legdemokratikusabb alkotmánya a világnak. A négyéves népföl-szabadító harc elért eredményeit és forradalmi vívmányait szögezi le, megad-va a teljes, valódi — nem csak formai szabadságot az egész népnek. Ebben különbözik az összes többi u. n. demokratikus alkotmányoktól. És minden ízé-ben védi, támogatja a dolgozó nép érdekeit, módot és lehetőséget ad arra, hogy a fegyveres forradalommal kivívott vívmányokat békés forradalommal — *békében, de forradalmi eszközökkel és forradalmi módon* tovább fejleszthessük. Hogy milyen iramot vesz ez a békés forradalom, az egyedül és kizárólagosan a dolgozó nép termelő és teremő erejétől és akaratától függ.

Mert a polgári forradalmaktól a népforradaalom éppen abban különbözik, hogy az első a hatalom megragadásával véget ér és befejeződik, míg a népforradaalom mondhatnánk a hatalom megragadásával veszi kezdetét. Mert az előző gazdasági rendtől, társadalmi berendezkedéstől merőben különböző gazdaságát és társadalmát csakis a hatalom birtokában tudja megvalósítani és fölépíteni. Mert ellentétben a polgársággal az előző társadalmi rendben erre számára semmiféle lehetőség nem volt és nem is lehetett.

A legnagyobb forradalmi változásokat és ugrást éppen falvaink népei teszik meg azért, hogy hatalom birtokában megtörjék a magántulajdon szentségét és birtokukba vesszék ősi jussukat. Ezt nekik *ma, ilyen módon, nálunk* csakis a népfőlszabadító harc és az abból folyó *forradalmi erők fölszabadulása* adhatta meg.

Ugyanílyen forradalmi jelenség az üzemek és gyárak állami tulajdonba való vétele, amikor az *államhatalom a dolgozó nép kezében van*. Sehol a világon a fölszabadított és fölszabadult államok sorában nem találunk, mert nem is találhatunk ilyen rohamos fejlődést, ilyen forradalmi ugrást, mint éppen nálunk Jugoszláviában. És Jugoszlávia proletariátusa csakis ennek a *forradalmi változásnak tudatában* és tüzeiben képes azokra a teljesítményekre, amelyek előtt ámulva áll meg a világ. És ezt tudatosítja a május elsejei munkaverseny, amely ma már átfogja országunk minden üzemét, hivatalát, gyárainkat, mezőgazdaságunkat, hazánk egész termelését.

Ma mi egy társadalomért küzdünk. Azért a rendszerért, amely nem ismer kizsákmányolókat és kizsákmányoltakat és minden dolgozónak megadja az őt megillető *összes jogokat*, de ugyanakkor megköveteli tőle az *összes kötelességek* maradéktalan teljesítését. A cél, amelyet kormányunk élénk és maga elé tűzött, nagy és magaslatos. De ez a cél joggal elvárja tőlünk, hogy magunkra vegyünk, ha kell a nélkülözést, az áldozatokat és minden lehetőségünk meg van arra, hogy hazánkat, a *világ doglózóinak második hazáját* naggyá, erőssé, hatalmassá és boldoggá tegyük.

FIGYELŐ

ELSŐ ÖTÉVES TERV SZUBOTICA ÚJJÁÉPÍTÉSÉRE

A szuboticei kerület egységirontjának mérnöki és technikusj szakosztálya ez év október elején népes nagygyűlést tartott a Technika Otthonában, amelynek tárgya egy átmeneti ötéves tervezet ismertetése és megvitatása volt Szubotica város újjáépítésére és fejlesztésére. A nagygyűlésen elfogadott tervezet azóta az illetékes hatóságok elé került. Fontos azonban, hogy ma, amikor a közvélemény érdeklődése legelsősorban az ország újjáépítésére irányul, minél többen tájékozódhassanak az előttünk álló feladatokról és megismerjék a műszaki emberek véleményét azon kérdésekről, melyekben határozni végeredményben maga a nép hivatalos.

A mérnökök és technikusok szakosztálya nemcsak Szubotica város, hanem az egész kerület újjáépítésének és fejlesztésének kérdésével foglalkozik. Olyan nehéz, nagykiterjedésű, rengeteg tanulmányt és időt

megkövetelő feladat ez, hogy nem álmott módjukban egy az egészet felölelő tervezetet előkészíteni, s ezért egyelőre, idővesztéség elkerülése céljából, főleg a város égetően szükséges és időszzerű kérdéseinek felvesztésére és megoldására korlátozták a tervezetet. A kerület többi községeivel közös érdekű legsürgősebb beruházások nem hiányoznak a tervetzből, de e községek helyiérdekű kérdései még csak ezután kerülnek sorra.

Abban az úgynevezett boldog békevilágban, (az első világháborút előtt), amelyet olvasóink jó része nem is ismerhetett még, — a többi meg már elfelejtette, — Szubotica városának nem volt városfejlesztési programja. Amit csináltak, az többnyire politikai érdekből, kapkodva, más szoros összefüggésben álló kérdések figyelembevétele nélkül, készült. (pl. Szuboticán a VI. körü Kossuth-pártiak nem kaptak kövezetet, míg a III. kör jó voksolóinak minden uccáját kikövezték). Ma az igaz közérdek, a tömegek szükséglete mérvadó, s ezért fontos ennek a szükségletnek programmszerű megállapítása. Másrészt elengedhetetlen ennek a programnak valamilyen határidőhöz való kötöttsége is. A termelés és fogyasztás hatalmas felfokozása olyan feladatok elé állítja a technikusokat, melyeket csak a legösszertűbb beosztással és a gazdasági életműködés összehangolásával lehet megoldani. Ehhez pedig épen olyan menetrend kell, mint a jól működő vasuti forgalomhoz.

Az ötéves terv 1946—1950-re szól és felöleli

1) azokat a munkálatokat, melyek hatogátása súlyos következményekkel járna,

2) amelyek sürgős közszükségletek kielégítésére szolgálnak.

Mindkét kategóriánál figyelembe vették, hogy a most javasolt munkák kivételének összhangban kell állnia a pontos statisztikai adatok alapján kidolgozandó végleges városfejlesztési programmal, amelyhez persze hosszabb idő szükséges, mint amennyit a dolog sürgőssége ma megenged.

Az ötéves terv zárójavasata egy olyan **akcióbizottságra** bízna a megvalósítást, amelyben a városi népbizottság illetékes szakhivatalai mellett az összes antifasiszta és szakszervezetek képviselői is helyet foglalnának. Ez a bizottság lenne az ötéves terv végrehajtó szerve, melynek fenntartás és működési költségeit a város viselné. Ez a nép legszélesebb rétegeinek közvetlen közreműködését és közös felelősségét a legteljesebb mértékben biztosítaná.

Áttekintve a tervezetet, megállapíthatjuk, hogy az — jóllehet csak a legsürgősebb és legelemibb szükségletek egy részét öleli fel — úgy az idő aránylagos rövidsége, mint a munkálatok terjedelme és költsége miatt — hatalmas feladatok elé állítja a néphatóságokat és a dolgozókat egyaránt. Igaz, hogy a költségeket ma még csak közelítőleg tudjuk megállapítani, jobban mondva felbecsülni, mert az árak ma kiszámíthatatlanok, sok építőanyag még be sem szerezhető. Viszont minden kilátás meg van hogy a termelés teljes erővel megindul és az árak rögzződnek. Maga a tény, hogy egy ilyen nagyméretű újjáépítés megkezdődik, óriási mértékben hat a gazdasági élet megélénkülésére és minden más gazdasági ág terén is a termelés fokozására. Az építkezés köztudomásúlag legalább 70 iparágat foglalkoztat közvetlenül és még egyszerűbben közvetve. Amint megindul, útjában mint a lavina, folyton növekvő tömeget sodor magával. Mint láncszemek, úgy kapcsolódnak be folyamatába mindig újabb és újabb termelési ágak. Az építőanyagok jelentékeny része hazai termék, nem

azért, mert Tito marsal újévi felhívásában nagy feladatokat tűzött az ifjúság elé és akkor mondta: *»...Együnk meg mindent, hogy az 1946-os év az országunk újjáépítésében elért nagy győzelmek éve legyen...«* Ez arra sarkant bennünket, hogy a feladatok megvalósításához sokkal több erőkeszüllettel, tervvel lássunk hozzá, mert ez biztosítja, hogy munkánk eredményes lesz, hogy törekvésünknek dús, búsas gyümölcse legyen.

A kötelezettségeknek minél konkrétebbeknek és minél korszerűbbeknek kell lenniök. Konkrét alatt azt értjük: a kötelezettségnek nem szabad hangoznia: *»— részt veszünk az újjáépítésben, stb. ... stb. ...«* hanem, *»kiépítünk 5 km. kőutat, stb. stb.«* »Korszerű« alatt pedig azt értjük, hogy ne vállaljunk pl. ilyen kötelezettségeket *»minden erőnkkel a kultúr. előadások színvonalának felemelésén dolgozunk stb.«* ugyanakkor, amikor még száz és ezer ifjú analfabéta. Ez úgy tűnik fel, mintha nem akarnánk a kultúrát fejleszteni. Sőt ellenkezőleg éppen azzal, hogy megtanítunk kivétel nélkül mindenkit írni-olvasni, megszerettetjük vele az olvasást, tanulást stb., éppen ezzel segítjük előre, hogy a kultúra az egész nép tulajdonává váljon, ne pedig csak a kiválasztottaké. Természetesen ezzel párhuzamosan az előadásainkat is fejleszteni kell, színvonalukat emelni, de a fő súlyt az írástudatlanságnak, a sötét mult ezen átkos maradványának kiirtására kell fordítani.

Ilven és ehhez hasonló munkakötelezettségeken keresztül egyuttal méltó választ is adunk Marsalunk újévi felhívására.

A versenyzésben különösen arra kell nagyfigyelmet fordítani, hogy az ifjúság által vállalt munkák összhangban legyenek azzal, amit az idősebbek tesznek.

A kötelezettségek vállalásánál figyelembe kell vennünk — tapasztalat szerzés és példa végett, — a már eddig vállalt kötelezettségeket, különösen pedig ezen új versenyzési mód kezdeményezőit, akik ezt a USZAOJ központi bizottságának III. plenáris ülésén indítványozták, amely elfogadása után máris országos méretű mozgalommá vált.

A magyar ifjúságnak különösen hozzá kell látni a munkához, hogy ezzel is hozzájáruljon azon szégyen letörléséhez, amelyet a magyar fasiszta vérengzők hoztak a magyar népre.

De ránk magyarokra még egy igen komoly, nehéz és jelentőségteljes feladat vár. Éspedig a félrevezetettek, elbutítottak észretérítése, az ellenség befolyása alóli kivonása és sorainkba tömörítése. Ennek megvalósítását is bele kell kapcsolnunk a versenyzéseinkbe, kötelezettségvállalásunkba, mégpedig olyan formában, hogy a tespedő ifjúságot felrázzuk alvásából, a félrevezetetteket pedig felvilágosítsuk, tudassuk velük a helyzetünket és helyzetüket stb. és ily módon aktivizáljuk, sorainkba hozzuk őket is.

Az USZAOJ K. B. III. plénümának nagy jelentősége van az ifjúság aktivizálása tekintetében. Ezt mutatja az említett ülésen hozott határozatok ezen része is: *»...Az USZAOJ szervezeteinek a spekulánsok, feketézők, tolvajok és kártevők elleni harcban szervezetteren részt kell venniök és sokkal jobban kifejleszteniök az ifjúság életségét a nép és az állam ezen ellenségeivel szemben...«*

Az USZAOJ K. B. III. plénümának ezen határozatát különösen nekünk magyar ifjúságnak kell rendkívül megjegyeznünk és minden erőnket arra összpontosítani, hogy végre is hajtsuk e határozattal elének állított feladatokat. Különösen nekünk, mert ezidáig sajnos, nem tettünk annyit sem, amennyit tehettünk volna, és meg sem közelítettük, amennyit kellett volna. Márpedig ha szabad államban akarunk élni, építenünk

is kell azt az államot, segítenünk az újjáépítést, irtanunk a fasizmus maradványait, mert a tapasztalat mutatja, hogy csupán szongalmas, kemény és kitartó munkával lehet megteremteni ösapáink, apáink és a mi álmainkat is: szabad államban szabad életet. De, szintén a tapasztalat mutatja, hogy nem elég csupán kiharcolni a szabadságot, hanem azt meg is kell őrizni az ellenség támadásaitól, megvédeni pedig úgy tudjuk, ha megerősítjük, harcképessé tesszük államunkat és ez tulajdonképpen a mi feladatunk.

Nekünk fontos fokozottan kivenni a részünket a kiépítésben és a fasizmus maradványait megsemmisítő munkában, hogy helyre hozzuk eddigi mulasztásunkat és ezzel is bizonyítékát adjuk azon kívánságunknak, hogy Jugoszlávia összes többi népeivel együtt testvériségben és egységben akarunk élni szabad hazánkban.

Sóti Ferenc

A DIPLOMÁCIA TÖRTÉNETE

Vaskos kötet hagyta el néhány héttel ezelőtt a sajtót, az »Istorija diplomatije« tása.

E könyvnek az a célja — mondják a szerzők a könyv előszavában —, hogy az egyenlő követő korszakok nemzetközi kapcsolatainak elemzése által bemutassa a diplomácia történetét az ősidőktől napjainkig. A »Diplomácia története« e téren az első markszista munka. Nem diplomaták és uralkodók történetét adja, hanem igyekszik rámutatni azokra a gazdasági okokra, amelyek valamely »diplomáciai lépést« a hatalmon lévők szempontjából szükségessé tettek. Magyar viszonylatban kevés mondanivalója van a könyvnek, ami érthető is, hiszen magyar diplomácia lényegében nem is létezett. Hiába hívták 1849-ben a londoni osztrák követet gróf Eszterházinak, ha a magyar nevű gróf, mint előtte és utána annyian, nem magyar, hanem osztrák császári érdekeket képviselt. Számunkra mindenesetre a legérdekesebb olvasnivaló az 1948—49-es szabadságharcok története.

Amikor I. Miklós cár 1848 februárjában hírt kapott a franciaországi forradalomról, gárdatisztjei felé fordulva felkiáltott: »Lóra, uram! Franciaország köztársaság!« Akkor azonban még nem indulhatott el, hiszen a márciusi forradalmak (Bécsben, Pesten, Berlinben, Münchenben, Drezdában, a német szövetség valamennyi államában), a Metternich-rendszer teljes összeomlása, Metternich szökése, a forradalomtól való pánikszerű félelem, amely hénultá tette a porosz Frigyes Vilmost és az osztrák Ferdinándot — megkötötték Miklós cár kezét.

Mindamellett bizalmasának, Paskievics hercegnek ezt írta a cár: »— El kell hallgattatni a nyomorultakat.«

A francia forradalom gyors felszámolása azonban felhátorította Miklóst.

A 18 éves Ferenc Józsefnek, aki 1848 december másodikán lépett trónra lemondott nagyláttyja helyére, azt a tanácsot adja, hogy számolja föl a forradalmat. Ferenc József tehetetlen Miklós segítségével nélkül a rabszolgazáróval fogadja meg a cár tanácsait, aki elégedetlen veszi tudomásul Ferenc József hódolatát, annál is inkább, mert Metternich utódjában, Schwarzenberg Félix hercegeben amúgy sem látott mást, mint saját tábornokát, akinek az a dolga, hogy teljesítse a petrográdi »tanácsokat«.

A cár beavatkozását elsősorban a lengyelországi forradalomtól való félelem szította. Ez a forradalom feltétlenül kitör ha Magyarország erős és független állam marad. Másodszor: a forradalmár Kossuth által vezetett független magyar állam veszélyt jelentett a cár balkáni befolyási övezetére. Végül: az európai reakció győzelme nem lett volna teljes, ha a magyar szabadságharc diadalmaskodik.

Végérvényesen csak 1849 tavaszának vége felé határozta el I. Miklós a beavatkozást, amikor az osztrák tábornokok egymásután szenvedték el a legsúlyosabb vereségeket.

Az osztrák császárságot — szögezik le a szerzők —, az orosz beavatkozás mentette meg. Ettől kezdve a habsburgi állam erősen állt a lábán és »politikái meggyógyulását« — ahogy az akkori reakciós sajtó írta — épen Oroszország ellen használta fel.

Egy beszélgetés során, melyet Miklós cár szárnysegédjével, gróf Rzebuszki-val folytatott, a cár megkérdezte: »— Véleményed szerint ki volt a legostobább a lengyel királyok közül? Majd én megmondom — folytatta a cár —. Jan Szobieszki, mert megmentette Bécset a törö-

«költől. A legostobább orosz uralkodó pedig én vagyok, mert segítettem az osztályoknak elfojtani a magyar felkelést.»

Politikai tévedését azonban csak akkor látta be I. Miklós, amikor más semmit sem hozhatott helyre

Az európai diplomácia játékaiban a kis-népek képviselői számára csak a statisztika szerep jutott. A népek pedig, kis és nagy népek egyaránt játékszerek voltak a saját önző érdekeikért ravaszkodó, háborút és békét eldöntő kizsákmányolóik kezében. A nép tudatlan beletörődéssel vérezett a lovagok és nemesek »szent szövetségéért« éppen úgy, mint a gyárosok Berlin—Bagdad vasútjáért, vagy a nagytőkések »keleti életteréért«. Elsősorban pedig saját uraik jólétéért.

A nemesek diplomáciájának története egyben a nép kizsákmányolásának és háborúknak története. A nép diplomáciájának története a nép jólétének és a békének a története lesz.

Erre tanít az »Istorija diplomacije«.

A hatszáz oldalas könyvet, mely csak a diplomácia történetének első kötete (a francia—porosz háborúig), V. P. Potemkin szerkesztette — Bahrusin, Jefimov, Koszminszki, Narocsnicki, Szergejev, Szkaszkjin, Tarle és Hvosztov szovjet egyetemj tanárok és akadémikusok közreműködésével. Szerb nyelvre a nagyszerű költőnő, Makszimovics Deszan-ka fordította igen jól. A könyv Jugoszlávia Állami Könyvkiadóintézetének kiadásában jelent meg.

Gál László

A MUNKÁS TESTNEVELÉS MEGOLDÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Irta: Kovács Géza

A törvényeink alapján készülő kollektív szerződések a legrészletesebb alaposággal tárgyalják a dolgozók társadalmának minden kérdését. Számítalan eddig sohasem bolygatott kérdés kerül színre. A jogok és kötelezések nagy tömege rendeződik. Így került terítékre a testnevelés még eddig eléggé elhanyagolt és olyan kevéssé ismert problémája. (A dolgozók szóles rétegei számára ismeretlen.)

Mi is a testnevelés?

Jog?

Kötelesség?

Jog!

Jogunk van magunkkal, családunkkal, embertársainkkal törődni. Jogos részünk az egészségesebb, erősebb, hasznosabb

élet. Kórház, üdülőttelep, szegényház, beteggondozó helyett joga van gyermekünknek napos játékokra, egészséges gyermekéletre, magunknak élettől duzzadó férfikorra, női sorsra.

Kötelesség!

Kötelességünk az erős, egészséges élet, mert utódjainknak ezt hagyjuk elsősorban örökül. Felelősek vagyunk azért, hogy építő, termő rügy legyünk a közösség fáján, ne elhalt száraz galy, magunk és mások terhe.

Az eddigi aktivitásunk sok jó indulattal, akarással rendezett néhány müso-ros délutánban és esteben, egy-két bemutatóban, versenyben s néhány nem eléggé népes tanfolyamban merült ki.

Ahogy az élet többi dolgában, éppen úgy a testnevelésben is egységes elgondolás szerint a szakszervezetek többi munkájával összhangban kell a következő, korszerű munkát megszerveznünk.

Úgy látom, hogy az első nagyszerű nekilendülés után bekövetkezett pillanatnyi megtorpanásnak az az oka, hogy a szervezés alapjául a sportágakat vették. Minél nagyobb lélekszámú egy szervezet, annál inkább lehetetlen a testnevelés megszervezése a szokott módon. Egy-egy atlétikai-, torna-, evező-, kugli-, uszó-, futball-, asztalitenisz-, kosárlabda-, birkózó-, ökölvívó-, vívó-szakosztály nem tudja ellátni a széleskörű tömegnevelés feladatát. A munkásság számarányához képest elrémítően kevés a testneveléssel rendszeresen foglalkozók száma. Pedig a testnevelés orvosi jelentősége ma már senki előtt sem vitás. A versenyek is eléggé néptelenek, pedig még a versenyeken való elindulást sem vehetjük alapul, mert sajnos a versenyzők legnagyobb része félig készületlen, vagy teljesen edzés nélkül áll ki. Ez pedig sokkalta inkább káros mint hasznos jelenség s még a felületesen szemlélőket a látszateredmény el is vakítja.

Meggyőződtem arról, hogy legtöbb helyen a különböző szakosztályok edzéseire alig egynéhány ember jár. Legtöbbsen közönynek, nem elég jól szervezett hírvetésnek, a megindult munka fiatal korának tulajdonítják tömegtelenségünket.

Azt jól látják, hogy a munkás testnevelésnek tömegeket kell megmozdálnia. A minőségi nevelés csak ezután következ, ennek keretében megfőő, második feladatunk.

Nagyon bölcsen szervezték a szakszervezeteket akkor, amikor szakcsoporthként

állították egybe. Ennek a mély értelmét szükségtelen megmagyaráznunk, hiszen mindenki számára magátólértelmező.

Miért nem csináljuk ugyanezt meg a testnevelésnél is? Nem ez a természetes? Az egy szakmabeliek nagyjából egyforma elfoglaltságuk, testi és szellemi igényeik hasonlóak, azonos munkaáttalmak ellen küzdenek. Hiába szeretnének ifjú munkásaink testnevelésükkel törődni, ha történetesen az edzések ideje egybeesik munkaórájukkal. Nem lehet. Máskor viszont hiába megy edzeni, hiszen senki sincs ott, egyedül nincs is nagyon kedve, de elsősorban nem is ért hozzá.

Testnevelési otthonainkat alig használjuk ki. Edzéseket rendszerint csak este hat óra után tartanak. Ezek is sokszor elmaradnak, mert egyéb kultúresemények is rendszerint ezeken a helyeken bonyolódnak le. Eltekintve attól, hogy ez egészségügyi szempontból mennyire helytelen, ha nem követi azonnal rendkívülien gondos takarítás. Már pedig a testnevelés érdeke is életérdeünk.

Ha szakmai testnevelési csoportokat szervezünk, a napnak alig marad egyetlen órája, amelyikben testnevelési otthonainkat valaki ne használná. Nekünk nem sport szakosztályokra, hanem testnevelési csoportokra van szükségünk. A szakmai csoportok maguk tudják, mely idő legalkalmasabb testnevelési órákra. Hetenkint legalább kétszer, — a rendelkezésre álló helyiségek igazságos elosztásával — minden munkásnak lehetősége nyílik edzésre.

Minden edzésen lehetne tartani rövid javító, kiegészítő tornát, lehetne készülni ünnepélyekre, versenyekre, s a torna után kiki foglalkozhatna azzal a sportággal, ami éppen neki leginkább megfelel. Egyetlen teremben 10—15 félélt is lehet egyidejűleg csinálni, anélkül, hogy egymás kárára végeznék. Az edzések is csak színesebbek, érdekesebbek lennének és nem annyira egyoldalúak, mint eddig.

Természetesen ez a szakcsoportok szerinti megszervezett testnevelés kis helyeken nem könnyítést, hanem az erő széttagolását jelentené. A szükséghez mérten, az érdekek egybehangolásával ilyen helyeken két vagy több szakcsoportot is összevonhatunk. A pusztán sportszakosztályok szerinti működésnek csak egészen kicsi lélekszámú szervezetekben van értelme.

Ha felismerjük is az elmondottakban a fejlődés hatalmas lehetőségét, márról holnapra megvalósítanunk nem lehet. Tavaszig azonban elég időnk van rá.

Szakcsoportonként a leghatékosabbságot válasszuk ki és rövid tanfolyamokon képezzük ki általános sportvezetővé. Ha a foglalkozási ágak szerinti legjobb torna anyagból egy mintát kapnak, akkor a kezdeti siker már biztos.

Sportágak szerinti részletesebb kiképzésre ráérünk ezután is.

A tanfolyamok megszervezésében vezető elvünk az legyen, hogy csak a leghatékosabb dolgokat tanítsuk először. A céljuk elvárt munkaanyagot adjuk meg és tanítsuk be jól. Időnként elméleti és gyakorlati előadásokkal ezután már könnyű lesz tudásukat fejleszteni annyira, hogy munkájuk mindig jó, hasznos, korszerű színvonalon legyen.

Nem kell félnünk a sportszakosztályok ágak szerinti felszámolásától. A jelen állapot megmutatta, hogy a munkás testnevelés ilyen formájában nem tudja adni a tőle joggal elvárt eredményt. A szakmai csoportok testnevelése a munkásság minden rétegét meg kell, hogy mozgassa. A lehetőségek hamar ki fognak ugrani a többi közül. Azoknak nincs is másra szükségük, csak lehetőségekre. Az átlagunk erős, jól fejlett, egészségesebb lesz, versenyzőink kiválóbbak, nagyobb tudásúak, jobban készültek, számosabbak lesznek.

AZ IGAZSÁG GYŐZELME!

A nürnbergi tárgyalás már jó ideje tart és az egész világ mély érdeklődését keltette fel. Az egész szabadságszerető emberiség figyelemmel kíséri a nemzetközi katonai bíróság munkáját, amelyben a három nagyhatalom, Szovjetunió, Anglia és Amerika vesznek részt és amely a hársz legnagyobb náci bűnös felett ítélkezik. Nincs ma Európában egyetlen nép sem, amelyet ne érdekelné ennek a legmagasabb fórumnak a döntése, amellyel majd elítélik a fasiszta banditizmus legfőbb mozzgóit. A szabad népek győzelme, amelyek annyit szenvedtek a német megszállás borzalmaitól, nem lehetne teljes, ha ezeknek a borzalmaknak legfőbb okozói közül egyetlenegy is megmenekülne a megérdemelt büntetés elől. Az eddigi tárgyalás folyamán már a vádanyagban, a tanúvallomásokban és a megtalált okiratokban képet, sőt bizonyítékokat látnunk, hogy Németország nem közönséges háborút vezetett, hanem kísérletet tett arra, hogy egész népeket irtson ki, tehát bűnös, gonosztevő háborút vezetett go-

nosztetvők előre elkészített tervei szerint, akik ezeket a terveket a leghidegvérűbb állatiassággal hajtották végre, propagálták, ellenőrizték azoknak a keresztülvitelét.

A vádlottak padján a hitleri Németország húsz leghíresebb gonosztetvője, a német banditizmus legfőbb vezetősége ül. De Göringgel, Hesszel és Keitelrel együtt ott ül a vádlottak padján az egész fasiszta rendszer, mindazok a »nagyok« és »kicsik«, akik Németországban és az egész világon munkájukkal erősítették a fasiszmus fő fészket, akik segítették a fasiszmust pokoli terveiben, hogy meghódítsa a világot véres erőszak, rablás, gyilkosság, pusztítás és emberirtás árán. A bíróság birtokában van a titkos terveknek, melyek a fasiszta banditák beteg agyában születtek meg. Ezekben a tervekben előkelő helyet foglalnak el a német fasizmus különböző barátai, akik segítették a német imperializmus rablóhadjáratait. A tárgyaláson bebizonyosodott, hogy a nemzetközi reakció szívvel-lélekkel kívánta, biztatta és segítette a német fasizmust népiért és világhódító törekvéseiben. Az ítélet, amely a német fasizmus legismertebb banditáit sújtja, sújtja majd azokat is, akik ezeket segítették és gaztetteik keresztülvitelét lehetővé tették.

Jugoszlávia népei különös érdeklődéssel kísérik a nürnbergi tárgyalásokat. Nagyon jól tudják, hogy azok, akik Nürnbergben a vádlottak padján ülnek, felelősek a német borzalmakért, melyek Jugoszláviában történtek. Jugoszlávia népei előtt első pillanattól kezdve világos volt, hogy ebben a háborúban a pusztító, az élet forog kockán, annak a lehetősége, hogy fenmaradjon-e a nép ezen a földön, amelyet annyi izdassággal művelt, annyi szeretettel ápolt. Ezért már a német támadás első napjaiban elszánt harcot kezdett, melyet életre-halálra folytatott. A nürnbergi tárgyalás a jugoszláv nép élet-halál harcának jogosságát teljességgel igazolta. A német titkos tervek, amelyeket az elásott állami és nemzetiszocialista levél-tárakban találtak meg, teljességgel bebizonyították, hogy a náci gonosztetvő háborút folytattak, melynek egyik végcélja Jugoszlávia népeinek kiirtása volt. Ma a »marita« tervnek kiigazított a vádlottak padján ülnek és felelősek a szívükben várják az egyesült nemzetek bíróságának igazságos ítéletét. Felelősek ők a kragujeváci középiskolások legyilkolásáért, a kraljeváci és a zágrebi gyilkosságokért, a

szláv népek irtásáért, a fogoly katonák és tisztek legyilkolásáért, a banyicai, Jasenováci, loborgrádi, szajmistei koncentrációs táborokért, a tömeggyilkosságokért, a rendőrségeken és börtönökben, rablásokért és gyújtogatásokért, az éhhalálért, a végelgyöngülésért és betegségekért, amelyekben véreink a német gyárakban, műhelyekben és bányákban belehaltak.

A nürnbergi tárgyalás bebizonyította, hogy mindaz a banditizmus, gazság és büntetés, melyet a csejnik, usztasák és a fehérgárda elkövettek, a nemzetiszocialista vezetőség parancsára történt. Az okiratokból, melyek a bíróság elé kerültek, tisztán látszik, hogy a németek nemcsak közvetlenül: a »marita« terv keresztülviteléhez kerestek csatlósokat, nem csak Nedics, Pavelics, Drazsa Mihajlovics, Macesek és Rupnik voltak megfizetett szolgálói, hanem már jóval előbb rátaláltak mindenben odaadó lakájaikra Karagyevecics, Bayle és a körülötte sürgölődő udvari kőkők, valamint bábkormányai tagjainak személyében. Azért kísérik Jugoszlávia népei fokozott érdeklődéssel a nürnbergi per lefolyását, mert tudják, hogy az emberiség történelmének legnagyobb gonosztetvői a jugoszláv népek ellen elkövetett gazságokért is felelnek. Jugoszlávia népei jól tudják, hogy az igazságos büntetés elől egy nagyobb gonosztetvő sem menekülhet. A nürnbergi tárgyalást megtartani rengeteg áldozatba, szenvedésbe, éhezésbe, emberéletbe került. A Jugoszláv nép büszkén vallhatja, hogy ezekből az áldozatokból és szenvedésekből bőven kivette a részét. Küzdelmét az eszme alapozta meg, a harc az elnyomó fasizmus ellen.

A német banditizmus elleni harc legfőbb útközeteit a vörös hadsereg vívta meg, ezt tudja az egész világ, de azt is tudja, milyen hatalmas csapásokat mért a jugoszláv nép élethalálharcában a fasiszta gangszterekre. A nürnbergi tárgyalás, amely részleteiben ismerteti a náciizmus borzalmas terveit, újból megmutatta nekünk, mi lett volna az egész világból, ha a fasiszta bestiának nem szegül elenne a szovjet ember. Azért ez az itélkezés, amilyen mély gyűlöletet ébreszt bennünk a fasiszta gonosztetvőkkel szemben, ép olyan sok nemes érzést, szeretetet és hálát a hatalmas, emberiségető Szovjetunióval szemben.

»Borba«

♦♦♦♦♦♦♦♦